

Myntcirkulation i Skåneland under Erik av Pommern

Inhemska och utländska mynt ca. 1396–1439

**Stockholms
universitet**

Masteruppsats i arkeologi
Institutionen för arkeologi och antikens kultur
Stockholms universitet
VT-23
Albin Hedin
Handledare: Jens Christian Moesgaard

Abstract

The coin circulation in Denmark during Eric of Pomerania's reign (1396-1439) has been studied systematically within the borders of today's Denmark, but not Skåneland. This area is in today's Sweden consisting of Halland, Scania, Blekinge and (Danish) Bornholm. The coin finds show that during 1400-1420 there was a considerable percentage of foreign coins in circulation, especially in churches. These were mostly used for fees in churches, but also had use in urban environments. The copper sterling represents the circulation of domestic coins during 1420-1440. The distribution of its minting cities showed that the local Lund type is the most common, followed by a similar percentage of Næstved and Randers types, and a lesser percentage of Odense types. The percentages of Lund and Odense types were expected but the similarities between Næstved and Randers types were not. Since Næstved types are the most common in today's Denmark, and Randers types are a less circulated coin.

Tack till

Ett stort tack till min handledare, Jens Christian Moesgaard, för kommentarer och vägledning genom mitt skrivande. Även ett tack till Statens historiska museer och Ekonomiska museet – Kungliga Myntkabinettet för att jag fick tillgång att studera de mynt inom mitt material som förvaras i deras samlingar. Därtill hör ett särskilt tack till Florent Audy som fotograferade några exemplar efter mina önskemål. Helle Horsnæs ska även ha ett tack för att hon försedde mig med data kring hennes forskning om kopparsterlingen.

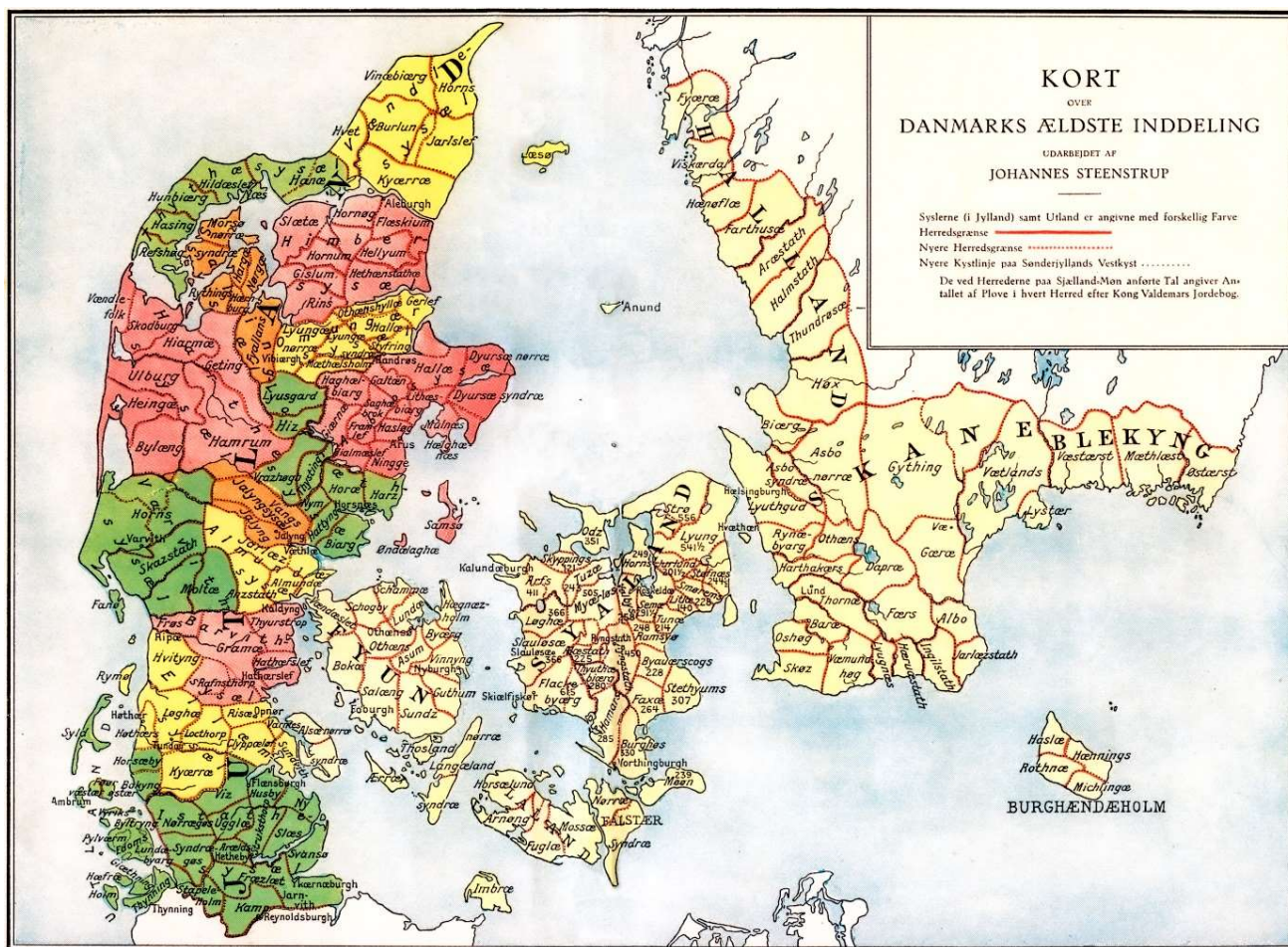
Omslag: Åtsida av en sterling, Galster 9, med omskriften: ERICUS: REX: D: S: N. Artikelnummer: FP 12338.1. Foto: Victor Palsted Bizoev. (CC BY-SA, Nationalmuseet, Danmark).

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1. Bakgrund	1
1.2. Syfte.....	3
1.3. Frågeställningar	3
1.4. Definitioner	3
1.5. Material och metod.....	5
1.6. Teori.....	8
1.7. Kungens myntmonopol och Skånemarknaden	9
1.8. Forskningshistorik.....	10
2. Materialgenomgång	12
2.1. Erik av Pommerns danska mynt	12
2.2. Urval och källkritik.....	15
2.3. Genomgång	16
3. Myntcirkulation – utländska och inhemska valörer	22
3.1. Ensamfunna mynt i Skåneland	22
3.2. Skattfynden i Skåneland	25
4. Myntcirkulation i glesbygd, stad och elitmiljö	28
4.1. Inhemska valörer.....	29
4.2. Utländska valörer	32
5. Myntcirkulation – kopparsterlingen.....	33
5.1. Kopparsterlingen i Skåneland.....	33
5.2. Kopparsterlingen i resten av Danmark.....	36
5.3. Kopparsterlingen i medeltida Danmark	38
6. Eriks mynt efter Erik	40
7. Myntcirkulation i Skåneland under Eriks tid	41
7.1. Myntcirkulation – utländska och inhemska valörer	41
7.2. Myntcirkulation i glesbygd, stad och elitmiljö	43
7.3. Myntcirkulation – kopparsterlingen i medeltida Danmark.....	45
7.4. Eriks mynt efter Erik	46
8. Slutsatser	46
9. Summary.....	48
Referenser	50
Appendix: myntlista.....	53

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Figur 1. Administrativ indelning av det medeltida Danmark. (Public domain, Wikimedia commons)

Forskning om den danska medeltida myntcirkulationen har gjorts utförligt inom nuvarande danska gränser. En del av medeltida Danmark har det dock inte forskats om systematiskt, vilket är Skåneland. Detta område är idag en del av Sverige och består av Halland, Skåne och Blekinge. I Skåneland inkluderades även den danska ön Bornholm. Varför denna lucka kvarstår är eftersom det har ansetts att Skåneland inte har ett jämförbart material med resten av Danmark. Det beror på att Sverige har proportionerligt färre myntfynd vilket är ett resultat av att Danmark länderna har skiljande kulturmiljölagar. Gällande Danmark så är det, sedan sent 1970-tal, enklare att få tillstånd för att använda metallsökare. Den lagstiftningen möjliggör användning så länge markägaren tillåter, medan i Sverige så krävs tillstånd från Länsstyrelsen. Med dessa premisser så är målet med denna uppsats att fylla en del av forskningsluckan. För att kronologiskt avgränsa denna del så är Erik av Pommerns regeringstid i Danmark (1396–1439) passande eftersom det är en period med hög inhemsk myntproduktion. Därav präglas ett av de vanligaste danska fyndmynten, kopparsterlingen.

Erik av Pommerns regeringstid föregås av ett 1300-tal i kris som var till stor del påverkat av digerdöden runt 1350 och dess konsekvenser. Resultatet av pandemin i Danmark blev höga dödstal, vilket i sin tur ledde till övergivna gårdar och därav ett nerskalat lantbruk som gradvis försämrades fram till 1400-talets början. Med mindre lantbruk och övergivna gårdar så etablerades i stället boskapsuppfödning vilket kom att bli en betydelsefull export för Danmarks ekonomi. Däremellan kännetecknas denna period av en svag myntproduktion och en ekonomi med ett stort antal utländska mynt i cirkulation. Inom åren 1400–1480 så ökades myntproduktionen kraftigt i hopp om att danska valörer skulle återfå relevans som i sin tur skulle driva ut de utländska mynten. Biprodukten av dessa initiativ blev ett flertal mynt med ett högt nominellt värde (valör) och ett relativt lägre reellt värde (ädelmetallhalt) (Märcher 2018b: 358ff.). För tiden så hade Skåne en stor betydelse för den danska ekonomin. Aktiviteten på Skånemarknaden möjliggjorde rikets myntcirkulation, mycket tack vare en stark sillexport. Gradvis så avtog Skånemarknadens dominans under 1400-talet på grund av anläggandet av andra marknader (Märcher 2018b: 365).

Erik av Pommerns danska mynt kan i huvudsak delas upp i två perioder med brytpunkt ca. 1420. Typologin baseras vanligen på numreringen i Galster (1972). Valörerna före 1420 består av en hvid (Galster 2 & 3), en kronbrakteat av silver (Galster 5), en halvpenning (Galster 6) och en sterling (Galster 4 & 9). Efter 1420 präglas en kopparsterling (Galster 7, 10, 14 & 15), en kronbrakteat av kopparhaltigt silver (Galster 5), en leopardbrakteat (Galster 8 & 12), en søsling (Galster 11) och en gros (Galster 13 & 16). Valörerna behandlas mer detaljerat i Kap. 2.1.

En del av forskningen om myntcirkulationen under Eriks tid har visat att en betydlig del av de ensamfunna myntfynden är utländska. Myntcirkulationen under Eriks regeringstid kan delas upp en tidigare (1400–1420) och senare (1420–1440) period eftersom vardera perioder avviker från varandra. Från de danska ensamfynden som har gjorts åren 2015–16, i samspel med de danska skattfynden, så går det se att den tidigare perioden hade högre cirkulation av utländska mynt, främst tyska, medan den senare perioden har en betydligt högre andel av inhemska mynt. Den stora kvantiteten av kopparsterlingar bland detektorfynden är en central orsak till att andelen inhemska mynt är vanligare efter ca. 1420. En närmare studie av ensamfunna kopparsterlingarna 2015–16 visar översiktligt att Næstved-typen klart har den starkaste cirkulation över hela dagens Danmark (Märcher 2018b: 361ff., 396). Cirkulationen av kopparsterlingen har även studerats efter ett större material (Horsnæs 2020). Det baserades på alla ensamfynd som gjorts 1970–2019 inom dagens danska gränser. Resultatet visade sig vara likt den mindre studien i Märcher (2018b) men på högre detaljnivå. Næstved-typen hade bredast cirkulation medan Odense-typen klart hade svagast representation, där den till och med inte cirkulerade starkast på Fyn (där Odense ligger). Randers-typen var förväntat vanligast i Jylland men cirkulerade inte i lika hög grad i resterande danska regioner. Till sist så var Lund-typen relativt vanlig i vissa själländska amter som ligger nära Skåne. Slutlig kommentar om Lund-typen är att den bör vara den vanligaste typen i Skåneland.

1.2. Syfte

Syftet med uppsatsen är att utöka förståelsen för den danska myntcirkulationen under Erik av Pommerns regeringstid. Specifikt innebär det att fördjupa förståelsen av en tidigare (1400–1420) och en senare (1420–1440) period av myntcirkulation i Skåneland. Däri inkluderas relationen mellan inhemska och utländska mynt under Eriks tid samt att belysa cirkulation i olika samhällssfärer och fortsatt cirkulation av Eriks danska mynt efter 1439.

1.3. Frågeställningar

- Vad kännetecknar Eriks tidigare (1400–20) och senare (1420–40) myntcirkulation i Skåneland?
- Hur skiljer sig myntcirkulation mellan glesbygd, stad och elitmiljö i Skåneland under Eriks tid?
- Hur ser fördelningen av kopparsterling-typer ut i Skåneland i jämförelse med i resten av medeltida Danmark?
- Hur cirkulerar Erik av Pommerns mynt efter 1439 i Skåneland?

Översiktligt så erbjuder dessa frågor svar på olika aspekter kring den danska myntcirkulationen under Erik av Pommern. I jämförelser av myntens myntorter så är det möjligt ta reda på vilka platser som stod för huvudsakliga myntpräglingen i Skåneland. Styrkan av områdets myntprägling kan också ifrågasättas genom att ställa frågan om hur representationen av utländska mynt såg ut i jämförelse med de inhemska, översiktligt och inom olika samhällssfärer. Avslutande så kan fortsatt cirkulation av Eriks danska mynt efter 1439 belysa om valörerna behöll relevans när han inte längre var Kung.

1.4. Definitioner

Denna del innehåller definitioner som kommer att nämnas i uppsatsen. Delen syftar att vara förberedande för läsare som inte är så insatt i forskning med fokus på mynt, numismatik. En viktig del av numismatisk terminologi som bör nämnas tidigt är att det finns olika typer av myntfynd, som i sig kan bidra till olika typer av forskning. Det går att i huvudsak dela upp myntfynd i två typer: ensamfunna mynt och skattfynd. Dessa skiljer sig genom att ensamfunna mynt består av ett mynt och skattfynd består av fler än ett mynt som har hittats tillsammans.

Ensamfunna mynt

Ensamfunna mynt kan ses som ostrukturerade fynd eftersom dessa kan vara svårare att koppla till precisa kontexter. Beroende på hur väl myntet kan kopplas till en kontext så kan den användas i olika nivåer av analyser. Med precisa fyndkontexter så kan de användas i mer koncentrerade analyser, medan i mer vaga fyndkontexter så kan de användas i mer översiktliga analyser (Moesgaard 2006). Flera ensamfynd inom ett begränsat område kallas vanligen för hopade myntfynd, eller liknande, och brukar ses

som en egen kategori av myntfynd. Området som kan innehålla ett hopat myntfynd kan skilja sig så mycket i area som myntfynd från en kyrka eller inom ett utgrävningsområde.

Skattfynd

Skattfynd kan ses som strukturerade fynd eftersom det är lättare att koppla dessa till en specifik kontext eller funktion. Det är eftersom skattfynd består av flera mynt som tillsammans kan bidra till förståelse om dess användning och om skattens deponering var avsiktlig eller ej. Uppsättningen och antalet mynt i skatten kan bidra till tolkningar om vad skattfyndets funktion var. Är det ett fåtal mynt som är samtida så kan det exv. vara en tappad pengapung. Då är det möjligt att tolka mynten som avsedda för användning som betalningsmedel och att deponeringen inte var avsiktligt. Större skatter kan tolkas som besparingar och genom att studera dateringarna på mynten så går det avgöra hur länge den har sparats. Fyndplatsen av skatten får då ökad betydelse då den exv. kan kopplas till ett hushålls besparingar (Grinder-Hansen 1992). Skattfynd kallas även för depåfynd.

Bestämningar

Efter terminologin kopplad till fyndkontext så skiftar fokuset till terminologin kring själva mynten. När det görs en bestämning av ett mynt så betyder det att attribut på myntet identifieras för att avgöra vad det är för mynt. Vanligtvis ses mynt som tvåsidiga bitar av metall. Myntets sidor kallas för åtsida och frånsida. Åtsidan har ofta en krona eller regent avbildad (Myrberg 2008: 52f.). Kort ska det nämnas att det finns en kategori av mynt som ses som ensidiga, brakteater (exv. Fig. 2). Brakteater är tunna mynt som endast har präglats med en stamp, därav så finns det en slagen sida medan den andra sidan visar den slagna sidans spegelbild.

Myntens omskrift förses ofta med information om vem som har utfärdat myntet och var det har präglats. Utfärdare av myntet kallas för myntherre/myntutgivare som kan vara en organisation eller person (Myrberg 2008: 52f.), ofta en regent. Platsen där myntet har präglats kallas för myntort. Värdet i myntet baseras på vilken valör den har. Valören står för det nominala värdet vilket är ett värde som bestäms av utgivaren. Valören behöver inte stämma med myntets reella värde som baseras på värdet av metallen.

Dateringar

Dateringar av medeltida mynt skiljer sig från nutida mynt som förses med årtal för när det är producerat. Medeltida mynt har sällan så tydliga attribut som möjliggör en så exakt datering. Det betyder att dateringar ofta är relativa, men fortfarande rätt så exakta. Ett attribut som möjliggör en ungefärlig datering av ett mynt uppnås genom att identifiera vilken myntherre som har präglat myntet. Under Erik av Pommerns regeringstid i Danmark så är det inga porträtt på mynten. I stället så kan namnet vara skrivet i myntets omskrift. Myntet på omslaget av uppsatsen fungerar som ett bra exempel för detta. Åtsidan av en sterling har omskriften: ERICUS: REX: D: S: N. Informationen visar att myntherren heter Erik och var kung i Danmark, Sverige och Norge, alltså Erik av Pommern. Då är nästa steg att ta reda på kungens regeringstid och därav ett tidsspänn

som blir dateringen av myntet. I detta fall 1396–1439. Ytterligare precision i dateringarna uppnås genom vidare forskning av exempelvis historiska källor och fyndkontexter. En annan typ av datering som kommer nämnas är dateringar av skattfynd. En metod för att datera skatter är *terminus post quem* (tpq). Den baseras på tidigaste möjliga tillfälle för deponering. För att ta reda på det så identifieras skattens slutmynt, myntet med yngst datering, som kommer att avgöra skattens tpq. När slutmyntet är identifierat så tas myntets tidigaste datering som blir skattens tidigaste möjliga deponering, exv. en kopparsterling (ca. 1420–1430/35) som slutmynt daterar en skatt till tpq 1420.

1.5. Material och metod

För att svara på frågeställningarna så har information om alla myntfynd, daterade till 1396–1439, från Halland, Skåne (Kristianstads län och Lund) och Blekinge samlats i Excel-dokument. Materialet insamlas från kataloger som faller inom urvalet för uppsatsen där *Sveriges Mynthistoria: landskapsinventeringen* (SML) står för majoriteten av myntfynden från Halland, Skåne (Kristianstads län) och Blekinge. Eftersom SML inte har publicerad en volym som täcker Malmöhus län så kompletterades materialet med myntfynd från Lund i Carelli (2005). Det betyder att en del av Malmöhus län inkluderas, men det är fortfarande många myntfynd som saknas från resten av länet. Information som har beaktas är uppgifter om myntet (valör, mynttyp, datering, land och myntort) och fyndkontexten (fyndtyp och fyndplats). Detta är för att kunna skilja på myntfyndens olika egenskaper. Med detta syfte särskiljs utländska och inhemska mynt såväl som ensamfynd och skattfynd. Attribut i materialet har även uppdaterats efter för att stämma med nuvarande forskning. Det gäller främst danska mynt där nya rön har gjorts inom dateringar. Det gjordes ett besök hos Ekonomiska museet – Kungliga Myntkabinettets samlingar för att observera en del av materialet och göra bestämningar av typ och myntort på främst de danska mynten. Liknande besök gjordes inte hos samlingar och museer i Halland, Skåne och Blekinge då det inte var görbart inom de tidsmässiga ramarna för en masteruppsats eftersom det handlar om ca. 100 mynt i flera samlingar som skulle behöva observeras.

Kvantitativa data som är insamlad har sedan presenterats för att mätas en serie av komparativa analyser. Till en början genom att avgöra om inhemska eller utländska mynt är vanligast förekommande myntfyndet i Skåneland under Erik av Pommern. Det kommer att göras på lägre nivå, exempelvis myntfynd från glesbygden i jämförelse med myntfynd från städer. Det kommer även göras översiktligt för hela Skåneland och jämföras med resultat från ensamfynden i gjordes i Danmark åren 2015–16 (Märcher 2018b). Med detta så går det att få en inblick i om fördelningen av inhemska och utländska mynt i Skåneland skiljer sig från resten av Danmark. Översiktligt så kommer en tidigare och senare cirkulation att behandlas separat. Eftersom Erik av Pommerns mynt präglades mellan ca. 1400–1440, så är den tidigare perioden 1400–1420 och den senare 1420–1440. Det är passande eftersom flera valörer, halvpenningen, kronbrakteaten av silver och sterlingen, slutar att produceras ca. 1420 medan kopparsterlingen börjar sin prägling. Det är vidare passande för jämförelser med Märcher (2018b) som gör denna uppdelning.

Ytterligare en komparativ analys görs i syfte att undersöka cirkulation av danska mynt i Skåneland. Kopparsterlingen kommer att behandlas separat eftersom det är ett så pass stort material i dagens Danmark. Det möjliggör jämförelser med resultat från liknande forskning med fokus på denna valör. Främst kommer det handla om fördelningen av myntorter från Skånelandets myntfynd i jämförelse med resultaten av alla kopparsterlingar som är hittade i Danmark under åren 2015–16 (Märcher 2018b) och 1970–2019 (Horsnæs 2020).

Slutligen görs en kortare analys av Erik av Pommerns mynt efter 1439 för att identifiera om några av dessa mynt hade en fortsatt cirkulation. Då undersöktes skattfynd med dateringar efter 1439 som innehåller exemplar av Eriks danska mynt. Då ligger fokus på vilka av Eriks valörer som fortsätter att användas och hur länge det kan ha skett.

Upplägget för denna uppsats har ett fokus på att använda sig av ensamfunna mynt för att svara på frågor gällande medeltida myntcirkulation. Materialet som kommer att användas består till stor del av ensamfunna mynt som har kvalificerats som hopade fynd, vilket är en serie av ensamfunna mynt från samma område (exempelvis kyrka). Hopade fynd kan uppfattas som en egen kategori men i stort så innehåller dessa samma information som andra ensamfunna mynt (Moesgaard 2006: 228). Mycket talar för att ensamfynd består till stor del av mynt som varit i cirkulation och att deras deponering har varit oavsiktlig. Antalet ensamfynd har gradvis ökat som en konsekvens av förbättrad teknik och uppmärksamhet för mindre föremål inom uppdragsarkeologin och kyrkoarkeologin med början på 1950-talet. Detta har bidragit till nya möjligheter att använda sig av ensamfunna mynt i forskning som är fokuserad på större processer relaterade till medeltida myntväsen, som monetarisering och myntcirkulation (Moesgaard 2006: 230ff., 246f.). Alla ensamfunna mynt har inte samma källvärde utan detaljen hos enstaka fyndkontexter påverkar vilka typer av analyser som går att utföra. Moesgaard (2006) presenterar dessa analyser i tre nivåer baserat på detta. Den lägsta är nivå 3 vilket är myntfynd som kan kopplas till ett generellt område men inte någon precis plats. Med dessa är det möjligt göra översiktliga analyser kopplade till myntanvändning i ett bestämt område. Nivå 2 innebär att det går att koppla fyndet till en specifik plats vilket gör att det möjligt att koppla dessa fynd till grupper eller aktiviteter, exempelvis glesbygd eller handelsplatser. Den informationen möjliggör analyser om myntanvändning kopplad till specifika samhällsskikt eller aktivitetsområden. Nivå 1 innebär att ett ensamfunnet mynt har information om vilken arkeologisk kontext den tillhör. Det kan vara rumslig spridning över specifika platser i exempelvis kyrkor eller handelsplatser. Med så detaljerade uppgifter så går det att analysera specifika mynt kopplade till specifika aktiviteter (Moesgaard 2006: 247). Denna uppsats fokuserar i huvudsak på översiktliga analyser på nivå 3, med några inslag på nivå 2.

I dessa breda analyser så är det viktigt att vara medveten om att ensamfunna mynt har en representativitet som kan ifrågasättas. Då krävs det att vara uppmärksam över att alla mynt inte har samma förutsättningar att oavsiktligt tappas och inte tas upp igen. Mycket är kopplat till vad det är för typ av valör. Översiktligt så finns det en skillnad mellan stora och små mynt. Små mynt blir fyndmynt i större kvantitet medan samtida stora mynt inte

är lika framstående. Det är eftersom små mynt kommer att tappas oftare eftersom dessa användes dagligen i mindre transaktioner, medan besparing är ett troligare ändamål för större mynt. Vidare när ett större mynt väl tappas så finns det större motivation att leta reda på det på grund av dess högre värde. Det gäller även högre värderade mindre mynt som exempelvis guldmünt. Med dessa premisser i åtanke så är små ensamfunna mynt ett överrepresenterat material i jämförelse med större mynt. Detta betyder att olika mynt har olika förutsättningar för att bli tappade. Det är då viktigt att vara försiktig med att göra samma jämförelser mellan olika mynt. Vad som även är relevant att nämna inom ramarna för denna uppsats är dåliga mynt (exv. kopparsterlingen). Om det tappas en dålig valör så finns ytterligare mindre motivation att plocka upp det i jämförelse med små mynt. Det gör att dessa kan anses vara särskilt överrepresenterade (Moesgaard 2006: 250f.). Dessa aspekter är även behandlade i Blackburn (1989). Majoriteten av ensamfunna mynt lär vara oavsiktligt tappade och avsiktliga deponeringar är osannolika, vilket även gäller för utländska mynt. Chansen att återfå myntet spelar också roll vilket kan bero på var det tappas eller vad det är för mynt som tappas. Små mynt är svårare att se och kan lätt vara svåra att återfinna i smutsig mark i staden. Samt när mynt ska användas så ökar även risken, exv. kyrkor och handelsplatser. Varför detta har betydelse är eftersom vissa miljöer blir överrepresenterade och påverkar vilka analyser som kan utföras (Blackburn 1989: 17f., 22f.). Därav kommer inte exakt alla miljöer kunna representeras eftersom det i stor del handlar om specifika miljöer där det i högre grad har gjorts myntfynd i Skåneland. Glesbygden, genom kyrkfynden, och städerna kommer att få mer representation eftersom dessa har flera myntfynd likaväl som att mindre och sämre valörer kommer att vara överrepresenterade eftersom dessa tappades, och plockades inte upp, oftare.

En annan typ av representativitet som är aktuell att ta upp inom avgränsningen för detta arbete är att ensamfynd har hittats av olika anledningar, vilket har betydelse för vilka analyser som kan utföras. Grunden av denna tanke är att alla arkeologiska fynd är påverkade av vår samtid. Var det görs en utgrävning, användes metalldetektor eller bedrivs lantbruk är kopplat till processer idag. Detta gör att vissa medeltida miljöer blir överrepresenterade (Moesgaard 2006: 258f.). I sig möjliggör detta forskning inom kontrollerade miljöer på nivå 2, likt hur Klackenbergs (1992) spårar Sveriges monetarisering med myntfynd från kyrkor.

När analyser ska göras på material från olika kontexter så bör det vara så pass stort i antal att det kan bedömas vara varierat. På så sätt kan materialet anses representera det medeltida samhället översiktligt (Moesgaard 2006: 259). I en analys på nivå 3 som jämför ensamfynd från Danmark så finns betydelse i att vara medveten om att danska myntfynd är till stor del mynt som är funna med metalldetektor medan ensamfynden från Skåneland, insamlade för denna uppsats, kommer till stor del från arkeologiska utgrävningar.

1.6. Teori

Uppsatsen faller inom forskningsfälten numismatik och historisk arkeologi. En viktig utgångspunkt är att behandla materiell kultur och skriftliga källor likvärdigt, därmed vara öppen för att båda har potentialen att komplettera varandra (Andrén 1997: 11ff., 160f.). Uppsatsen kommer huvudsakligen fokusera på materiell kultur som i detta fall är fyndmynt och dess arkeologiska kontext i form av fyndplats och fördelning av typer. Detta förtydligas eftersom vissa teoretiska utgångspunkter som tas upp är ekonomiska teorier, vilket gör att kopplingar kan göras till forskningsfältet ekonomisk historia.

En teori som är central för ämnet inom denna uppsats är användandet av ensamfynd för att tolka myntcirkulation i ett område. Utgångspunkten togs från forskningen i Horsnæs (2020). Det grundläggande för detta är användandet av myntets information för att tolka spridningen av specifika valörer eller mynttyper. Vad Horsnæs gör är att studera spridningen av olika typer av kopparsterlingar inom dagens Danmark. Eftersom kopparsterlingen präglades på 4 olika myntorter så kontrolleras vardera typ i vardera dansk region (Jylland, Fyn och Själland). Varje myntort representerar startpunkten för dess cirkulation, vilket gör att det förväntas vara en större andel av närliggande typer i vardera regioner. Sedan analyseras hur väl typen har spridit sig över resterande regioner för att ta reda på hur bra den har cirkulerat inom hela Danmark (Horsnæs 2020: 27ff.). Ett mynt med bra cirkulation karakteriseras av en jämn spridning av typer inom de monetära gränserna, i detta fall medeltida Danmark. En bra cirkulation betyder då att samtliga typer har blandats upp och spridits över riket och mellan regionala gränser. En dålig cirkulation identifieras av liten spridning över regionala gränser, där typer förblir i sina ursprungliga regioner och inte blandas upp i samma grad.

En annan relevant teori som kan kopplas till myntcirkulation är Greshams lag. Den går ut på att *dåliga pengar* cirkulerar bättre än *bra pengar*. Motivationen ligger i att göra sig av med sina dåliga pengar genom att använda dem i första hand i transaktioner. På så sätt lyckas dåliga pengar att cirkulera medan bra pengar drivs ur cirkulation eftersom de är mer passande för sparande. Under medeltiden var relationen mellan valörens nominala värde och myntets ädelmetallhalt viktig. Om värdet av ädelmetallen var nära det nominala värdet så skulle det enligt Greshams lag kallas för *bra pengar*. Motsatsen, *dåliga pengar*, är då mynt med ett lägre värde på ädelmetallen i relation till valörens värde (Allen 1999: 151f.). Under Eriks tid i Danmark så var det flera valörer som hade en dålig relation mellan valören och metallvärdet. En orsak till detta vara att det inte skedde några regelbundna myntindragningar när ädelmetallhalten minskades i valörerna. Syftet med myntindragningar är att göra vinst på ädelmetall genom att byta ut bra pengar (högre ädelmetallhalt) mot dåliga pengar (lägre ädelmetallhalt). Vid myntindragningar sker det även visuella förändringar (motiv och text) på mynten så att det går skilja på nya och gamla mynt (Märcher 2018b: 385ff.). Problemet under Eriks tid i Danmark var att det inte gick att skilja på bättre och sämre mynt eftersom Erik beslöt att gradvis försämra ädelmetallinnehållet i mynten, men behöll samma visuella drag (Heljebäck 2016: 8f.). Centralt för detta är kungens beslut att justera ädelmetallinnehållet för att gå med vinst, vilket behandlas mer detaljerat nedan (Kap. 1.7.). I ljuset av att det finns utländska valörer

med förutsägbar och högre ädelmetallhalt samt att de inhemska mynten under Erik av Pommern hade ett lågt reellt värde så är Greshams lag ett relevant synsätt att observera myntcirkulationen i Skåneland.

1.7. Kungens myntmonopol och Skånemarknaden

I syfte att förstå förutsättningarna för en nationell myntprägling så kommer vissa aspekter kring kungens myntmonopol, i medeltida Danmark, att presenteras. Översiktligt så bör det danska myntväsendet under medeltid ses vara av proprietär typ. Det syftar på att myntväsendet var under full kontroll av kungen, ett monopol. Som myntherre så var Danmarks mynt till fullo ägt och kontrollerat av kungen. På så sätt hade kungen makten att förändra och bestämma över myntens valör och ädelmetallvikt. Genom detta var det möjligt för kungen att utnyttja denna makt genom myntindragningar. I dessa infördes nya versioner som skulle bytas ut mot gamla. Vid inväxlingen så var det sällan ett gammalt mot ett nytt mynt, utan det skulle vara färre nya mynt. Exempelvis två gamla mot ett nytt mynt. Detta tillsammans med att de nya mynten hade ett lägre reellt värde än de gamla, gjorde att det var lönsamt för kungen (Grinder-Hansen 2000: 44, 70f). Vinsten uppnås även genom kungens beslut att prägla gradvis sämre mynt, alltså mynt med samma nominella värde men lägre reellt värde. På så sätt kunde kungen förse myntcirkulationen med flera mynt till en lägre kostnad.

I Danmark under 1000-talet och 1300-talet så talas det om en regional uppdelning av huvudsakliga ansvarsområden. Monopolet delegerades till vardera regioner som hade en myntort vardera (Grinder-Hansen 2000: 76). Vidare betyder myntmonopolet att kungen hade makt över vilka mynt som cirkulerade i landet. Det handlar om att det endast var kungens mynt som skulle cirkulera, men ändå förekom det utländska mynt. Över tid så har användandet av utländska mynt varit förbjudet i olika grader. Under början av Eriks Plogpenningens regeringstid, 1241, så var det strikt förbud mot att använda utländska mynt. I kommande perioder så drogs förbudet in gradvis för att tillgängliggöra utländska mynt inom den inhemska myntcirkulationen. 100 år senare så var det endast ett fåtal utländska valörer som var förbjudna (Grinder-Hansen 2000: 92). Utländska mynt har då varit vanligt förekommande i medeltida Danmarks myntcirkulation, och är inget unikt för Erik av Pommerns regeringstid.

Inflödet av de utländska mynten till Skåneland kan främst kopplas till en plats, Skånemarknaden. Det var en internationell handelsplats som under medeltiden höll till i Falsterbo och Skanör. I grunden så anläggs handelsplatsen eftersom det fiskas sill på en så hög skala att det möjliggjorde en betydlig myntcirkulation för medeltida Danmark. Detta lockade de Hanseatiska städerna. För kungamakten så hade detta ekonomisk betydelse. Genom variationer av intäkter, bl. a. skatter och tullavgifter, så var Skånemarknaden en viktig aktör för den medeltida danska ekonomin. Avgifterna led till ett inflöde av utländska valörer, vilket kan ses i 1200- och 1300-talens myntcirkulation. Under slutet av 1300-talet och början av 1400-talet så ska handeln främst ha skett med Lübeck (Grinder-Hansen 2000: 236f.; KLN 16). Det betyder att ett inflöde av utländska mynt även var aktuellt under Eriks tid.

1.8. Forskningshistorik

En tolkning av myntcirkulationen under Erik av Pommern har gjorts baserat på registrerade myntfynd i Danmark under åren 2015–16. Detta utgörs av totalt 4477 ensamfunna mynt i Danmark. Av dessa så är ca. 500 daterade till 1380–1480. Siffran kan vara något högre med tanke på svårigheten att identifiera mynt med dåliga bevarandeförhållande. Kopparsterlingen är här den dominerande typen med 390 exemplar, av de 414 danska Erik av Pommern-mynten. Endast 46 mynt är utländska och består till stor del av tyska mynt med dateringar mellan 1380–1450. Om det görs en jämförelse med skattmaterialet i Danmark så skiljer det sig till stor del. Där är det en stor dominans av utländska mynt i skatter 1380–1400 som sedan avtar 1400–1420. Under den senare perioden 1420–1440 så visar skattfyndsmaterialet att danska mynt har majoritet, troligen på grund av ett stort antal mindre skatter med kopparsterlingar (Märcher 2018b: 361ff.) Av dessa 390 ensamfunna kopparsterlingar så är det 88 som har bestämbara myntorter. Att en så stor del av materialet inte hade bestämbara myntorter beror på dåliga bevaringsförhållanden bland jordfunna mynt. I sig gör detta att vissa typer kan vara underrepresenterade, i detta fall Lund och Odense eftersom Næstved och Randers är enklare att identifiera utan text. På fransidan har kopparsterlingen ett kors i mitten som är identiska på Lund- och Odense-typer. Medan Næstved-typer har ett klöverblad vid korset och Randers-typer har en ring (Märcher 2018b: 396; Horsnæs 2020: 27f.). Resultatet av de 88 mynten visar: 51 från Næstved, 6 från Lund, 4 från Odense och 27 från Randers. Vidare så ska Lund som myntort vara ytterligare underrepresenterat eftersom detta material endast är från dagens Danmark, då Skåneland, Bornholm inkluderat, inte har utforskats (Märcher 2018b: 396).

Över lag tyder resultatet på att det inte var en stark cirkulation i Danmark eftersom de flesta mynttyperna hittas inom dess lokala region. En annan förklaring kan vara att myntorterna var aktiva i olika perioder vilket påverkar den geografiska spridningen, men det är endast en hypotes och inget som har belägg. Næstved-typerna, från fyndmaterialet 2015–16, utgör högsta andelen och störst spridning vilket kan tyda på att Næstved som myntort var aktiv längre än de andra. Det är möjligt att Næstved började prägla kopparsterlingar först, och i stora kvantiteter, vilket resulterar i att det blir den vanligaste typen. Det nämns även att cirkulationen av Randers-typerna, näst vanligaste typen, inte spred sig lika bra över medeltida Danmark såsom Næstved-typerna. Dessa kunde korsa riket väster ut medan de från Randers inte spreds öster ut i betydliga kvantiteter (Märcher 2018b: 396).

Utöver Märcher (2018b) så har tidigare forskning behandlat ett större material bestående av 5374 kopparsterlingar hittade mellan 1970–2019 från Själland, Fyn, Jylland och Bornholm. Av dessa så var det 1391 som hade identifierbar myntort och hade information

om vilken amt (danska motsvarighet till län) de var hittade i. Totalt handlar det om 817 kopparsterlingar funna på Själland och närliggande öar. I Jylland hittades det 490, på Fyn 83 och på Bornholm en kopparsterling med Lund som myntort. Bornholm lämnas ut i mer djupgående analyser eftersom ön var en del av Skåneland samt att det endast stod för ett fynd. Sedan så har det presenterats en fördelning inom samtliga regioner (Själland, Fyn och Jylland) som kommer att behandlas detaljerat i Kap. 5.2. Vad resultaten tyder på är att mynten sattes i cirkulation i samma region som de präglades i. Därefter handlar det inte om en storskalig blandning av typer. Trots detta finns det en viss variation av mynttyper över hela dagens Danmark vilket tyder på att mynten var giltiga i hela riket. Skåneland inkluderas inte eftersom det, i jämförelse med dagens Danmark, är så få myntfynd vilket beror på Sveriges striktare lagstiftning gällande metallsökning (Horsnæs 2020: 27ff.).

De utländska mynten i Skåneland utgörs till stor del av tyska mynt präglade i Hansastäderna. Dessa mynt har varit i fokus från forskning av Odebäck (2008) och Wennberg (2011). Avgränsningen för båda är inom 1300–1500. Odebäck har inkluderat de svenska medeltida landskapen och Gotland medan Wennberg har fokuserat på de danska och norska landskapen i Sverige, alltså Skåneland, Bohuslän, Härjedalen och Jämtland. Från medeltida Sverige så är de fyndrikaste landskapen Småland och Östergötland som visar att Småland har haft en högre användning av pfennigar medan witten har varit den vanligaste typen i Östergötland. Kronologin av witten-mynt visar en extra vikt på 1365–1387, vilket kopplas till att Sverige inte präglade mynt 1385–1405 (Odebäck 2008: 5ff.). Översiktligt så visas en liknande kronologisk fördelning för Skåneland och Bohuslän där de flesta witten-mynten har dateringar mellan 1379–1389. Den geografiska spridningen visar att Skåneland har klart det största antalet hanseatiska mynt där sydvästra och centrala Skåne är klart fyndtätast följt av Halland (Wennberg 2011: 6ff.).

Tidigare forskning har även behandlat Erik av Pommerns danska mynt i medeltida Sverige från ett rumsligt och kronologiskt perspektiv. Materialet som forskningen är baserad på kommer förmodligen från SML och fyndlistor, men det finns ingen tydlig referens eller förklaring som presenterar det. Myntfynd från olika sfärer har behandlats separat för att uppnå representativitet för olika skikt i samhället. Resultatet visar att lägre valörer är vanligare på landsbygden medan högre valörer förekommer oftast i städer. Resultatet tolkas bero på att människor på landsbygden var mer medvetna om ädelmetallinnehållet, medan det var större fokus på valörens värde i städerna. Kopparsterlingen med sitt låga metallvärde var då högre värderad i städerna i motsats till landsbygden (Fridh 2011: 2ff., 24, 26, 28f.).

För att nå olika grupper i samhället så är en metod att rikta sig mot olika kategorier av fyndplatser. På så sätt är det möjligt att koppla myntfynd från dessa platser till myntanvändningen inom vissa grupper. I denna uppsats så görs en översiktlig analys av flera grupper och ett kortare tidsspann. Det finns även exempel på detaljerade studier av en samhällsgrupp under ett längre tidsspann. Klackenbergs (1992) kopplar landsortkyrkornas myntfynd till landsbygdens myntanvändning. En tolkning om Sveriges

monetarisering under medeltiden är baserad på myntfynd från kyrkor. Den traditionella tolkningen om Sveriges monetarisering var tidigare baserad på skriftliga källor som spårade när natura som betalningsmedel avtog. Materiell kultur hade beaktats, men inte med ett systematiskt tillvägagångsätt. Premissen var att myntfynden skulle vara från arkeologiskt undersökta kyrkor, vilket säkerställde att även tillvaratagandet av materialet var systematiskt. Sammanlagt bestod urvalet av 7 649 mynt från 198 kyrkor (Klackenberg 1992: 20f., 24f., 29f.). Materialet är vidare representativt eftersom myntfynden är till stor del offerspill. Offer gjordes i kyrkan årligen vilket betyder att deponeringarna har skett regelbundet. Det i samband med att det var gemene personer på landsbygden som offrade i kyrkor ger goda förutsättningar för en jämn kronologisk fördelning av myntfynd. Därav goda förutsättningar att spåra monetarisering (Klackenberg 1992: 34f). Resultatet visar att Sverige är monetariserat runt år 1300 då samtliga monetära regioner ska ha börjat använda mynt som betalningsmedel för dagliga transaktioner (Klackenberg 1992: 179f.).

2. Materialgenomgång

2.1. Erik av Pommerns danska mynt

Figur 2. 1-penningsarna under Erik av Pommern.

Övre vänster: kronbrakteat (kopparhaltigt silver), Galster 5 från Norra Åsums kyrka, Skåne. SML 15: SKK 193. Foto: Florent Audy, SHM.
(Ekonomiska museet – Kungliga Myntkabinettet)

Övre höger: kronbrakteat (silver), Galster 5. Art.-nr: FP 3528.200. Foto: Andreas Mogensen.

Nedre: Leopardbrakteat, Galster 8/12. Art.-nr: GP 2890.9. Foto: Victor Palsted Bizoev.
(CC BY-SA, Nationalmuseet, Danmark)

Den översiktliga typologin av Erik av Pommerns danska mynt är publicerad i Galster (1972). Typologin baseras på att varje valör får ett nummer per myntort. Det finns mer detaljerade typologier som Lindahl (1955) som har flera undertyper av samma valör och myntort vilket är särskilt användbart vid myntbestämningar, men när syftet är översiktliga analyser så räcker Galster. De första valörerna under Eriks tid präglades ca. 1400 och bestod av en hvid (4-penning), en kronbrakteat (1-penning) och en halvpenning. Hviden producerades under en kort period i Næstved och har två kända Galster-typer. På dessa skiljer sig frånsidan där den ena har ett kors (Galster 2) och den andra har en biskopsstav (Galster 3) (Moesgaard 2005: 79). Kronbrakteaten (Galster 5) och halvpenningen (Galster 6) präglades i både Næstved och Lund. Dessa mynt kännetecknas av att vara ensidiga med ett kronmotiv, samt att halvpenningen är något

mindre än kronbrakteaten. Vanligaste varianten av kronbrakteater är av silver men det fanns även en av kopparhaltigt silver. Distinktionen mellan dessa är inte klar eftersom silvervarianten gradvis blandades ut med koppar, tills det blev ett kopparhaltigt mynt (Heljebäck 2016: 8f.). Både kronbrakteaten och halvpenningen dateras till ca. 1400–1420

Figur 3. 1. Sterling, Galster 4, Næstved. Art.-nr: RP 587.1. Foto: Andreas Mogensen.
 2. Sterling, Galster 9, Lund. Art.-nr: RP 589.1. Foto: Tine Bonde Christensen.
 (CC BY-SA, Nationalmuseet, Danmark)

i Galster (1972). Kronbrakteater bör dock ha en datering med ett längre tidsspann. Det baseras på att kronbrakteater fortsätter att förekomma i danska skattfynd in i de sista 20 åren av Erik av Pommerns regeringstid. Kronbrakteaten av kopparhaltigt silver är förmodligen den senare varianten. Vilket gör att kronbrakteater av silver dateras till 1400–1420 och kronbrakteater av kopparhaltigt silver dateras till 1420–1439 (Moesgaard 2005: 80). Det producerades ytterligare en valör under det tidigare skedet under Eriks tid ca. 1405–1420, sterlingen (3-penning) (Galster 1972: 19). Dessa producerades i både Næstved (Galster 4) och Lund (Galster 9). Sterlingen har daterats traditionellt till ca. 1405–1420, som sedan

ersätts av en 3-penning i koppar ca. 1420 (Galster 1972: 19f.). Stefke har en tolkning som kan ge högre precision i dateringar av sterling-typer. Sterlingar präglades i både Næstved och Lund men förekomsten i depåfynd visar att dessa sällan är jämnt fördelade. Det visar sig även att Næstved-sterlingen är vanligast i äldre depåer, medan Lund-sterlingen är vanligare i yngre. Orsaken till detta ska vara ett skifte av produktionsort runt 1412/13 då en dansk myntmästare flyttar från Næstved till Lund, vilket tolkas som att Næstved upphör som myntort medan Lund anläggs. Detta gör att sterlingar från Næstved dateras till ca. 1405–1412/13 och sterlingar från Lund ca. 1412/13–

Figur 4. Kopparsterlingar från de fyra myntorterna.

1: Kopparsterling, Galster 7, Næstved. Art.-nr: GP 882.1. Foto: Andreas Mogensen.

2: Kopparsterling, Galster 10, Lund. Art.-nr: GP 612.29. Foto: Andreas Mogensen.

3: Kopparsterling, Galster 14, Odense. Art.-nr: RP 593.1. Foto: Andreas Mogensen.

4: Kopparsterling, Galster 15, Randers. Art.-nr: FP 664.5. Foto: Søren Greve.

(CC BY-SA, Nationalmuseet, Danmark)

1420 (Stefke 1995: 158, 162). Efter dåliga ekonomiska förutsättningar under ca. 1420 så började sterlingen att produceras i koppar. Utöver detta så utökas antalet myntorter till 4 städer för prägling av kopparsterlingen. Dessa var Næstved (Galster 7), Lund (Galster 10), Odense (Galster 14) och Randers (Galster 15) (Galster 1972: 20). Det betyder att varje region i Danmark producerade kopparsterlingar med Næstved på Själland, Lund i Skåneland, Odense på Fyn & Randers i Jylland. Galsters datering av kopparsterlingen är baserad på skriftliga källor som nämner missnöjet kring Eriks införande av valören. Dateringen har uppskattats att vara ca. 1422 baserat på detta men Moesgaard (2005) menar att den bör ha tillverkats under en längre period eftersom de är det vanligaste detektorfynden i Danmark. Dateringen har koncentrerats till ca. 1420–1430/35 baserat på hur länge kopparsterlingar är närvarande i skattfynd. Varför det slutar vid ca. 1430/35 baseras på att kopparsterlingar inte förekommer tillsammans med några Gros-typer, som är daterade till 1430-talet (Moesgaard 2005: 80f., 84). Erik var frånvarande i Danmark 1424 vilket resulterade i att Drottning Philippa passade på att inför två nya valörer i samarbete med Hansastäderna. Dessa var en ny 1-penning, leopardbrakteaten (Galster 8 & 12) samt en 6-penning, søslingen (Galster 11). Dessa hade hög silverhalt och var mycket bättre än den samtida kopparsterlingen. När Erik var tillbaka i Danmark 1425 så ska produktionen av Philippas mynt ha slutat (Galster 1972: 20f.). Den sista valören under Erik av Pommern var 9-penningen, gros. Dessa präglades i Lund (Galster 13) och Gurre (Galster 16). Detta var då det största danska myntet och tillverkades under 1430-talet fram till slutet av Eriks regeringstid (Jensen 2003).

<i>Galster nr.</i>	<i>Valör</i>	<i>Datering</i>	<i>Myntort</i>
Galster 2	hvid (kors)	ca. 1400	Næstved
Galster 3	hvid (biskopsstav)	ca. 1400	Næstved
Galster 4	sterling	ca. 1405–1412/13	Næstved
Galster 5	kronbrakteat (silver)	ca. 1400–1420	Næstved & Lund
Galster 5	kronbrakteat (kopparhaltigt silver)	ca. 1420–1439	Næstved & Lund
Galster 6	halvpenning	ca. 1400–1420	Næstved & Lund
Galster 7	kopparsterling	ca. 1420–1430/35	Næstved
Galster 8	leopardbrakteat	1424	Næstved
Galster 9	sterling	ca. 1412/13–1420	Lund
Galster 10	kopparsterling	ca. 1420–1430/35	Lund
Galster 11	søsling	1424	Lund
Galster 12	leopardbrakteat	1424	Lund
Galster 13	gros	1430-talet	Lund
Galster 14	kopparsterling	ca. 1420–1430/35	Odense
Galster 15	kopparsterling	ca. 1420–1430/35	Randers
Galster 16	gros	1430-talet	Gurre

Tabell 1. Galsters typologi justerad efter dateringar i Kap. 2.1. Tabell av författaren efter Galster (1972), Moesgaard (2005) och Stefke (1995).

2.2. Urval och källkritik

Figur 5. Karta med de danska myntorterna under Erik av Pommern. Lund och Næstved är i stort aktiva under hela Eriks tid, medan Randers och Odense endast präglar kopparsterlingar ca. 1420–1430/35 och Gurre endast präglar Gros-mynt under 1430-talet. Figur skapad av författaren i GIS.

Materialet som används i uppsatsen är myntfynd daterade till Erik av Pommerns regeringstid i Danmark och som har hittats i Halland, Skåne (Kristianstads län & Lund) och Blekinge. Danska mynttyper som inkluderas har varit präglade under Erik av Pommern (1396–1439), medan utländska mynt har inkluderats om de har en datering mellan 1380–1439. Varför utländska mynten har fått ett större tidsspänn är avsett för att lämna utrymme för att dessa kan ha cirkulerat i avsett land innan de når Skåneland. Det är fullt möjligt att några utländska mynt som dateras inom tidsspannet har missats i materialinsamlingen från SML och Carelli (2005) eftersom det kan saknas dateringar. Det gäller särskilt de ca. 190 tyska finkenaug och tjurhuvudbrakteater som kan dateras till någon gång under 1300- och 1400-talen, men det är svårt att bedöma huruvida några av dessa passar inom tidsspannet 1380–1439.

Att börja vid ca. 1380 är motiverat efter Märcher (2018b) som har inkluderat utländska mynt med dateringar från 1380–1450, i syfte att koppla dessa till myntcirkulationen under Erik av Pommern och Kristoffer av Bayern. Mynt som är präglade innan 1380 kommer endast inkluderas om dessa är en del av ett skattfynd med datering inom 1396–1439, eftersom dessa mynt sannolikt har cirkulerat i denna period. Skattfynd dateras med *terminus post quem* (tpq) som baseras på tidigast möjliga deponering. För att ta reda på det så väljs det yngsta myntet och det tidigaste skedet i dess dateringen.

Myntfynden kommer från kontexter som är strukturerade (skattfynd) och ostrukturerade (ensamfynd) och samlas in separat eftersom dessa bidrar till olika typer av analyser. Grundläggande källor för materialet kommer från *Sveriges Mynthistoria: landskapsinventeringen* (SML) och Carelli (2005). De publicerade utgåvorna av SML täcker upp alla myntfynd från Blekinge (SML 9: Bl) utgiven 2000, Halland (SML 10: Ha) utgiven 2003 och Kristianstads län i Skåne (SML 12: SkK) utgiven 2015. Det betyder att dessa inkluderar alla myntfynd fram till volymens publicering, så möjligheten finns att myntfynd som har gjorts fram tills 2023 fattas i materialet för denna uppsats. SML erbjuder information om var ett myntfynd har hittats, hur det har hittats och vilken valör det är. Ofta inkluderas även datering och referens till specifika mynttyper (exempelvis: sterling, Galster 4). Information om var och hur inkluderar vilken socken och fyndplats myntfyndet har hittats samt om det är ensamfunnet, hopat, en depå eller ett gravfynd. Den informationen gör det möjligt att placera mynt i rumsliga och kronologiska kontexter.

Uppgifter om vad fyndplatsen har för representation kommer även att beaktas för att lyfta fram vilka människor som använde mynten, däribland glesbygd, stad och elitmiljö. Oftast så är informationen korrekt men det finns några myntfynd inom cirka 1380–1439 som innehåller inkorrekta eller ofullständiga uppgifter, vilket har gjort att korrigeringar har behövt göras främst när det gäller referenser till mynttyper och fyndkontexter. Att vissa uppgifter är inkonsekventa beror inte på att SML eller Carelli (2005) är icke ordentliga verk eller att felet är hos författarna. Samtliga verk är tydliga med att syftet är att sammanställa uppgifter om myntfynd efter valt område och att möjligheten finns att uppgifter från arkiv, fyndlistor och liknande kan innehålla osäker information.

Ett annat hinder kvarstår relaterat till avgränsningen för denna uppsats och SML. Landskapsinventeringen av Skåne är inte fullständigt publicerat, utan den täcker endast Kristianstads län. Det gör att myntfynd från Malmöhus län inte kommer att inkluderas fullständigt eftersom det skulle vara för tidskrävande inom ramarna för en masteruppsats. Det blir då i stället en del av Malmöhus län som inkluderas med katalogen i *Från Vespasianus till Leopold II* (Carelli 2005). Den inkluderar alla myntfynd som har gjorts i Lund (RAÄ 50 & 73) mellan åren 1833–1994. Den katalogen har liknande struktur som SML med information om mynttyp, datering och fyndkontext. Liknande så fanns det behov att kommentera vissa uppgifter i Carelli (2005). Nästkommande del kommer att redovisa vilka förändringar och tillägg som har gjorts under insamlandet av materialet.

2.3. Genomgång

Sammanlagt så består de inhemska myntfynden av 351 ensamfynd. Som grund för att särskilja mynttyper så har Galster (1972) använts som referens. Det verket innehåller kategoriseringar och dateringar av danska mynttyper mellan åren 1397–1540. Några av mynten i SML och Carelli (2005) har redan en Galster-numrering, men de flesta har inte det. Tillägg som har gjorts under materialinsamlingen har varit att lägga till Galster-nummer där det har varit möjligt att identifiera. Exempelvis en kopparsterling präglad i Lund får tillägget Galster 10. Vissa justeringar har dock inte varit möjligt eftersom

mynttypen har varit osäker eller så har mynttypen inte haft en korrekt myntort eller datering.

Däribland en ensamfunnen kopparsterling hittad i Lund. Ensamfynd 284 i Carelli (2005) har referensen Galster 10 med Næstved som myntort. Någon av dessa två påståenden är fel eftersom Galster 10 är en kopparsterling som är präglad i Lund (Carelli 2005: 44; Galster 1972: 48f.). En annan osammanhängande uppgift kommer från SML 9: B1 297B där ett större antal mynt, daterade till Erik av Pommern, har hittats. Där har 79 kronbrakteater (varav åtta av kopparhaltigt silver) identifierats med "Randers?" som myntort. Kronbrakteater (Galster 5) kan antingen ha Næstved eller Lund som myntort vilket leder till att det kan handla om kronbrakteater fast myntorten är felaktigt identifierad eller så är några, eller alla, kopparsterlingar från Randers (Galster 1972: 48ff.).

Utöver typ och myntort så har vissa dateringar lagts till eller justerats. Som grund så har Galsters dateringar använts för de flesta typerna medan kronbrakteater av kopparhaltigt silver, sterlingar och kopparsterlingar har ersatts med dateringar baserad på senaste forskningen. Kronbrakteater av kopparhaltigt silver får dateringen 1420–1439 (Moesgaard 2005: 80). Sterlingar från Næstved får dateringen ca. 1405–1412/13 och Lund får ca. 1412/13–1420 (Stefke 1995: 158, 162). Kopparsterlingar får dateringen ca. 1420–1430/35 (Moesgaard 2005: 80f., 84).

En hel del mynt har uppgifter om osäker myntort vilket gör att flera myntorter anges. Det gäller främst kopparsterlingar eftersom dessa ofta är påverkade av korrosion som gör omskrifter är svårläsliga. Några av dessa förvaras i Ekonomiska museet – Kungliga Myntkabinettets samlingar vilket har möjliggjort ett besök för egna bestämningar. Översiktligt visade det sig att de flesta kopparsterlingarna var i ett svårbestämt skick. Från Blekinge så var det sju kopparsterlingar från SML 9: B1 78 som hade myntorten Næstved/ Lund. Fem av dessa hade inga synliga bokstäver i omskrifterna som kunde avgöra vilken myntort de tillhörde. Vad som gick att identifiera på några av dessa var

Figur 6. Kopparsterling präglad i Randers (Galster 15) hittad i Falkenbergshus, Halland (SML 10: Ha 39). Foto: Florent Audy, SHM. (Ekonomiska museet – Kungliga Myntkabinettet)

delar av ordet "MONETA" vilket förekommer på alla kopparsterlingar före myntorten. Ett av mynten hade däremot några bokstäver som kunde peka på en myntort. I den synliga omskriften gick det att identifiera "...ND...". Då kan myntorten vara Lund eller Randers eftersom bokstäverna kan placeras i både LUNDENS och RANDER. Den andra kan, utöver Lund och Randers, även vara från Odense eftersom "DE" även får plats i ODENSE. Båda dessa mynt hade inte tillräckligt tydliga kors på frånsidan för att se om det var en ring i korset, vilket hade kunnat bekräfta eller utesluta att myntorten var Randers. Från Halland var det tre kopparsterlingar som kunde observeras. Dessa

hade också identifierats som Næstved/ Lund. En av dessa kunde identifieras som typen Galster 15, från Randers. Det var möjligt eftersom det var en ring i korset på frånsidan, vilket är en symbol som förekommer på Galster 15 (Fig. 6). De två resterande mynten var obestämbara. Från Skåne, Kristianstads län observerades kronbrakteater, sterlingar och kopparsterlingar från SML 15: SkK 193, 258 A & 284. Från SkK 258 A så observerades 1 kopparsterling från Næstved/ Lund som visade sig vara obestämbär. Från SkK 284 visade uppgifterna en Næstved-sterling, en Lund-sterling och nio kronbrakteater. Det var inget inkorrekt med Næstved-sterlingen och kronbrakteaterna, däremot så var Lund-sterlingen inte en Galster 9 utan det var en kopparsterling. Den visade sig vara obestämbär eftersom det endast gick att observera "...ONETA..." i omskriften på åtsidan vilket betyder att resterande delen som nämner myntorten inte är bevarad. Inga symboler förkommer på frånsidan vilket gör det troligast att det är en Galster 10 (Lund) eller Galster 14 (Odense) (Fig. 7). SkK 193 hade ingen inkonsekvent information gällande två kopparsterlingar från Lund. Ett tillägg däremot var att kronbrakteaterna (5 exemplar) från samma lokal bestod av tre av silver och två av kopparhaltigt silver.

De utländska myntfynden krävde referenser från flera olika verk. Materialet består till stor del av mynt från tyska områden, men det finns även mynt från Gotland, Sverige, Norge, Nederländerna, England, Skottland och Baltikum.

Grundläggande referens för de tyska mynten är Jesse (1928). Det är i första hand eftersom typ-nummer från Jesse har använts genomgående i SML och Carelli (2005). Jesse-numreringen har information om: vilken valör, myntort och datering myntet har. På så sätt har det gått att identifiera tyska mynt med dateringar mellan 1380–1440. De äldsta är daterade till efter 1379/81 och den yngsta dateras till efter ca. 1435. Dessa dateringar stämmer i huvudsak men inte med den senaste forskningen. Stefke har omarbetat dessa i flertalet artiklar (bl. a. 1989, 1995, 2002). Det går även att hitta dessa i auktionskatalogerna 56 och 96 från Tietjen+Co. som är utarbetade av Stefke. Tolkningarna utgår ifrån Jesse-nummer vilket gör att de flesta uppgifterna gick att korrigera. Några referenstyper som använts i SML är Dbg (Dannenberg 1893) eller Oertzen (1900) vilket har gjort att inte alla mynt kunde korrigeras, förutom några Dbg-typer, eftersom det hade varit ett för tidskrävande arbete. Översiktligt så är det några mynt, med passande datering i Jesse, som inte kommer att inkluderas i analysen. Däribland två witten-mynt (Jesse 307) och en brakteat (Jesse 174). Jesse 307 är traditionellt daterad till efter 1379/81, vilket hade öppnat för möjligheten att den

cirkulerade i Danmark under Eriks tid. Stefke menar att dateringen är något tidigare, efter augusti 1371, vilket gör att den är för tidig för inkluderas i den här uppsatsen (Tietjen+Co. Auktion 96: nr. 99). Liknande så har brakteater av typen Jesse 174 traditionellt daterad till 1400-talets andra hälft. Stefkes tolkning daterar typen till antingen 1350/60-talen eller ca. 1400 vilket gör att den inte med säkerhet kan placeras in i 1380–1439 (Tietjen+Co. Auktion 96: nr. 19, 269).

För svenska och gotländska mynt så används Lagerqvist (1970). Svenska typerna är präglade under Erik av Pommern vilket gör att de får en ungefärlig datering på efter 1405 baserat på det var året då örtugar började präglas under hans regeringstid i Sverige (Lagerqvist 1970: 112). Total består materialet av fem svenska mynt varav tre är örtugar präglade i Stockholm, de resterande är osäkra typer. 1 örtug var redan i SML identifierad som en LL 3. De andra två hade ingen typ identifierad så de blir generellt en LL A, vilket innefattar alla Erik av Pommern örtugar präglade i Stockholm (Lagerqvist: 112f.). Dock så kan inte örtugarna representera alla de svenska mynten i Skåneland under denna period. Vad som fattas är penningarna. Dessa har inte inkluderats eftersom de är svåra att datera. Medeltida penningar efter 1360 kan vara svåra att ge en precis datering eftersom de är så lika fram till slutet av medeltiden. Dessa finns inom Skåneland där bl. a. 40 hittades vid Getakärns kyrkoruin (Ha 297 B) av typerna LL XXXII (1360–1520) och LL XXXIII (1364–1500). Det går att datera dessa närmare med kronologin i Malmer (1980), men det hade krävt en för stor insats inom ramarna för en masteruppsats. De gotländska mynten består till stor del av olika typer av örtugar som gick att identifiera med någorlunda precision baserat på dateringar från SML. Dessa dateringar faller inom gruppen LL XXXV där vissa kunde mer exakt placeras inom en typ, exempelvis en örtug från S:t Jörgens hospital (SkK 371 A) daterad till 1400-talets början är troligen en typ 3. Medan andra hade en mer generell datering vilket gjorde att myntet placeras inom flera typer (Lagerqvist 1970: 104f.).

När det gäller de baltiska mynten så gjordes liknande bestämningar av typer. Totalt handlar det om 17 artiger som kan någorlunda placeras in i Eriks tid. Men det är inte några dateringar med hög precision. Von Toll (1887) användes till en början som referens baserat på dateringarna i SML. Då var det möjligt att avgöra att dessa är inom typ 6: 11–15 (von Toll 1887: 242). Eftersom von Toll är ett gammalt referensverk så har materialet behandlats i ytterligare en genomgång efter Haljak (2010). Det är inte lätt att göra direkta konversioner från von Toll till Haljak eftersom den sistnämnde har inte angett referenser. Sedan så är Haljak (2010) skriven från perspektivet av en myntsamlare, i syfte att vara användbar myntsamlare. Fyra artiger är präglade av Biskop Dietrich II, vilket möjliggör att datera dessa till hans sätestid 1379–1400 i Dorpat. Här blir det även en generell observation där mynten kan vara någon av typerna T-1a–T-2c (Haljak 2010: 227f.). De flesta mynten har den livländska orden som myntherre och Reval (Tallinn) som myntort. Det gör att dessa, brett, kan kategoriseras vara inom typerna T-1a–T-4/3 (Haljak 2010: 73ff.). Det baseras på dateringarna för typ 6: 11–15 i von Toll (1887). Ett av mynten (Fig. 7) förvaras i Ekonomiska museets – Kungliga Myntkabinettets samling vilket gjorde det möjligt att göra en egen bestämning. Denna artiger hittades i Gamla Furuboda, Åhus stads socken (SML 15: SkK 345). Den kan dateras till ca. 1395/96–1406 baserat på attribut på

både åtsidan och frånsidan. Korset på frånsidan ger en ungefärlig datering på 1370–1409 eftersom den typen förekommer på typerna T1e-T4/3. Åtsidan har en ring över skölden vilket betyder att det inte kan vara någon av T1-typerna som är daterade från 1363–1395. På T2-typerna (1395/96–1397/98) så börjar denna ring förekomma över skölden och fortsätter i liknande stil till T3b (1398–1406). I de senare typerna så blir ringen mindre, vilket inte är fallet för detta mynt, så dateringen blir ca. 1395/96–1406 (Haljak 2010: 73ff).

Figur 8. Artiger präglad av Livländska orden i Reval ca. 1395/96–1406 (SML 15: SkK 345).
Foto: Florent Audy, SHM. (Ekonomiska museet – Kungliga Myntkabinettet)

De norska mynten består av fyra penningar som i SML har referenstyperna Schive XIII, 6 & XII 50–52. Schive & Holmboe (1865) är en gammal bok med dateringar av norska mynt under medeltiden som inte längre är aktuella. Därför så har dessa ersatts med nummer från Skaare (1995) där XIII är en Skaare 289 (ca. 1350–1400) och XII 50–52 är Skaare 277–278 (Olav Håkonsson, 1380–87).

Till sist, för ensamfynden, så har vissa fynd kategoriserats i SML som depåer eller gravfynd trots att det troligtvis handlar om hopade ensamfynd. Det har gjort att vissa myntfynd har fått en justerad fyndkontext. SML 10: Ha 297B är en av dessa som består av myntfynd från Getakärns kyrkoruin. Under en restaurering av kyrkoruinen ska det ha hittats över 1000 mynt samt 280 gravar. Eftersom undersökningen har skett inom kyrkan så låter det mer troligt att det handlar i huvudsak om hopade ensamfynd. Liknande går att säga om SML 12: SkK 73B och 258a & b. SkK 258 är vidare ett tydligt exempel som handlar om fyra ensamfunna mynt som har grupperats ihop med ett skattfynd funnen i Simrishamns kyrka. Skattfyndet (SkK 258a) innehåller till stor del borgarkrigsmynt präglade av Kristoffer I, Erik Klipping och Erik Menved under andra halvan av 1200-talet. Sedan så har fyra andra mynt grupperats in med dessa, bestående av en Stralsund-witten (Jesse 370), en baltisk artiger (Haljak 2010: 73, T1a-T3b), en gotländsk örtug (LL XXXV: 3) och en dansk kronbrakteat (Galster 5) (SkK 258a & b). Av att döma från de 43 bestämda borgarkrigsmynten så hör inte de senare mynten till skatten eftersom dessa har för sena dateringar, från senare 1300-talet och tidiga 1400-talet. Därav kommer dessa kategoriseras som ensamfunna i kyrkan och skatten kommer inte att inkluderas eftersom den är för tidig.

När det gäller skattfynden under Eriks tid, så har Skåneland inte ett rikt material. Allt som allt så finns det 3–4 depåer som kan ge en någorlunda bild av myntcirkulationen. Skatt Nr 25 i Carelli (2005) har daterats till tpq 1404, men i själva verket bör dateringen vara tpq 1384 eftersom yngsta myntet är en Gaillard 207 daterad till 1384–1404. Skatten kan belysa aspekter kring mynt som användes precis innan eller i början av Eriks regeringstid i Danmark, men för denna uppsats så är skatten för tidig för att inkluderas. Resterande depåer har en tpq från början av 1400-talet som representerar både första (1400–1420) och andra (1420–1440) perioden av Eriks tid.

Skatten SML 10: Ha 329A, -B och -C hittades i omgångar mellan 1955–56 i Skogaby, Veinge socken och består av 83 mynt varav 76 tyska, två danska, en gotländsk, en baltisk och tre obestämda. De obestämda mynten samt en witten (4-penning) kommer inte inkluderas i analysen. Witten-myntet som väljs bort har inkonsekvent information där den är identifierad som en Jesse 371 från Rostock. Det är inte möjligt eftersom en Jesse 371 är präglade i Flensburg. Dateringarna av de tyska mynten är baserade på Stefkes tolkningar (1989 & Tietjen+Co. Auktion 96). Skatten dateras då till tpq 1410 med mynt från sent 1360-tal till ca. 1410–20 och utgörs till stor del av tyska witten-typer (75 ex.). Andra tyska mynt är en dreiling (3-penning) och en sechsling (6-penning). De danska mynten i skatten är en hvid och en sterling, båda från Næstved.

De resterande två skatterna skiljer sig från Ha 329. Ha 66 och SkK 158 består av färre mynt och det handlar om endast 1–2 mynttyper. Ha 66 hittades i Halmstad under en arkeologisk undersökning av en husgrund. Skatten består av två kopparsterlingar, som dateras till 1420–30/35 (Moesgaard 2005). Om det är olika typer är inte dokumenterat men oavsett så är de samtida och daterar skatten till tpq 1420. SkK 158 består av 3 mynt, varav 1 är ej inlöst. De två inlösta är guldmynt präglade av Hertig Arnold av Geldern någon gång mellan 1423–71, vilket ger skatten en datering på tpq 1423.

Sex danska Erik av Pommern mynt kommer från skattfynd som är senare än Eriks regeringstid. SML 9: Bl 109 (tpq 1524) och SML 10: Ha 128 (tpq 1483) har senare dateringar vilket gör att dessa mynt inte kan kopplas till myntcirkulationen mellan åren 1396–1439. Därav kommer dessa inte att inkluderas i analyser tillsammans med de andra skattfynden, men de kommer att behandlas i en kort analys om cirkulationen av Eriks mynt efter 1439. Skattfyndet SML 9: Bl 109 (tpq 1524) hade några inkonsekventa uppgifter som behövde korrigeras. Uppgifterna visar att skatten har fyra penningar med Erik av Pommern som myntherre, varav en dateras till 1400–20 och 3 till 1405–20. Det är klart att Galster har använts som referens eftersom dessa årtal förekommer. Penningen daterad till 1400–20 är korrekt en hulpenning (kronbrakteat), Galster 5 präglad i Næstved eller Lund. De tre andra penningarna som är daterade till 1405–20 är däremot en misstänksam uppgift eftersom det är mer passande för en 3-penning (sterling), Galster 4 eller 9, snarare än en kronbrakteat (Galster 5). Det går att identifiera eftersom ett exemplar visas på SML 9: Plansch 3:9, där det går att identifiera att det är en sterling med stjärna. Vilket betyder att åtminstone en är en Galster 4, präglad i Næstved. Vid besök på Ekonomiska museet – Kungliga Myntkabinettets samlingar så kunde endast två exemplar av Galster 4 sterlingar observeras. Var kronbrakteaten och den tredje sterlingen befann

sig är okänt. En del av det resterande materialet i skatten var i dåligt skick vilket gör det möjligt att mynten som fattas kan befinna sig i fragmenterade eller korroderade exemplar.

Slutligen för att komplettera det otillräckliga antalet skatter från Skåneland under perioden så har uppgifter från skatthynden i Danmark inkluderats. Syftet är att se om skatthynden ovan är representativa eller undantag. Materialet kommer då från katalogen i *Danmarks middelalderlige skattefund* (1992) där det finns totalt 36 skatthynd, i varierande storlekar, som är daterade mellan ca. 1400–1440. Märcher (2018b) har även behandlat detta material.

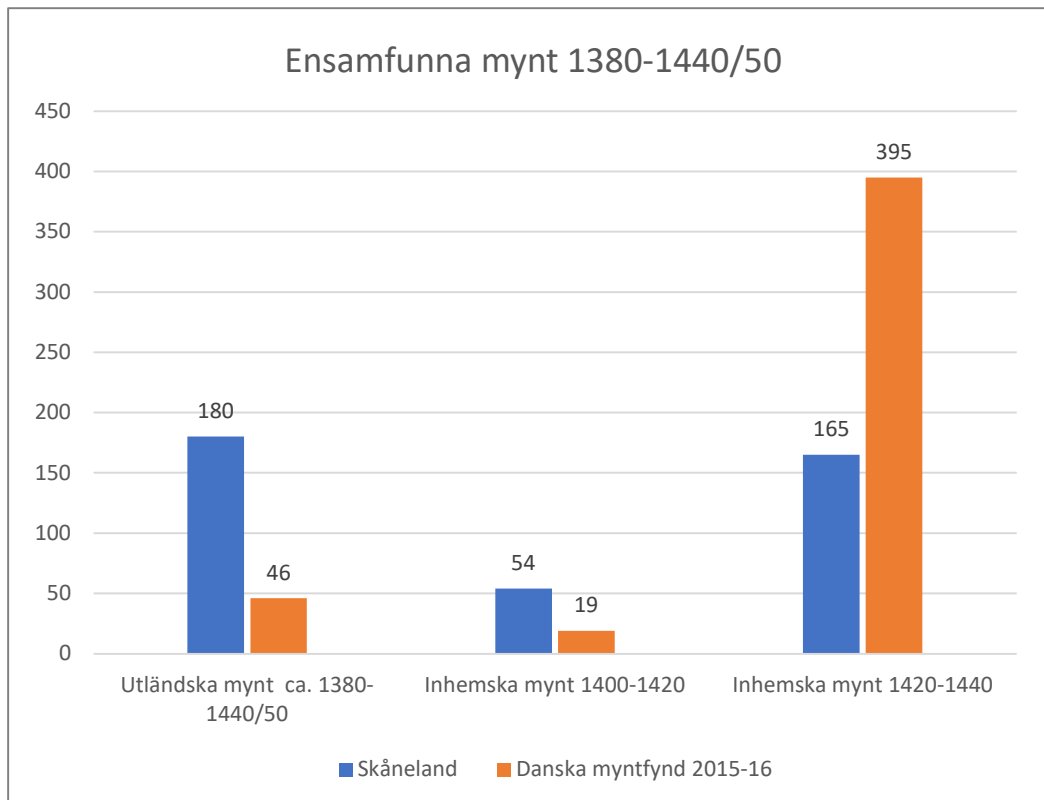
3. Myntcirkulation – utländska och inhemska valörer

Som start behandlas den översiktliga bilden av myntfynden i Skåneland som är daterade till Erik av Pommerns regeringstid. Vad som sticker ut bland fynden är den stora andelen utländska valörer i fyndmaterialet, där den största delen är tyska mynt kopplade till vendiska myntunionen som användes av Hansastäderna. Efter ett 1300-tal med en svag inhemska myntproduktion så väcks frågan huruvida de inhemska valörerna har fått utökat förtroende eller om de utländska valörerna har stadigt fortsatt cirkulera fram till 1440.

3.1. Ensamfunna mynt i Skåneland

Fördelningen av ensamfunna mynt i hela Skåneland visar att danska mynt har översiktligt varit vanligare än utländska mynt mellan 1400–1440. Av de totalt 427 inkluderade mynten från Halland, Blekinge och Skåne (Kristianstads län och Lund) så är det 247 inhemska och 180 utländska. De utländska mynten är till stor del präglade i tyska områden. De 180 utländska mynten som har inkluderats kan med säkerhet placeras in kronologiskt mellan ca. 1380–1440. Mynt med mer vaga dateringar som sträcker sig över hela 1300- eller 1400-talet har inte inkluderats eftersom det inte går att vara säker på att dessa har cirkulerat under Erik av Pommerns tid. Dock är det troligt att siffran ska vara något högre med tanke på skatten från Skogaby (Fig. 11), SML 10: Ha 329, som visar att tyska witten-typer präglade före 1379/81 kan ha varit i fortsatt cirkulering. Vilket betyder att tidigare utländska mynt kan ha fortsatt cirkulera in i Eriks tid. De danska mynten har även skalats ner något på grund av inkonsekvent data (Kap. 2.2.), däribland ett flertal mynt med osäker typ, felaktig myntort eller datering i SML. Ha 297B har flest av dessa med 79 kronbrakteater från ”Randers?” och två penningar från ”Gurre/?”. Vilket gör att uppgifterna är för osäkra för att inkludera dessa mynt.

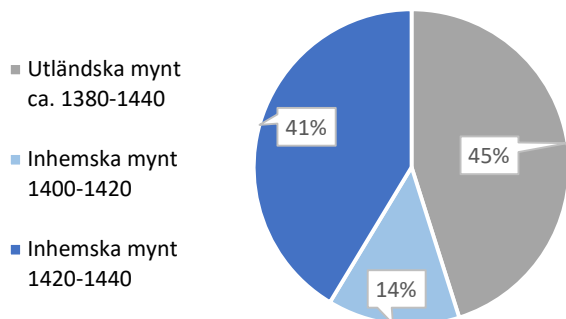
En detalj som måste lämnas ut i den här analysen är en osäkerhet i uppgifterna om kronbrakteater. Som nämnt ovan så fanns det en silverhaltig (ca. 1400–1420) och en kopparhaltig (ca. 1420–1439) (Moesgaard 2005: 80). Efter egna bestämningar av materialet som finns i Ekonomiska museet – Kungliga Myntkabinettets samling så är det klart att vissa uppgifter inte är fullständiga. En sådan är att kronbrakteater av silver inte har skiljts från sådana som är av kopparhaltigt silver. Det betyder att kronbrakteater kommer endast att inkluderas om det är tydligt att denna bestämmelse har gjorts. Totalt så har det hittats 53 kronbrakteater, av dessa så finns det säkerhet i att 13 är av silver och åtta är av kopparhaltigt silver.

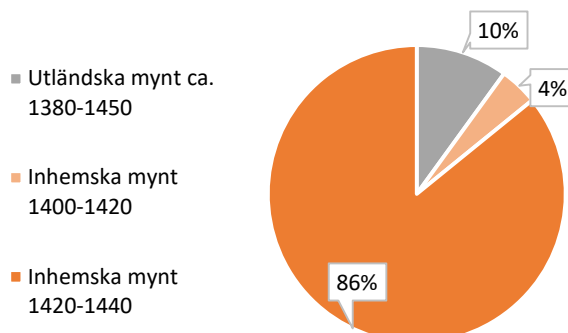
Figur 9. Fördelningen av ensamfunna mynt i dagens Danmark (funna 2015–16) och Skåneland. Figur av författaren efter SML 9, 10 & 15; Carelli 2005; Märcher 2018b: Fig. 6.9.

Genom att använda samma uppdelning som Märcher (2018b: Fig. 6.9) så visas fördelning av Erik av Pommerns mynt före och efter införandet av kopparsterlingen 1420 på myntfynden i Danmark under åren 2015–16. Fig. 9 & 10 visar denna jämförelse. Mellan 1400–20 så är andelen myntfynd större i Skåneland i jämförelse med fynden från Danmark 2015–16 (Fig. 10). Skåneland har 13 kronbrakteater av silver, 31 sterlingar och tio halvpenningar i det ensamfunna materialet. Detta är betydligt större i jämförelse med materialet i Märcher (2018b) som består av tio sterlingar och nio kronbrakteater. Under andra halvan av Eriks tid, 1420–1440, så ökar kvantiteten i både Skåneland och resten av Danmark. Den högskaliga produktionen av kopparsterlingar verkar vara orsaken för resultatet i hela medeltida Danmark. Vilket ses med 145 kopparsterlingar, åtta kronbrakteater av kopparhaltigt silver, åtta groser och fyra leopardbrakteater i Skåneland. De danska fyndmynten som är hittade 2015–16 visar också ett högre antal daterade inom denna period, bestående av 390 kopparsterlingar och fem groser. Komparativt så visar Skåneland en betydlig ökning av inhemska valörer mellan tidiga (1400–1420) och senare (1420–1440) perioderna. Det blir en ökning med 111 mynt vilket stämmer väl överens med införandet av kopparsterlingen eftersom dessa mynt producerades på fyra myntorter i 10–15 år och i höga kvantiteter. Det är dock inte en lika kraftig ökning i jämförelse med resultatet inom dagens Danmark (Märcher 2018b) som går från 19 mynt till 395, en skillnad på 376 mynt.

Ensamfunna mynt i Skåneland

Ensamfunna mynt i Danmark åren 2015-16

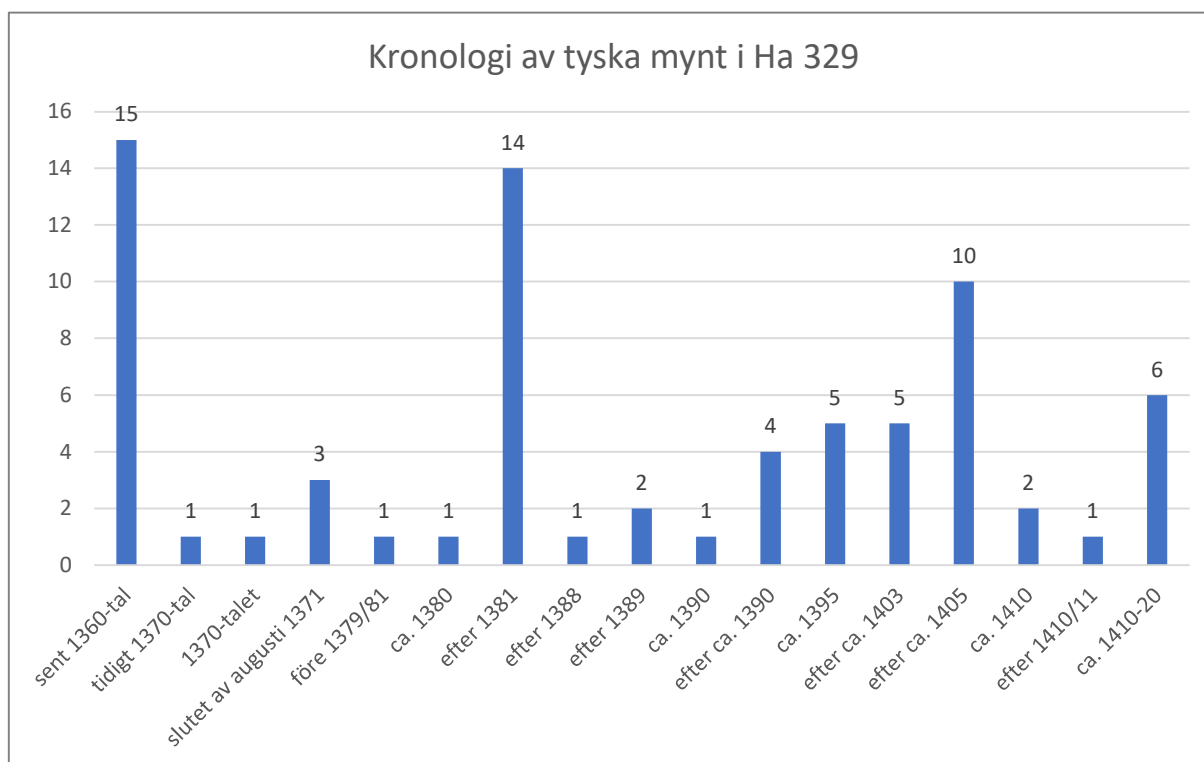

Figur 10. Procentuell fördelning av ensamfunna mynt i Danmark (2015–16) och Skåneland. Figur av författaren efter SML 9, 10 & 12; Carelli 2005; Märcher 2018: Fig. 6.9.

En förklaring på varför det skiljer sig så mycket kan bero på att myntcirkulationen, för sterlingar och kronbrakteater, var starkare i Skåneland i jämförelse med resten av Danmark. Detta kan samspela med resultat från forskning om myntcirkulation i medeltida Sverige. I forskning kring Eriks danska mynt i Sverige så är kronbrakteater och sterlingar betydligt vanligare än de senare mynten, kopparsterlingen och grosen (Fridh 2011: 24, 26, 28). I sig kan det betyda att Lund som myntort hade stor betydelse under början av 1400-talet. För att sedan förlora förtroende efter införandet av kopparsterlingen 1420 då den började präglas på 4 myntorter (Næstved, Lund, Odense & Randers) och Næstved får större betydelse med en längre produktionsperiod av kopparsterlingen. Vilket är den dominerande kopparsterling-typen i danska fynden från 2015–16, baserat på mynten som hade identifierbar myntort (Märcher 2018b: 396). Ytterligare så bör skillnaden av fördelningen tyda på att kopparsterlingen är underrepresenterad i Skåneland, eftersom den dominerar i metallsökarynden i Danmark.

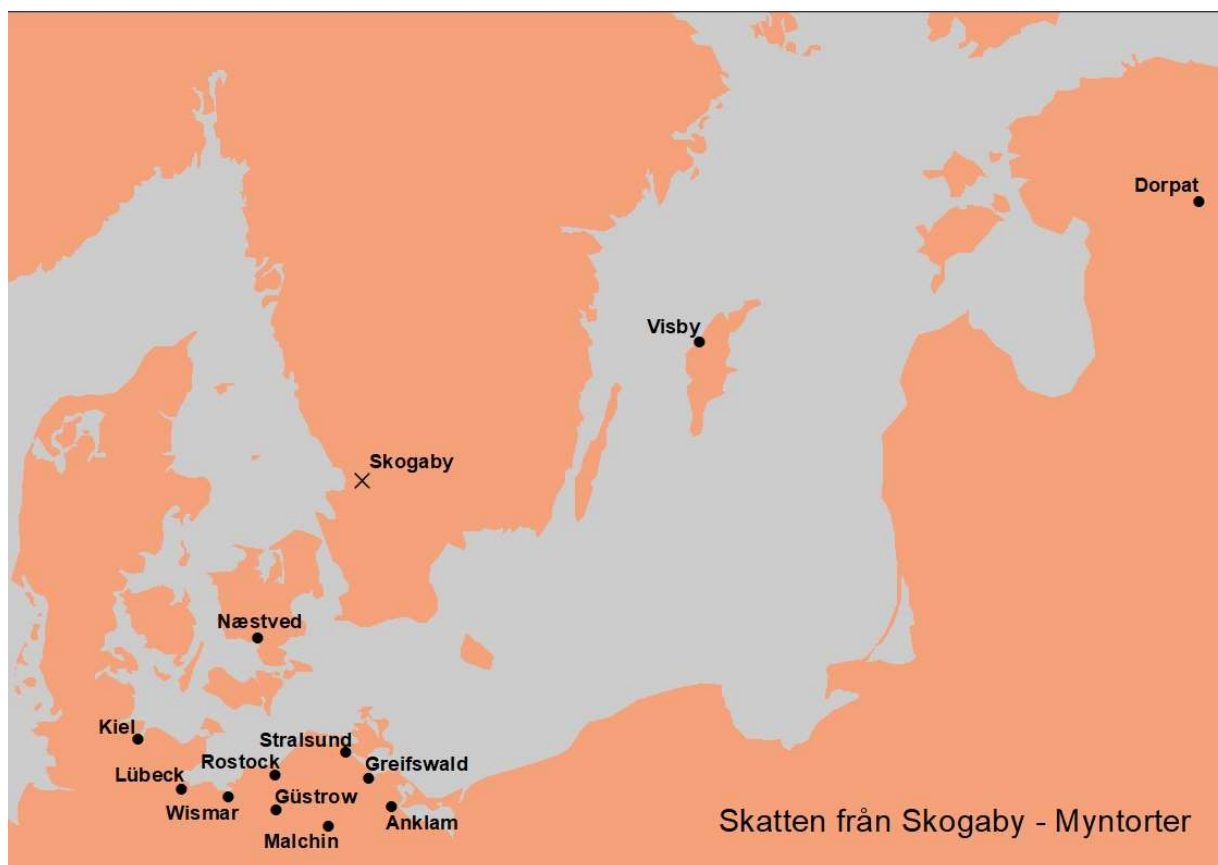
När jämförelser görs baserat på de utländska mynten under Erik av Pommern så är skillnaden betydlig mellan Märchers resultat och fynden från Skåneland (Fig. 10). Trots att kronologiska omfånget sträcker sig lite kortare till 1440 så är det mer än 100 fler ensamfunna utländska myntfynd i Skåneland. Om detta resultat observeras tillsammans med fördelningen av danska myntfynd så kan myntcirkulationen i Skåneland ha bestått av 43% utländska mynt under Eriks tid medan resultatet i Märcher (2018b) endast består av 10%. Vad säger detta om dansk myntcirkulation översiktligt? Är Skåneland ett undantag eller har resterande danskt fyndmaterial en liknande fördelning? Förklaringen bör luta mot att metallsökningen i Danmark bidrar till skillnaderna. Fördelningen i skattfynden kan belysa aspekter kring detta. Materialet från Skåneland under denna period är knappast jämförbart med en större skatt och två mindre, men de bör nämnas.

3.2. Skattfynden i Skåneland

Figur 11. Kronologisk fördelning av tyska mynt i skatten från Skogaby, Veinge socken, Halland. Figur av författaren efter SML 10: Ha 329, Jesse 1928, Stefke 1989, Tietjen+Co. Auktion 96.

Att kategorisera ett myntfynd som skatt/depå är ett generellt begrepp för minst 2 mynt som har hittats tillsammans. För att få en mer detaljerad kategorisering av en skatt så observeras skattens olika attribut baserat på antal, mynttyper, fyndplats och dateringar (Grinder-Hansen 1992). Skatten från Skogaby, SML 10: Ha 329, är den enda större skatten som är hittad i Skåneland och kan dateras inom Eriks regeringstid. Den domineras av mynt präglade i städer längst Östersjön med fokus på tyska städer som Stralsund, Griefswald och Anklam. De andra mynten är ett fåtal från Næstved, Visby och Dorpat. Uppsättningen gör det möjligt att kategorisera det som en sparad skatt eller att skatten speglar myntcirkulationen under deponeringstillfället. Den sistnämnda är troligast men det går inte att säga med säkerhet. För att argumentera för båda tolkningarna så bör man kolla på andra samtida danska skatter för att bestämma karaktäristiska drag som tyder på den ena eller den andra. Till stor del innehåller skatten tyska valörerna som består av witten-typer samt en dreiling och en sechsling. Dateringarna av de tyska mynten kan ses i den kronologiska fördelningen av skatten i Fig. 11. Vad som står ut är flertalet mynt daterade till sent 1360-tal och efter 1381. Från ca. 1390 är fördelningen något jämnare fram till ca. 1410–20. Översiktligt så kan fördelningen tyda på att det kan ha varit två intensiva perioder vid sent 1360-ca. 1370 och efter 1381. Sedan inpå 1390-talet fram till efter 1410 så är det en jämnare fördelning av dateringar. De danska mynten i skatten är en hvid daterad till ca. 1400 och en Næstved-sterling daterad till ca. 1405–1412/13. De senaste mynten är daterade till ca. 1410, efter 1410/11 och ca. 1410–20, vilket gör att skatten kan tidigast ha deponerats ca. 1410 (tpq 1410).

Figur 12. Karta över fyndplatsen för skattfyndet Ha 329 i Skogaby, Halland, och även ursprunget av dess mynt. Figur av författaren skapad med GIS efter information från SML 10: Ha 329.

De andra skatterna är mindre och består av några enstaka mynt. Dessa kan identifieras som oavsiktliga deponeringar, det vill säga något i stil med en tappad pengapung (Grinder-Hansen 1992). SML 10: Ha 66 består av endast två kopparsterlingar med okänd myntort. Då mynten är samtida och att kopparsterlingen är den vanligaste mynttypen under Erik av Pommern så är det passande det att tolka deponeringen som en tappad pengapung. SML 15: SkK 158 utgörs av 3 mynt varav 1 är ej inlöst. De två inlösta mynten är guldmynt präglade av Hertig Arnold av Geldern. Även denna depå tyder på att de är tappade tillsammans. Vidare så är skatten bevis på att guldmynt kan ha cirkulerat i Skåneland under denna tid.

Det är alltså 3 skatter funna i Skåneland som med säkerhet kan kopplas till Eriks tid. Det är inte ett rikt material. Skulle det tolkas enskilt för regionen Skåneland så var utländska mynt högt värderade. Frågan går då vidare till om skatten från Skogaby är ett undantag för Skåneland, eller om skatterna ser liknande ut i resten av Danmark? Vad de totalt 36 skatterna i Danmark, daterade mellan 1400–1440, visar är att det är nästan jämnt fördelat mellan skatter som har majoritet av inhemska mynt och motsatsen. Översiktligt så är det flera danska mynt totalt. Fördelningen är mer än 5297 inhemska mynt och 3779 utländska mynt. Antalet inhemska mynt är inte exakt på grund av att skatt DMS 274 inte har några uppgifter om hur många mynt det handlar om. Skatten förklaras innehålla 2–3 ”klumpar” av kopparmynt, förmodligen kopparsterlingar (Jensen et al. 1992: 240).

Om det görs en uppdelning av skatterna som är daterade före och efter 1420 så går det att observera ett mönster som presenteras i Märcher (2018b). Det resultatet baseras på alla skattfynd i Jensen et al. (1992) som är daterade mellan 1400–1440 och innehåller fler än tio mynt. Vad som är karakteristiskt är att utländska mynt är vanligare än inhemska mynt mellan 1400–1420 samt att det vänder nästkommande 20 år då inhemska mynt blir vanligare i skatter. Det är värt att nämna att Svendborgskatten har inkluderats med skatter som dateras mellan 1420–1440 (Märcher 2018b: 361f., 378, 384). Dateringen är baserad på slutmyntet i skatten vilket är ett guldmünt från Dortmund som dateras till 1419–1425 samt att det inte är några søslingar (Galster 11, daterad till 1424) i skatten. Det betyder att skatten troligtvis har deponerats mellan åren 1419–1424 (Jensen et al. 1992: 221). Det gör att skatten förmodligen har deponerats under tidigt 1420-tal, men hade det baserats på tpq så hade skattens datering passerat in i den tidigare grupperingen. Varför det har betydelse är eftersom Svendborgsskatten har stor påverkan på resultatet. I Danmark så är det skatten med högst antal mynt mellan 1400–1440. Det är även skatten med högst antal inhemska mynt under perioden. Svendborgskatten utgörs av 3830 mynt varav 3750 är inhemska, samtliga är sterlingar (1760 från Næstved, 1971 från Lund och 19 obestämbara). Detta är relevant eftersom skatten har stor påverkan på resultatet i Märcher (2018b), nära inpå två tredjedelar av mynten. Utöver det så har skatten inga inhemska mynt som kan dateras till efter 1420. De senaste är sterlingar från Lund, Galster 9, daterad till 1412/13–1420. De danska mynten i skatten bör ha större betydelse i denna kategorisering. Svendborgskattens höga antal sterlingar bör peka på att skatten representerar den tidigare kategorin av skattfynd, 1400–1420. Dominansen av inhemska mynt kan vara motiveringen varför den grupperas med de senare skatterna eftersom det stämmer typmässigt, men frånvaron av kopparsterlingar (daterade till 1420–1430/35) bör tala starkare för att skatten inte passar in med de senare skatterna. Det finns även ett problem i att försöka placera in skatten i den senare delen av den tidiga fasen, eller en tidigare del av den sena fasen. I stället så kan det vara troligare att skattfynden under Erik av Pommern bör delas in i tre perioder. Där period 1 har majoritet av utländska mynt, period 2 har majoritet av sterlingar och period 3 har majoritet av kopparsterlingar. I nuläget är det en hypotes då det krävs mer empiriskt arbete av de danska skattfynden för att stödja en sådan tolkning, som inte har plats i denna uppsats.

För att återknyta till skatten från Skogaby, Halland, så skiljer den sig inte innehållsmässigt från resten av Danmark under perioden 1400–1420. Ha 329 domineras av utländska mynt vilket kan anses vara förväntat för ett skattfynd som är daterat till tpq 1410 (Jensen et al. 1992: 216f.; Märcher 2018b: 377f.). I sig kan detta tyda på att skatten inte speglar ett sparande över tid, utan att den till stor del speglar den tidigare myntcirkulationen under Eriks regeringstid.

Tillsammans så visar ensamfynden och skattfynden att användandet av utländska mynt i Skåneland kan ha skilt sig från resten av Danmark. 1400–1420 var en period där utländska valörer fortfarande hade en roll i dansk myntcirkulation. Utländska mynt kan ha varit högre värderade i jämförelse med de inhemska under denna period eftersom de var föredragna i sparande, vilket kan ses i de danska skattfynden. Vad som skiljer Skåneland

från resten av Danmark är att utländska valörer kan ha haft en större roll i transaktioner, av att döma från den högre andelen utländska mynt bland ensamfynden (Fig. 10).

Detta kan kopplas till påverkan som Skånemarknaden hade på Skåneland, vilket var den viktigaste internationella marknaden i Danmark. Den var betydelsefull ekonomisk för kungen då diverse avgifter kunde tas ut i form av tull och skatter. Hansastäderna var aktiva, vilket betyder att det fanns ett stadigt inflöde av utländska mynt genom Skånemarknaden (Grinder-Hansen 2000: 236f.). På så sätt så bör det vara förväntat att utländska valörer är vanligare i Skåneland, till skillnad från resten av Danmark.

Ytterligare så skiljer sig den inhemska myntningen i Skåneland med en högre andel kronbrakteater och sterlingar bland fynden. Men de högre andelarna behöver inte tyda på att dessa just var vanligare i Skånelandets cirkulation. Utan svaret bör grundas i varför de svenska delarna har en lägre andel kopparsterlingar vilket kopplas till metallsökare och amatörarkeologer i Danmark. Som nämnt i Horsnæs (2020) så är kopparsterlingen ett av de vanligaste fyndmynten sedan lagstiftningen om metallsökning ändrades i Danmark 1970. Eftersom den svenska lagstiftningen är striktare så har det då inte funnits samma möjligheter att hitta kopparsterlingar. Materialet som Skåneland har att erbjuda baseras i stället på var det har gjorts arkeologiska undersökningar. Mycket talar då för att det är endast specifika platser som medeltida städer och kyrkor på landsbygden som står för största delen. Det är möjligt att dessa inte främst är platser där kopparsterlingar hittas, vilket i sin tur bidrar till att en större andel består av andra valörer förutom kopparsterlingen.

4. Myntcirkulation i glesbygd, stad och elitmiljö

Efter en översiktlig vy av myntcirkulationen under Erik av Pommern i Danmark så har fyndplatserna för de inhemska valörerna delats in i glesbygd, stad och elitmiljö. Till glesbygden inkluderas fynd som inte kommer från städer, som landsortskyrkor och åkerfynd. Myntfynd kopplad till staden kommer från städer med medeltida anor som Lund, Simrishamn, Halmstad, Åhus, m. fl. Elitmiljöer utgörs av fynd från kloster, borgar och slott.

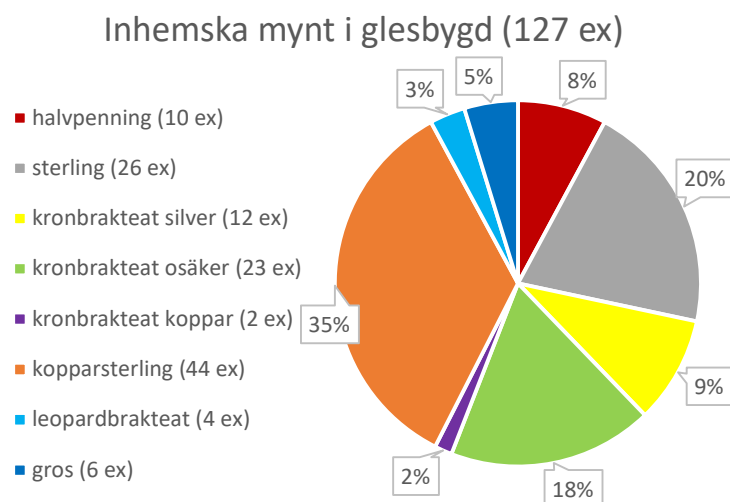
Vårt att nämna är att två städer är nyligen flyttade till nuvarande platser under 1300- och 1400-talet. Den ena är Halmstad som har sin äldre motsvarighet i Övraby, och flyttar till sin nuvarande plats på 1320-talet. Den andra är Varberg som fram till ca. 1400 flyttar från Getakärr till nuvarande plats (SOL). Dessa är under Eriks regeringstid i Danmark anlagda städer, vilket gör att valet har gjorts att skilja på den gamla platsen som glesbygd och nya som stad. Det betyder att myntfynden från Getakärr kyrkoruin (Ha 297b) och Övraby kyrkoruin (371b) kategoriseras som glesbygd medan Varberg (inga myntfynd daterade till 1380–1440) och Halmstad (flertal mellan Ha: 67–118) kategoriseras som stad för denna analys.

En poäng som gäller för samtliga kategorier (glesbygd, stad & elitmiljö) är att det ideala upplägget hade varit en detaljerad avgränsning inom samtliga delkategorier. Det vill säga jämförelser mellan städer samt jämförelser mellan kloster, borg och slott. I nuläget är materialet för litet för att göra dessa analyser på detaljnivå.

För analysen så är det totalt 252 inhemska mynt och 179 utländska mynt med säker fyndplats och datering. Myntfynd med osäkra uppgifter kring fyndkontexten eller valör har inte inkluderats. Kronbrakteaterna som är osäkra mellan koppar- och silvertypen kommer att inkluderas för att jämföra andel av brakteater över lag mellan glesbygd, stad och elitmiljö. Men de kommer inte att inkluderas i diskussioner kring kronologi eftersom de inte kan bedömas vara tidiga (1400–1420) eller sena (1420–1440).

4.1. Inhemska valörer

Inom avgränsningen för denna uppsats så har den största andelen av fynd gjorts i glesbygden (268 mynt, inhemska och utländska). Av de inhemska myntfynden, som går att specifikt kopplas till glesbygden, så är det totalt 127 som kommer från landsortskyrkor, åkerfynd och utgrävningar. Till stor del kommer fynden nästan enbart från landsortskyrkor.

Figur 13. Procentuell fördelning av inhemska ensamfynd från medeltida glesbygden i Skåneland. Figur av författaren efter SML 9, 10 & 15.

Vad fördelningen visar är att det ligger störst vikt på brakteater, sterlingar och kopparsterlingar. Brakteaterna (dvs. halvpenningarna, kronbrakteaterna och leopardbrakteaterna) utgör tillsammans 40% av fynden från glesbygden. Kronologiskt så talar det här resultatet för att cirkulationen av brakteater kan ha varit nästan 3 gånger så vanligt 1400–1420, än det var i senare perioden 1420–1440. När det gäller förhållandet mellan sterlingar och kopparsterlingar så visas det en ovanlig fördelning av att döma från hela Skåneland. För hela Skåneland så består ensamfynden av 31 sterlingar och 145 kopparsterlingar (se Kap. 3.1. för närmare analys) vilket är nästan fem kopparsterlingar per sterling. Från glesbygdsområden så har det hittats 26 sterlingar och 44 kopparsterlingar, vilket visar en betydligt lägre skillnad mellan dessa som är närmare två kopparsterlingar per sterling. Kopparsterlingar, som är klart det vanligaste myntfyndet i Skåneland, har då en betydligt sämre cirkulation i Skånelandets glesbygd. Vidare karakteristiskt är att alla leopardbrakteater (Galster 8) från Skåneland har hittats i

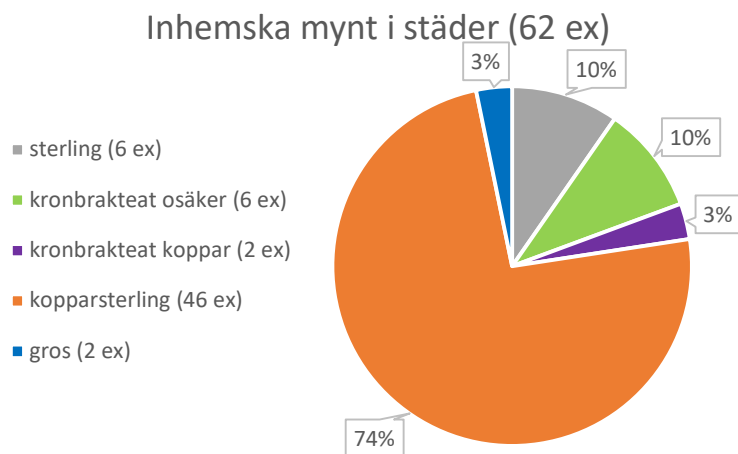
glesbygd. Samtliga fyra har hittats i Getakärns kyrkoruin utanför Varberg. Det är ett särskilt sällsynt mynt eftersom det präglades under en kort period 1424.

Även viktigt att nämna är att det är ett mynt med högre och pålitlig metallhalt, i relation till den tidigare kronbrakteaten av silver. Metallanalyser av 1-penningarna visar att leopardbrakteaten har en stadig silverhalt mellan 66,74–61,56% medan kronbrakteaten har kraftigt försämrats över tid från 67,6% ner till 18,21%, för att sedan till stor del gå över till att vara ett kopparhaltigt mynt (Heljeback 2016: 8ff.)

Översiktligt så visar glesbygden ett mönster som stämmer väl in på ensamfunna mynt från medeltida danska kyrkor, där brakteater är den vanligaste mynttypen. I en fallstudie av detektorfynd från två nedlagda kyrkor så visar Moesgaard möjligheterna med myntfynd från dessa miljöer. Myntfynden består till stor del endast av brakteater vilket inte är förvånande. Dessa står för en starkare fördelning i kyrkor i jämförelse med icke kyrkliga miljöer. Det visar sig även att just dessa metallsökta kyrkor har ett relativt lågt antal mynt i jämförelse med fynd från fortfarande stående kyrkor eller ruiner, vilket är ett resultat av att icke stående kyrkor har svårare bevarande förhållanden samt att dessa inte har genomgått en systematisk arkeologisk undersökning. Vilket i sin tur leder till högre sannolikhet att hitta flera och mindre fragment av mynt (Moesgaard 2018: 194ff.). Vad det betyder för fördelningen av kyrkfynden inom Skåneland är att den stora andelen brakteater var att förvänta sig.

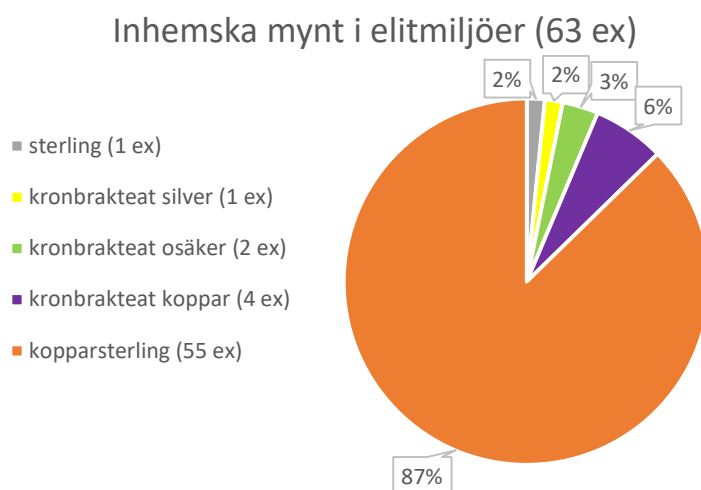
Varför det är så högt antal brakteater från kyrkor kan förklaras med en teori av Ingvardson (2016). Grunden ligger i vilka mynt som kyrkans besökare tog med sig till kyrkan. Ingvardson menar att de som gick i kyrkan valde att ta med sig dåliga valörer som uppfattades vara av lågt reellt värde eller valörer som inte längre var giltiga. Där inkluderas de danska brakteaterna. Vad som menas är att de som gick i kyrkan hade enskilda börser för bruk i olika miljöer, där kyrkan var en av dessa. Kassan för kyrkan kunde då innehålla mynt som var oönskade, därav främst ogiltiga eller dåliga mynt. Dessa har sedan oavsiktligt tappats och ramlat mellan golvplankorna i kyrkan (Ingvardson 2016: 83ff.). Beviset för detta visar sig i myntfynden från Hedenstads kyrka i Jylland. Kronologiska fördelningen visar att den största andelen dateras till 1241-ca. 1360 för att sedan avta under senare medeltid ca. 1350–1525. Detta är inte en vanlig fördelning för en medeltida kyrka i Danmark då det förväntas en större andel, likt vad som ses i liknande kyrkor. Förklaringen till detta är att Hedenstads kyrka har haft ett trägolv fram till 1350, då det byts ut mot ett tegelgolv. Trägolvet ökar risken för att förlora tappade mynt genom springor mellan golvplankorna medan tegelgolvet inte kom med samma risk (Ingvardson 2016: 79ff.).

Materialet från medeltida städer är inte lika stort som glesbygden, utan det utgör ungefär hälften i antal. Dessa städer är Avaskär, Lund, Halmstad, Åhus, Ronneby och Sølvesborg. Ensamfynden med tillräcklig information utgörs av 62 ensamfynd av inhemska valörer. Här ses en betydligt lägre variation med 4–5 olika valörer (de osäkra kronbrakteaterna utgör förmodligen några silvertyper av kronbrakteaten, men det går inte att säga med säkerhet). Den inhemska myntcirkulationen är då mindre aktiv under det tidiga skedet av Eriks regeringstid (Fig. 14). Av att döma från de tidiga valörerna så är det endast sex

Figur 14. Procentuell fördelning av inhemska ensamfynd från medeltida städer i Skåneland. Figur av författaren efter SML 9, 10 & 15; Carelli 2005.

sterlingar som kan placeras in i det tidigare skedet medan två kronbrakteater av koppar och 46 kopparsterlingar står för en betydlig majoritet av ensamfynden. Den inhemska myntcirkulationen i staden har en större tyngd mot den senare perioden av myntcirkulation mellan 1420–1440. Vilket beror på att det hittas många kopparsterlingar som är överrepresenterade. Relationen mellan kopparsterlingar och sterlingar är klart högre än Skånelandets översiktliga fördelning på nästan fem gånger flera kopparsterlingar, medan i staden så är det nästan åtta gånger så många.

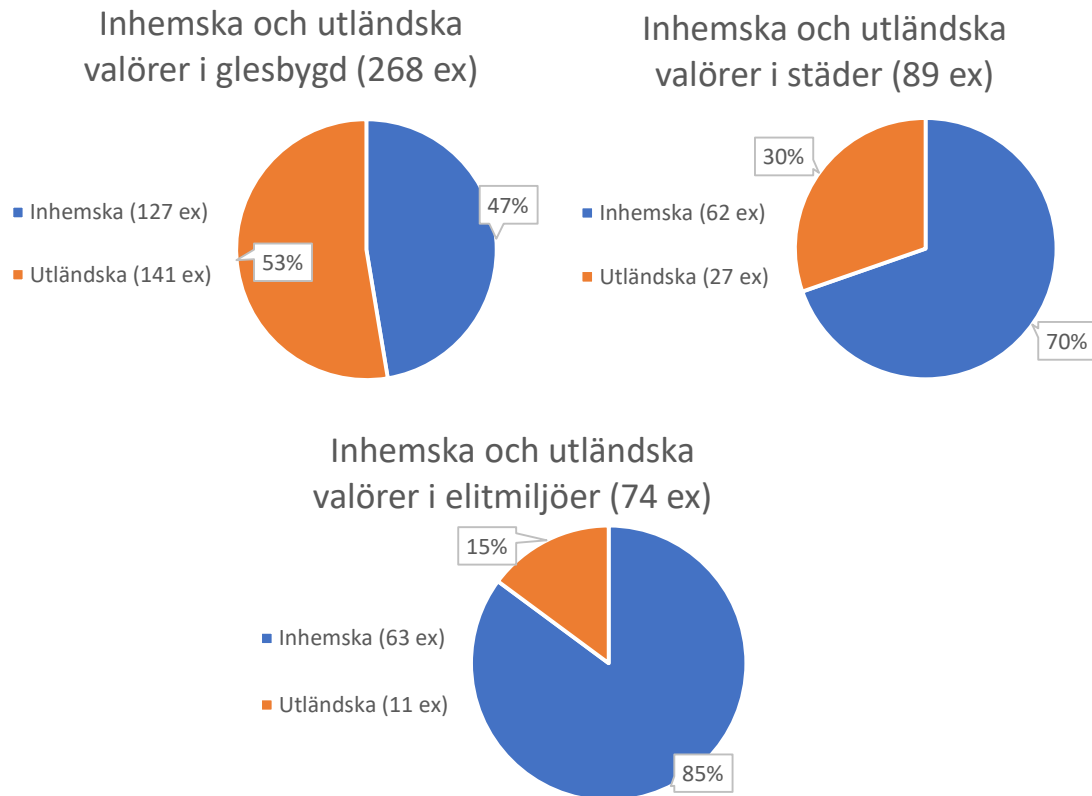

Figur 15. Procentuell fördelning av inhemska ensamfynd från elitmiljöer i Skåneland. Figur av författaren efter SML 10 & 15; Carelli 2005.

Från elitmiljöer så har det, i liknande antal med städerna, hittats 63 inhemska mynt från Erik av Pommerns regeringstid. I Fig. 15 blir det tydligt att de senare valörerna är dominantanta på 93% (kronbrakteater av kopparhaltigt silver och kopparsterlingar). De tidigare valörerna, sterling och kronbrakteat av silver är väldigt frånvarande. Likt med staden så har elitmiljön en högre cirkulation av inhemska valörer. Överrepresentationen

av kopparsterlingar är klar i elitmiljöer, likt städerna. Vilket intressant nog är nära att vara jämförbar med fördelningen i Märcher (2018b).

4.2. Utländska valörer

Figur 16. Procentuell fördelning av inhemska och utländska valörer i glesbygd, stad och elitmiljö. Figur av författaren efter SML 9, 10 & 15; Carelli 2005.

För att göra en summering kring myntcirkulation i olika delar av medeltida Skåneland så kommer fördelningen av utländska valörer att kontrastera skillnaderna mellan samtliga miljöer (Fig. 16). Av de 180 utländska mynten i materialet så är det en gotländsk örtug som inte inkluderas eftersom den saknar fyndkontext (SML 9: B1 174).

Vad som direkt sticker ut är den stora andelen utländska valörer i glesbygden. Även här så är utländska valörer i störst antal funna i landsortskyrkor, vilket visar sig vara ytterligare vanligare än de inhemska valörerna. Trots att de tidigare inhemska valörerna består av en relativt stor andel, i jämförelse med stad och elit, så bör utländska valörer ha haft liknande cirkulation i kyrkan genom hela Eriks regeringstid i Danmark. En förklaring för detta hör samman med tolkningen ovan kring brakteater funna i kyrkor (Moesgaard 2018; Ingvardsson 2016). Utländska valörer var till viss grad ogiltiga (trots dess högre värde) och därav var dessa passande för kyrkliga transaktioner. Värt att nämna är att fördelningen bör vara i större majoritet för utländska valörer. Det beror på att tyska finkenauga (48 ex) och tjurhuvudbrakteater (143 ex) inte har inkluderats eftersom deras dateringar är för osäkra.

Staden har inte fullt lika hög cirkulation av utländska valörer, men en tredjedel är fortfarande en betydlig andel. Det skedde förmodligen inte i högre grad samtidigt som kopparsterlingen. Det bör peka på att cirkulationen av utländska valörer var hög under det tidiga skedet (1400–1420) för att sedan minska när kopparsterlingen introduceras ca. 1420.

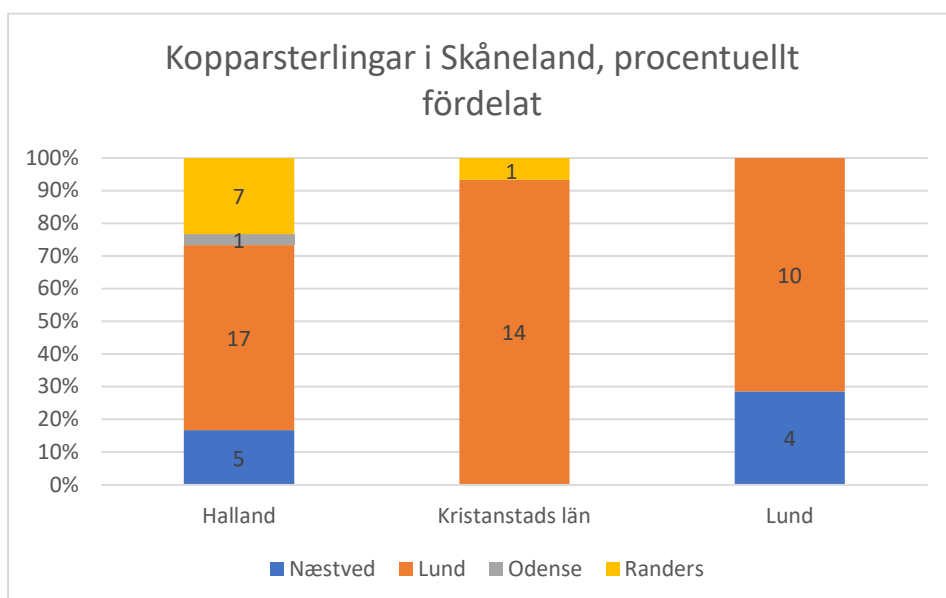
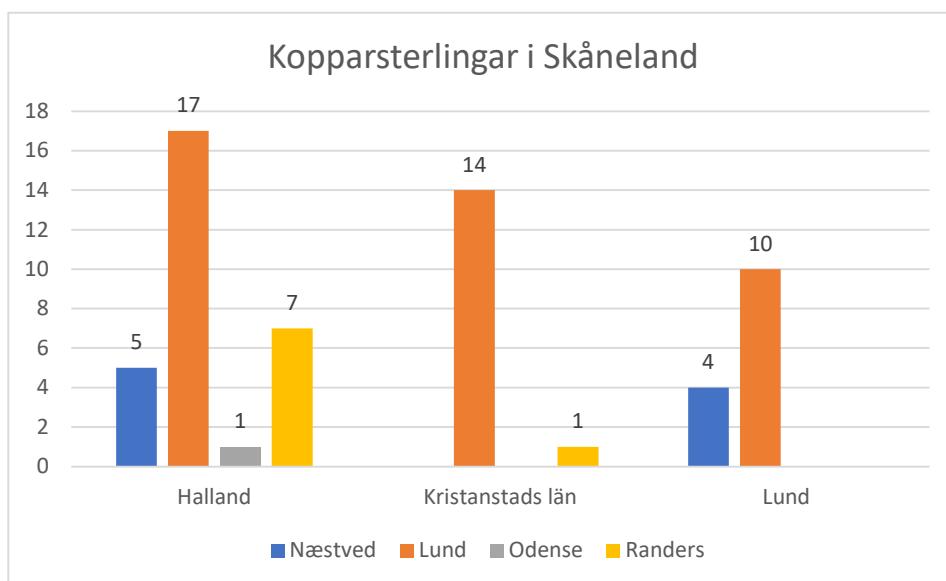
Till sist så visas det att elitmiljöer har helt klart en dominans av inhemska valörer, till stor del på grund av ett högt antal kopparsterlingar (Fig. 15). Det gör att myntanvändningen i elitmiljöer under det tidiga skedet av Eriks tid kan ifrågasättas, eftersom det är både en svag andel inhemska mynt daterade till 1400–1420 samt att det är en relativt låg andel utländska mynt på 15%.

5. Myntcirkulation – kopparsterlingen

För att gå djupare in på cirkulationen av danska mynt i Skåneland så är nästa steg att undersöka fördelningen av myntorter bland ensamfynden. Den bästa kandidaten för den här delen av analysen är kopparsterlingen av flera anledningar. Kopparsterlingen är det vanligaste myntfyndet inte bara bland Eriks mynt, utan det är det vanligaste myntfyndet i Danmark bortsett från Skillingmynt från 1771 (Horsnæs 2020: 27). Utöver det så hade kopparsterlingen fyra produktionsplatser spridda över Danmark som möjliggör ytterligare nyans i fördelningar av myntorter. Med en myntort per region (Næstved-Sjælland, Lund-Skåneland, Odense-Fyn & Randers-Jylland) så möjliggör det att se hur väl dessa cirkulerade utanför respektive region. Med forskning om kopparsterlingens cirkulation inom dagens danska gränser så är det även möjligt att jämföra resultaten och bidra till en helhet. Horsnæs (2020) & Märcher (2018b) har resultat på två nivåer. Horsnæs resultat är baserat på alla ensamfynd i Danmark mellan 1970–2019 medan Märchers resultat är baserat på ensamfynden från 2015–16. Vilket möjliggör en jämförelse på olika nivåer för att se om Skånelandets cirkulation av kopparsterlingar liknar eller skiljer sig från resten av Danmark och hur cirkulationen kan se ut i hela Danmark under Erik av Pommern, med Skåneland inkluderat.

5.1. Kopparsterlingen i Skåneland

Resultatet av kopparsterlingarna från SML 9, 10 & 15 samt Carelli (2005) är följande. Totalt handlar det om 146 kopparsterlingar varav 59 har bestämbar myntort. En kopparsterling som är hittad i Lund väljs bort eftersom den har bestämts vara en Galster 10 med Lund som myntort, vilket är inkonsekvent information (Carelli nr. 284). De icke bestämbara har flera möjliga myntorter varav 14 är mellan Næstved och Lund, samt en som är Lund eller Randers, en som är Lund eller Odense och en som är Odense eller Randers. Resterande 69 obestämbara kopparsterlingar kan vara någon av alla fyra myntorter. Av de bestämbara mynten så har Skåneland nio från Næstved, 41 från Lund, en från Odense och åtta från Randers. Det går inte att säga något specifikt om kopparsterlingarna från Blekinge då det endast har hittats sju mynt, i Avaskär. Dessa är

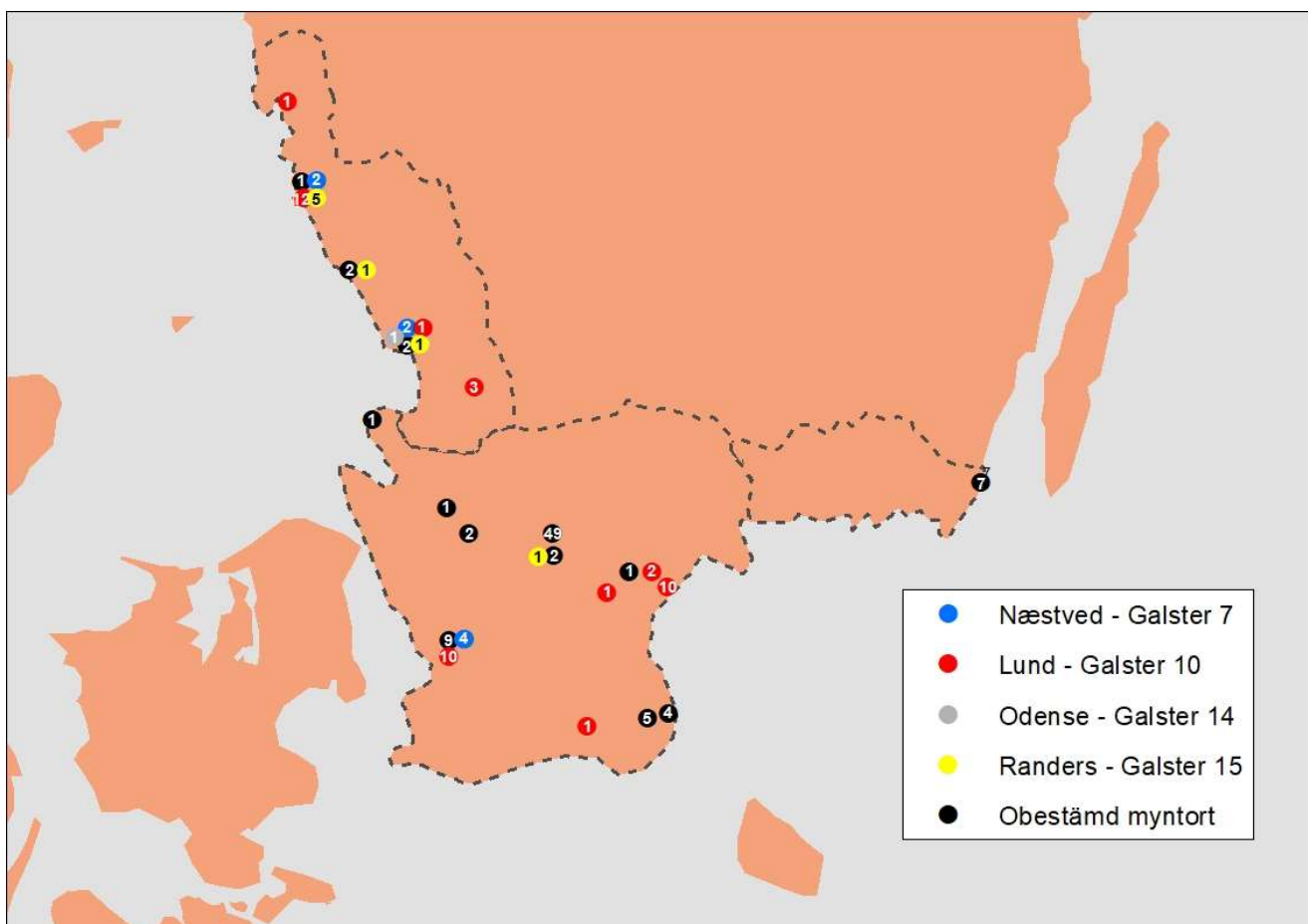
Figur 17. Fördelning av kopparsterlingens myntorter. Upplägget är inspirerat av Horsnæs (2020). Figur av författaren efter SML 10 & 15; Carelli 2005.

alla identifierade som Næstved/Lund. Vid besök hos Ekonomiska museet – Kungliga Myntkabinettets samling så var det inte möjligt att bestämma myntort på dem eftersom de var svårt korroderade.

Hälften av kopparsterlingarna kommer från Halland. Av de 30 som har bestämbar myntort så är fem från Næstved, 17 från Lund, en från Odense och sju från Randers. Från Kristianstads län finns det totalt 15 bestämbara varav 14 är från Lund och en är från Randers. Till sist från utgrävningarna i Lund så hittades det 14 kopparsterlingar med bestämbar myntort där fyra är från Næstved och tio från Lund (Fig. 17). Fördelningen av kopparsterlingarnas myntorter i Skåneland visar att Lund har över lag varit den vanligaste myntorten, vilket inte är oväntat eftersom det var den lokala myntorten under Erik av Pommerns regeringstid. Detta gäller särskilt för Skåne, både i Kristianstads län och Lund i Malmöhus län. Halland har störst variation av typer med betydliga andelar av Galster 7

(Næstved) och Galster 15 (Randers) som kan tyda på en väl tillförsel av mynt från andra delar av Danmark. Möjligt så beror detta på närheten med Jylland, på andra sidan Kattegatt, som kan ha spelat en roll med Randers som huvudsakliga myntort. När fokus läggs närmare på Kristianstads län och Lund så går det att se skillnaderna mellan östra och västra Skåne. Kristianstads län visar att östra Skåne kan ha haft högre andel cirkulation av Lund-typer medan Lund visar att det kan ha funnits viss tillförsel av Næstved-typer i västra Skåne, vilket beror på att Lund är närmare geografiskt till Själland. Över lag så förväntas flera Næstved-typer eftersom dessa är den vanligaste typen i resten av Danmark, detta kommer behandlas mer detaljerat i kommande kapitel (5.2. & 5.3.).

Detta gav i översikt en bild av hur fördelningen ser ut i de svenska delarna av medeltida Danmark. Lund-typerna dominerade, vilket var förväntat. För att gå in djupare på betydelsen av dessa resultat komparativt med resten av Danmark, så krävs först en genomgång av den forskningen.

Figur 18. Geografisk fördelning av ensamfunna kopparsterlingar i Halland, Skåne & Blekinge. Gränserna är baserade på en tolkning av den administrativa indelningen av Danmark under medeltiden (Fig. 1). Figur skapad av författaren i GIS efter SML 9, 10 & 15; Carelli 2005.

5.2. Kopparsterlingen i resten av Danmark

Horsnæs (2020) står för den mest kompletta forskningen av kopparsterlingen som ensamfynd inom dagens Danmark. Fynden har gjorts under åren 1970–2019 vilket sammanlagt är 5374 kopparsterlingar. 1528 av dessa hade uppgifter om myntort men det var endast 1390 som användes eftersom dessa hade uppgifter om vilka amter (dansk länsindelning) de har hittats i. Det är även värt att lägga till att ytterligare 1 kopparsterling hade bestämbar myntort och fyndplats, vilket var en Galster 10 (Lund) hittat på Bornholm. Den har inte inkluderats i Horsnæs resultat eftersom Bornholm var en del av Skåneland. Fördelningen av antal i hela Danmark visar att 817 hittades på Själland, 83 på Fyn och 490 i Jylland. Fynden från Själland visar att Næstved-typerna är tydligt den vanligaste typen med 651 exemplar vilket utgör 80% av fynden, följt av 113 Lund-typer (14%), 30 från Odense (ca. 3%) och 23 från Randers (ca. 3%). Varför det är så många Lundtyper beror på nära kontakter med Skåne vid andra sidan Öresund, vilket kan ses mer exakt i fynden från Fredriksborgs amt som har 36 Lund-kopparsterlingar som är det största antalet av typen inom dagens Danmark. Kopparsterlingarna från Jylland kommer i majoritet från Randers, sammanlagt 298 (ca. 61%). Resterande typer utgörs av 134 Næstved-typer (27%), 33 Lund-typer (7%) och 25 Odense-typer (5%). Översiktligt visar resultatet att Själland och Jylland följde förväntade fördelningar med den lokala myntorten i majoritet. Från Fyn skiljer det sig eftersom den lokala myntorten Odense inte har producerat flest kopparsterlingar i regionen. Fördelningen på Fyn visar att det handlar om en majoritet av 47 kopparsterlingar från Næstved (54%) följt av 17 från Odense (20%), elva från Randers (17%) och åtta från Lund (9%) (27ff.).

Resultaten i Märcher (2018b) är baserat på ett mindre material. Då materialet i Horsnæs (2020) var baserat på ensamfynden mellan 1970–2019, så baseras Märchers resultat på ensamfynd från 2015–16. Av sammanlagt 390 kopparsterlingar under denna period så var det 88 som hade bestämbar myntort. Fördelningen över hela dagens Danmark visar att det är 51 från Næstved, sex från Lund, fyra från Odense och 27 från Randers. Märcher har formulerat spridningen baserat på myntort i stället för landsdel. Det gör det svårt att göra mer koncentrerade jämförelser av Jylland, Fyn och Själland eftersom det är svårt att tolka exakt hur fördelningen ser ut. Men det går att göra uppskattningar. Då har Själland ca. 29 Næstved-typer och sex Lund-typer. På Fyn hittades ca. sex Næstved-typer och 1–2 Odense-typer. Till sist är det ca. 16 från Næstved och 25 från Randers i Jyllands ensamfynd. Detta lämnar en oklarhet i var resterande 2–3 Odense-typer och två Randers-typer är hittade eftersom det inte är presenterat i text. Næstved-typer förekommer främst i lokala Själland, men har även en spridning över hela dagens Danmark vilket inte gäller i samma grad för Randers-typerna som inte lämnar Jylland i högre andelar (Märcher 2018b: 396).

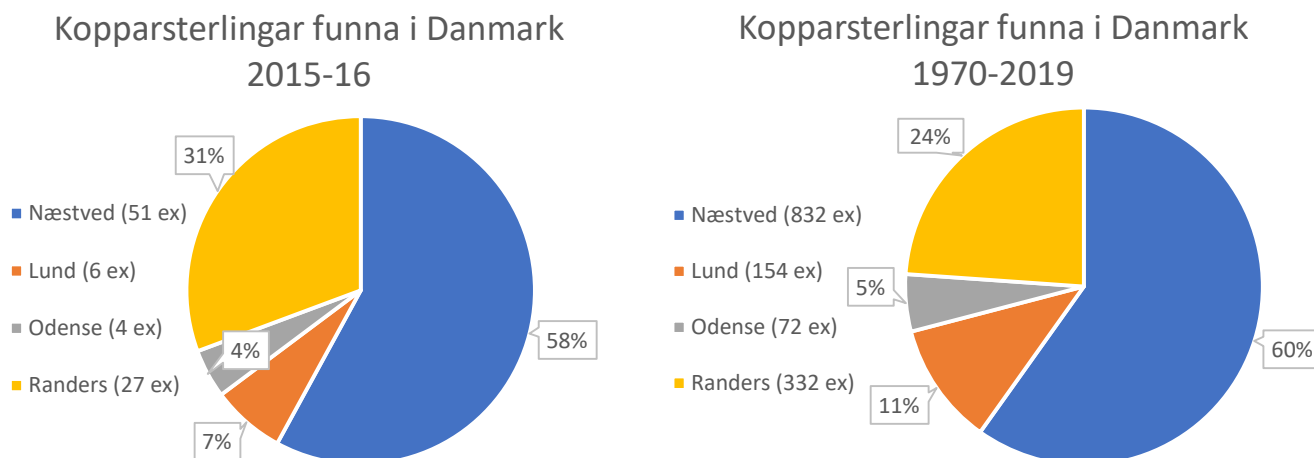
Region	Kopparsterlingar 2015–16	Kopparsterlingar 1970–2019
<i>Själland</i>	Næstved (Galster 7): ca. 29 Lund (Galster 10): 6 Odense (Galster 14): - Randers (Galster 15): -	Næstved (Galster 7): 651 Lund (Galster 10): 113 Odense (Galster 14): 30 Randers (Galster 15): 23
<i>Fyn</i>	Næstved (Galster 7): ca. 6 Lund (Galster 10): 0 Odense (Galster 14): ca. 1–2 Randers (Galster 15): -	Næstved (Galster 7): 47 Lund (Galster 10): 8 Odense (Galster 14): 17 Randers (Galster 15): 11
<i>Jylland</i>	Næstved (Galster 7): ca. 16 Lund (Galster 10): 0 Odense (Galster 14): - Randers (Galster 15): 25	Næstved (Galster 7): 134 Lund (Galster 10): 33 Odense (Galster 14): 25 Randers (Galster 15): 298

Tabell 2. Ensamfunna kopparsterlingar i dagens Danmark. Baserat på den mindre studien i Märcher (2018b) som baseras på ensamfynden gjorda 2015–16 & den kompletta i Horsnæs (2020) som är baserad på ensamfunna kopparsterlingar 1970–2019. Tabell av författaren efter Märcher (2018b) och Horsnæs (2020).

När de två undersökningarna observeras sida vid sida (Tabell 1) så visar resultaten att respektive följer samma mönster. På Själland så dominerar de lokala Næstved-typerna och i Jylland dominerar de lokala Randers-typerna medan Fyn har Næstved som vanligaste typen. Generellt så tolkas detta som att lokala typer är de vanligaste typerna i varje region bortsett från Fyn. Varför det inte gäller för Odense-typen beror mest sannolikt på att kopparsterlingar från Næstved och Randers är överrepresenterade eftersom dessa kan identifieras utan omskriften med symbol i en kvart av korset på frånsidan (Næstved: treklöver, Randers: ring). Det gör att kopparsterlingar från Lund och Odense bör utgöra en högre andel av resultaten, men dessa kommer att förbli svårbestämbara (Horsnæs 2020: 27f.). Vilket betyder att Odense-typer var förmodligen betydligt vanligare i Fyn, men det är osäkert om dessa var vanligare än Næstved-typerna.

Detta gav en översikt för forskningen på ensamfynden gjorda i Danmark. Nedan så kommer detta presenteras tillsammans med resultaten från Skåneland för att se huruvida regionen skiljer sig från mönster i dessa resultat.

5.3. Kopparsterlingen i medeltida Danmark

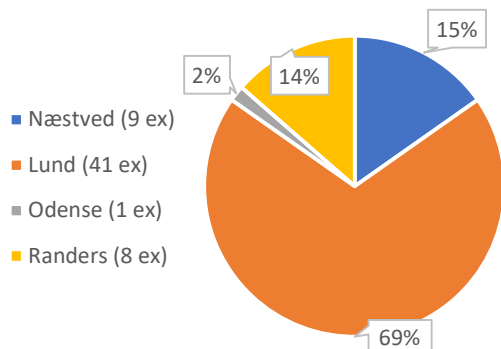

Figur 19. Procentuell fördelning av ensamfunna kopparsterlingar på Själland, Fyn och i Jylland. Figur av författaren efter Märcher 2018b och Horsnæs 2020.

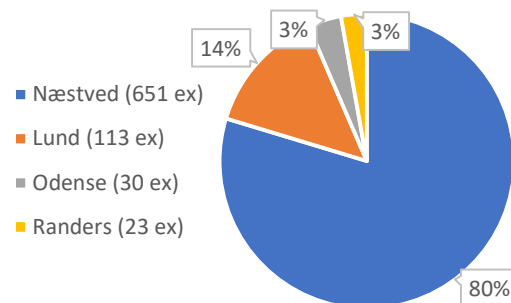
I den avslutande delen om kopparsterlingen så kommer hela Skånelandets fördelning av kopparsterlingar att ställas mot de andra regionerna i medeltida Danmark. Översiktligt så visar resultaten från vardera delar av Skåneland (Kap. 5.1.) att Lund är klart den vanligaste myntorten bland kopparsterlingarna på 69% (Fig. 20). Det är fortsatt förstabeligt att typer från Næstved (15%) och Randers (14%) följer. Vad som sticker ut är att de utgör nästan lika stora andelar. Det som förväntas är att Næstved-typerna är tydligt näst störst efter Lund-typerna och att Randers-typerna inte ska ha så tydlig närvaro. Detta är ett rimligt mönster att nämna eftersom båda typerna kännetecknas med symboler på dess fransidor (Næstved – treklöver, Randers – ring), vilket betyder att båda typerna är enklare att göra bestämningar på och därav så anses de vara överrepresenterade mynt. Slutligen, även förväntat, är att Odense är den minst vanligaste typen på 2%. Innan det görs en jämförelse med fördelningen från resterande delar av medeltida Danmark så ska en punkt klargöras ytterligare. Horsnæs nämner att resultatet i Märcher stämmer väl med hennes resultat (2020: 27f.), vilket Fig. 19 bekräftar. Det visas klart att de översiktliga fördelningarna från resultaten i Märcher (2018b) och Horsnæs (2020) är nära identiska. Det är små marginaler som skiljer vissa typer vilket gör att det översiktligt kan sägas att båda representerar samma slutsatser. Fig. 20 visar att Lund-typen är en betydligt vanligare typ när Skånelandets fynd inkluderas, till skillnad från resultaten där det är exkluderat (Själland, Fyn och Själland) (Fig. 19).

När Skåneland ses komparativt med vardera regioner så belyses ytterligare betydelse för kopparsterlingen myntcirkulation i Danmark (Fig. 20). Först på regionnivå så passar Skåneland in i samma kategori som Själland och Jylland i att den vanligaste typen är den lokala typen. Alltså Lund i Skåneland, Næstved på Själland och Randers i Jylland. Lund-typen i Skåneland är något mer lik i andel med Randers-typen i Jylland än Næstved-typen på Själland. Vad som skiljer Skåneland från resten av medeltida Danmark är den lägsta andelen av Odense-typer. Det är med små marginaler som Skåneland endast har 2% av

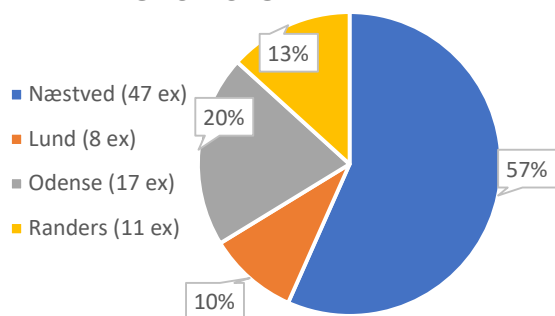
Kopparsterlingar i Skåneland

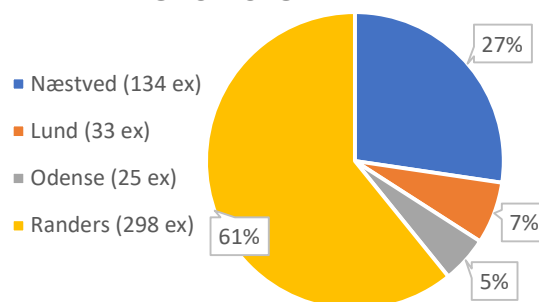
Kopparsterlingar på Själland 1970-2019

Kopparsterlingar på Fyn 1970-2019

Kopparsterlingar i Jylland 1970-2019

Figur 20. Procentuell fördelning av ensamfunna kopparsterlingar från Skåneland, Själland, Fyn & Jylland. Figur av författaren efter SML 9, 10 & 15; Carelli 2005; Horsnæs 2020.

kopparsterlingarna från Odense medan Själland har 3% och Jylland 4%. Det kan samspela med att Odense bör vara typen med lägst grad av cirkulation eftersom den inte är dominant i lokala regionen Fyn (Märcher 2018b: 396). Även viktigt att nämna är att Skåneland är regionen, utanför Själland, med den minsta andelen Næstved-typer på 15%. Trots att det är den andra vanligaste typen så mäter den sig inte med de 54% på Fyn och 27% i Jylland. Kontrasterande så skiljer sig även Skåneland med resten av Danmark med den största andelen Randers-typer, bortsett från Jylland.

Med alla regioners fördelningar i jämförelse så går det att tolka Lund-typens cirkulation i likhet med Randers-typen. I Skåneland respektive Jylland så dominerar de lokala typerna i liknande andelar. Sedan är det en mindre procentuell representation i resterande regioner. Därav så är det möjligt att Lund-typen inte var så väl cirkulerande utanför Skåneland, vilket är argumentet för Randers-typen (Märcher 2018b: 396). Likheten behöver inte var så slående då Randers-typen bör vara överrepresenterad. Som nämnt ovan så är likheten av Randers- och Næstved-typer förvånande lika i Skåneland. Från forskningen som gjorts i Danmark så bör det förväntas ett tydligare mönster som visar att Næstved är den andra vanligaste myntorten. Næstved och Randers ställda mot varandra på detta vis är betydelsefullt eftersom båda anses vara överrepresenterade typer jämfört med Lund och Odense. Vad detta kan betyda är att Randers kan ha cirkulerat bättre än

tidigare trott i medeltida Danmark. Då dessa kan ha cirkulerat i högre grad till Halland (Fig. 17).

En annan poäng som kan göras är tolkningen kring att typerna cirkulerade i olika perioder, eller åtminstone att vissa cirkulerade längre än andra. Detta har använts för att förklara varför Næstved är den vanligaste myntorten (Märcher 2018b: 396). Forskning i kronologin av kopparsterlingens undertyper skulle vara det ideala, likt det som presenteras i Lindahl (1955). Detta är däremot en svår uppgift eftersom kopparsterlingar ofta är svårt korroderade och då sällan bestämbara. En hypotes kan baseras på Lindahls undertyper vilket på ett ungefär pekar på vilka myntorter som producerade flest kopparsterlingar. Kopparsterlingarna har totalt 25 Lindahl-typer varav åtta från Næstved, åtta från Lund, fyra från Odense och fem från Randers. Detta visar att både Næstved och Lund kan ha haft jämförbara prägling medan Odense har haft en något lägre prägling än Randers. Hur väl detta stämmer med verkligheten går inte att säga men de kan peka på hur underrepresenterade kopparsterlingar från Lund och Odense är.

6. Eriks mynt efter Erik

I en kortare och avslutande analys så kommer den fortsatta cirkulationen av Erik av Pommerns danska mynt att behandlas. Det vill säga den fortsatta cirkulationen av mynten efter 1439. Detta spåras genom att undersöka myntens förekommande i senare skattfynd, där det finns två exempel från Skåneland. Den ena är hittad i Blekinge (SML 9: Bl 109) och den andra i Halland (SML 10: Ha 128). Den äldsta är den halländska från Norra Hanhals, Hanhals socken. Översiktligt så är det en mindre skatt på totalt 23 mynt från Sverige, Danmark, Norge, Gotland, Tyskland och två obestämda mynt. Den dateras till tpq 1483 baserat på de yngsta bestämbara mynten, vilka är norska hvider (4-penningar) präglade av Hans som var kung i Norge mellan 1483–1513. Eriks mynt i skatten är två sterlingar från Næstved (Galster 4, ca. 1405–1412/13). Den andra skatten är något senare och hittades i Skillinge, Nättraby socken, Blekinge. Det är även en betydligt större skatt på 1590 mynt från Danmark, Norge och Gotland. Dateringen är tpq 1524 baserat på hvidmynt från Gotland präglade under Sören Norby (1524–25). Uppgifterna om de danska mynten är osäkra där SML visar ”penning ca 1405–1420 (3 ex), penning ca 1400–1420 (1 ex)”. Vid besök hos KMK så var det inte möjligt att studera alla dessa exemplar (mer detaljerad genomgång i Kap. 2.2.), men det var klart att det inte var några penningar utan det handlade om två sterlingar, även dessa från Næstved som dateras till ca. 1405–1412/13.

Forskningen som har gjorts inom dagens danska gränser visar vidare att cirkulationen av Eriks mynt inte var långvariga efter att präglingen avslutas. Liknande så förekommer de i senare skattfynd men inte i högre grad (Moesgaard 2005: 84).

Trots att det inte är mycket bevis för en fortsatt cirkulering av Eriks mynt i Skåneland så är det klart att vissa mynt har haft högre grad av överlevnad. Då främst sterlingen från Næstved har attribut som gör att den med fördel används i besparingar i Skåneland.

7. Myntcirkulation i Skåneland under Eriks tid

I några avslutande delar så kommer resultaten av analyserna i vardera delar att behandlas och diskuteras för sig. Med start i myntcirkulationen i hela Skåneland och relationen mellan inhemska och utländska valörer i ensamfynd och skattfynd samt cirkulation i olika sfärer. Därefter kommer analysen av fördelningen av kopparsterlingar i Skåneland och hur det resultatet ser ut gentemot forskningen som gjorts inom dagens danska gränser. Till sist kommer en kort diskussion om Eriks danska mynt efter 1439.

7.1. Myntcirkulation – utländska och inhemska valörer

Vad resultatet av ensamfynden visar för Skåneland är att de utländska valörerna hade en översiktligt högre cirkulation i jämförelse med resten av Danmark. Det tydligaste mönstret är en jämnare fördelning mellan tidigare (1400–1420) och senare (1420–1440) inhemska valörer funna i Skåneland i jämförelse med samma avgränsning från dagens Danmark där det sker en betydlig ökning från de tidigare till det senare i och med införandet av kopparsterlingen ca. 1420.

Skattfynden från Skåneland har inte tillräckligt med belägg för att dra några slutsatser över lag för hela regionen. I stort handlar det om en större skatt och två mindre. Den större skatten (SML 10: Ha 329) kan, i jämförelse med skattfynden från resten av medeltida Danmark, visa sig vara passande innehållsmässigt med resten av Danmark. Det är eftersom skatten dateras till t.p.q. 1410 och har en stor andel utländska mynt, främst tyska, samt endast 2 inhemska mynt. Det krävs dock flera skattfynd från Skåneland, daterade till 1400–1440, för att veta om skatten från Skogaby korrekt representerar relationen mellan ensamfynd och skattfynd i regionen.

Relationen mellan ensamfynd och skattfynd, enligt Greshams lag, bör visa en skillnad mellan vilka valörer som har högst representation i vardera fyndkategorier. Vad som anses vara *bra pengar* hamnar i skattfynden eftersom förtroendet för att dessa valörer kan hålla sitt värde över tid, därav är det mer fördelaktigt att spara bra pengar i stället för att använda dessa i dagliga transaktioner. *Dåliga pengar* är motsatsen, då det är lågt förtroende för att dessa kan hålla sitt värde över tid, vilket betyder att de mynten föredrogs att göras av med i dagliga transaktioner som i sin tur ökar chansen för att de blir tappade och blir ett ensamfynd. I det stora så blir dessa premisser betydelsefulla i jämförelser av fördelningen mellan ensamfynd och skattfyndet i Skåneland med motsvarigheter från dagens Danmark.

Relationen mellan ensamfynden och skattfynden från dagens Danmark visar över lag att utländska valörer dominerar i skattfynden mellan 1400–1420 medan ensamfynden består av en relativt liten del av inhemska valörer (Jensen et al. 1992; Märcher 2018b). Det kan tyda särskilt på att utländska valörer var bra pengar översiktligt i Jylland, Fyn och Själland. Eftersom kopparsterlingen är ett så vanligt detektorfynd i Danmark så ska de 10% utländska fynden inte överdrivas att vara utan betydelse (Fig. 10) när de jämförs med alla inhemska valörer mellan 1400–1440. I stället så är det mer rättvist att jämföra andelen med ensamfynd daterade till 1400–1420, då det är lite mer än dubbelt så många

utländska mynt (ca. 2,4 utländska mynt per tidigt inhemskt mynt). Med denna jämförelse applicerad på ensamfynden från Skåneland så blir det klart att utländska mynt bör ha haft en större roll i myntcirkulationen under det tidiga skedet av Eriks tid. Trots att andelarna av utländska och inhemska ensamfynd troligtvis är överrepresenterat, på grund av en underrepresentation av kopparsterlingar i Skåneland, så är de utländska ensamfynden mer än tre gånger flera än de tidiga inhemska ensamfynden (ca. 3,3 utländska mynt per tidigt inhemskt mynt). Det resultatet bör tyda på att utländska valörer cirkulerade i en något högre grad i Skåneland till skillnad från resterande danska områden, men inte en stor skillnad.

Vilket högst troligt är ett resultat av Skånemarknadens höga relevans och inflöde av utländska valörer genom tullavgifter och skatter (Grinder-Hansen 2000: 236f). Utländska och inhemska valörer bör då ha cirkulerat i liknande volymer, men för besparingar så var de utländska valörerna de föredragna eftersom förtroendet var högre för dessa som värdehållande.

Vidare så kan perioden 1400–1420, trots sin relativt låga andel inhemska mynt, ses som ett mönster av förbättring. Märcher kallar det för en etablering av ett nationellt myntväsen. Trots att det översiktliga mönstret, när det gäller skattfynden, visar en dominans av utländska mynt 1400–1420 så är det under perioden 1380–1400 ännu tydligare i skattfynden att utländska valörer värderades som värdehållare. Ännu tidigare under 1300-talet så sker en gradvis ökning av utländska mynt i skattfynden som sedan når sin topp 1380–1400. Därav när inhemska mynt börjar förekomma i skattfynden 1400–1420, även om det är i lägre grad, så kan det ses som att den inhemska myntproduktionen börjar att öka i betydelse (Märcher 2018a: 293; 2018b: 375ff.). Genom att bedöma jämförelsen mellan ensamfynden i Skåneland och stickprovet i Märcher (2018b) så kan Skåneland vara steget efter resten av Danmark när det gäller etableringen av ett nationellt myntväsen eftersom den förstnämnda har en något större andel utländska mynt i jämförelse med inhemska mynten daterade till 1400–1420.

Fortsättningsvis, så är en viktig avvikelse för de utländska mynten i Skåneland mellan ca. 1380–1440 att det inte är en övertygande representation av engelska mynt. Det har endast hittats en *rosenoble* från Henrik V's regeringstid (1413–22). Det är inte förväntat att det ska utgöra en stor del eftersom de tyska hansamynten har klart en dominans i hela medeltida Danmark under Erik av Pommern. Men det kan förväntas vara flera eftersom engelska mynt hade en stor påverkan på den danska myntcirkulationen under den mellersta delen av 1300-talet. Fram till införandet av witten-mynten av Hansastäderna ca. 1365 så var de engelska sterling-mynten den klart vanligaste utländska typen i Danmark, främst på Jylland (Märcher 2018a: 345f.). Det är klart att de engelska mynten i den danska myntcirkulationen inte fortsätter och ersätts av en stor andel tyska mynt i Skåneland. En liten närvaro kan kännetecknas med det enstaka fyndet, men det handlar inte om en särskild influens.

Däremot så finns det bevis för att danska mynt gick åt andra hållet under 1400-talet vilket bevisas med fåtalet fynd av danska sterlingar i England (Moesgaard 2005: 80f.).

En sista kommentar om ensamfynden från Skåneland är att det inte har hittats en enda sösling. Det är något som kunde ha förväntats eftersom dessa präglades i Lund. I sig så är det förståeligt eftersom dessa präglades under en kort period år 1424.

7.2. Myntcirkulation i glesbygd, stad och elitmiljö

Vid vidare jämförelser mellan fynd från glesbygd (Fig. 13), städer (Fig. 14) och elitmiljöer (Fig. 15) så visar resultatet att kopparsterlingar inte var vanliga i glesbygd. Vilket liknas med det översiktliga resultatet från Sverige där en tolkning förklarar att kopparsterlingar föredrogs i staden till skillnad från landsbygden, vilket kan bero på att städerna hade mer förtroende för valören medan gemene personer på landsbygden hade högre förtroende för myntens reella värde (Fridh 2011: 28f.).

Med start i glesbygden så visades en högre variation av valörer. Den troligaste förklaringen är att glesbygden har flest myntfynd, mestadels från kyrkor, eftersom det är dessa som har varit relevanta för restaureringar och arkeologiska undersökningar i Sverige. Som nämnt så har den höga andelen myntfynd från landsortskyrkor en stor påverkan på resultatet. Ett mönster som präglar kyrkfynd från medeltida danska miljöer är det höga antalet brakteater, vilket även är bevisat för Skåneland i Fig. 13. Detta stämmer med resultat från andra medeltida kyrkor i Danmark (Moesgaard 2018) vilket gör att det ses som ett förväntat resultat. Anledningen bakom detta är att lågt värderade valörer och ogiltiga mynt var föredragna för kyrkliga avgifter (Ingvardson 2016). Detta förklarar även varför det fortfarande är en relativt stor andel kopparsterlingar samt utländska mynt funna i landsortskyrkor i Skåneland.

Detta förklarar inte bara förekomsten av brakteater funna på landsbygden, utan även resterande valörer. Trots den stora andelen så är det ändå den tidigare och den senare 3 penningen som är vanligast, alltså sterlingen och kopparsterlingen. Även dessa bör ha varit en del av landsbygdens kyrkliga börs avsedd för offer i kyrkan, vilket inte är oväntat med tanke på att förtroendet för kopparsterlingen var så lågt. Det är något som även gäller för 9-penningen, gros, som inte hade ett passande reellt värde, vilket är värt att nämna eftersom den största andelen av detta mynt hittas i glesbygden (5%) följt av staden (3%). En mynttyp som sticker ut bland kyrkfynden är leopardbrakteaten. Med sin höga silverhalt och korta präglingstid så bör dessa mynt ha tappats i kyrkan efter 1424 när de blivit ogiltiga. Den höga silverhalten bör även motivera att dessa mynt kan förekomma i skattfynd i Skåneland, men inga fynd har gjorts så det finns inget bevis för detta än.

I Danmark har det hittats två skatter med leopardbrakteater (Jensen et. al. 1992: Nr 260 & 262).

Men varför består fynden i landsortskyrkor av en så stor andel utländska mynt? Det lär vara mycket möjligt att dessa förekommer av samma anledning som nämnt ovan. Utländska mynt bör ha cirkulerat till glesbygden för att sedan användas för kyrkliga transaktioner när de blir oönskade. Detta bör ha varit en vanlig praktik eftersom det är lite över hälften av hela glesbygdens ensamfynd som består av utländska valörer. Frågan blir då vidare huruvida utländska mynt ska anses vara ogiltiga eller dåliga mynt? Det är inte troligt att utländska mynt sågs som dåliga mynt, mycket eftersom det till stor del handlar

om tyska mynt som var inom Hansastädernas gemensamma myntunion som hade hög standard på sina valörer. Utländska mynt bör då ha varit ogiltiga eftersom Danmark inte var en del av Hansastädernas myntunion, och därav cirkulerar inte tyska mynt i värdet av sina valörer i Danmark. Om dessa tyska mynt sågs som ogiltiga så betyder det att glesbygdens befolkning inte hade användning för dessa. Detta talar emot att det fanns en medvetenhet om hur värdefulla dessa var reellt. Fridh (2011) menar att landsbygden i medeltida Sverige var i högre grad medvetna om metallvärdet i mynten i jämförelse med staden där valören, det nominella värdet, hade större förtroende (28f.). Betyder det att landsbygden i Skåneland skilde sig från landsbygden i Sverige? Det höga inflödet av utländska mynt till Skåneland till skillnad från Sverige (Wennberg 2011: 6ff.) bör ha bidragit till att utländska mynt var så pass vanliga att de kunde förbrukas för kyrkliga avgifter utan större påverkan för människorna i glesbygden.

Däremot så är tolkningen i Fridh (2011) relevant gällande staden. Som i Skåneland, likt medeltida Sverige, visar att städerna och därefter elitmiljöerna har ett större förtroende för inhemska valörer i jämförelse med de utländska. Staden visar en högre andel kopparsterlingar och en relativt hög andel utländska valörer på nästan en tredjedel. Det bör då översiktligt sägas att både inhemska och utländska valörer var vanliga i staden. Det låga reella värdet av kopparsterlingen ska inte ha varit ett problem eftersom den är klart den vanligaste inhemska typen i Skånelandets städer. Staden bör troligast ha sin relativt höga andel eftersom det var där de utländska valörerna kom till Skåneland via handel. De inkluderade städerna i analysen, som främst utgörs av halländska städer, ligger nära Skånelandets kuster vilket bör ha möjliggjort ett inflöde av de tyska Hansastädernas mynt.

Till sist måste elitmiljöerna tolkas ha hög cirkulation av inhemska valörer och mindre inflytande av utländska valörer. Kopparsterlingen är den vanligaste typen vilket kan tyda på ett extra förtroende för inhemska valörer i dessa områden. Eftersom det är en så låg andel på 15% av utländska valörer så kan det antas att dessa inte hade ett så genomgående inflytande i cirkulationen, utan människor förlitade sig på de danska valörerna trots att dess reella värde var så lågt.

Komparativt med varandra så visas det att fördelningen i glesbygden står till stor del för valörer som inte var avsedda, därav stora andelar brakteater och kopparsterlingar som var avsedda för att göras av med. Trots detta visas en betydligt stor andel utländska mynt, i kontrast med resterande kategorier: stad och elitmiljö, som bör representera en mer aktiv miljö för handel där utländska valörer inte var lika relevanta. Staden visar till viss del en större andel på nästan en tredjedel medan elitmiljöer står för en något lägre andel på 15 % utländska mynt under Eriks tid. Dessa fördelningar i staden och elitmiljöer bör representera ett mer aktivt myntbruk där mynten var avsedda för transaktioner. Översiktligt så kan de tre miljöernas fördelningar tolkas som en aktiv utfösning av utländska valörer eftersom: 1. Inhemska valörer var klart mer avsedda för transaktioner i stad och elitmiljö. 2. På landsbygden föstes oanvändbara valörer ut genom transaktioner i kyrkan. 3. Tappas ett utländskt mynt i stads- eller elitmiljö så är motivationen större att leta reda på det.

Detta bör stämma översiktligt med utländska myntbruket under senare halvan av 1300-talet i dagens Danmark. Hälften av witten-mynten i Danmark hittas just i kyrkor. Av samma anledning som inhemska mynt så har dessa varit en del av en kyrkbörs, men de ska även ha använts som betalningsmedel i flera miljöer. Utländska mynt användes även vid transaktioner men de förlorades inte lika ofta på grund av dess höga värde (Märcher 2018a: 345f.). Därav visar det främst att miljöer som stad och elit i Skåneland hade en cirkulation av både utländska och inhemska mynt, men det är inte synligt eftersom de lär ha återfunnits i högre grad i dessa miljöer.

Översiktligt så visar dessa resultat mönster på hur myntanvändningen kan ha sett ut, men materialet består av ett färre antal mynt vilket gör representationen kan skilja sig mellan vissa miljöer. Denna typ av analys, som tidigare nämnt, hade fungerat bättre på högre detaljnivå. Exempelvis jämförelser mellan städer eller mellan kloster och slott. Alternativt hade en längre kronologisk avgränsning löst detta, med flera myntfynd över tid.

7.3. Myntcirkulation – kopparsterlingen i medeltida Danmark

Resultatet av kopparsterlingens myntcirkulation i Skåneland visar till stor del förväntade mönster. Lund som lokal myntort, har producerat de flesta av de ensamfunna kopparsterlingarna i regionen. Detta har betydelse eftersom Lund-typen inte är så framstående i resultatet baserat på ensamfynden inom dagens Danmark. När samtliga typer observeras i vardera regioner så finns likheter mellan kopparsterlingar från Lund och Randers. Båda har majoritet i sina lokala regioner men har inte samma kraft att cirkulera i högre grad i resterande danska regioner. Med detta som ett tillägg till forskningen inom dagens danska gränser (Märcher 2018b; Horsnæs 2020) så har både Lund- och Randers-typen haft en liknande cirkulation än vad tidigare resultat har presenterat.

Vad som sticker ut i Skåneland är att det är ungefär lika stora andelar av Næstved-typer som Randers-typer. Av att döma från fördelningen i Jylland, Fyn och Själland så har Skåneland en annorlunda andel av Randers-typer och en lägre andel Næstved-typer. Det geografiska läget för Jylland, lokal region för Randers-typen, kan ha möjliggjort en bättre cirkulation i Skåneland till skillnad från Fyn och Själland. Detta eftersom de flesta hittades i Halland, vilket kan betyda att Halland försågs med Randers-typer genom handel över Kattegatt som vidare betyder att Randers hade en bättre cirkulation än tidigare trott när resultaten från Skåneland inkluderas. Däremot så ska inte cirkulationen anses vara i samma nivå som Næstved-typen, som klart visats genom betydliga andelar i samtliga regioner. Resultaten lär bli mer intressant om resten av Malmöhus läns myntfynd inkluderas eftersom det är troligt ett flertal Næstved-typer har hittats där, av att döma från närheten med Själland och fördelningen i Lund där nästan en tredjedel av kopparsterlingarna kommer från Næstved. Vidare så är Odense den minst vanliga myntorten bland de ensamfunna kopparsterlingarna i samtliga regioner, förutom på Fyn. Lägst andel är i Skåneland på 2%. Detta är även ett förväntat resultat då Skåneland är regionen som har längst avstånd från Fyn, till skillnad från närliggande Jylland och Själland.

7.4. Eriks mynt efter Erik

De få beläggen som stödjer cirkulation av Eriks mynt efter 1439 är förekomsten av 4–5 Næstved-sterlingar från skattfynden BI 109 (tpq 1524) och Ha 128 (tpq 1483). Detta visar att det kan ha funnits viss motivation för denna valör och typ att förbli i cirkulation på en lägre nivå i Skåneland. Men är det bara sterlingen från Næstved och inte den regionala Lund-typen?

Moesgaards kommentarer om sterlingen blir viktiga här. Næstved-typen (ca. 1405–1412/13) har visats ha en högre silverhalt till skillnad från Lund-typen (ca. 1412/13–1420). Det är möjligt att det fanns en medvetenhet om den skillnaden som gick att identifieras genom symboler i omskriften på typerna, då Næstved-typen har en stjärna och Lund-typen har en blomma. Vidare, som diskuterats ovan, så hade sterlingen även viss cirkulation i England, bevisat av sex Næstved-typer och två Lund-typer funna i England (Moesgaard 2005: 79ff.). Detta visar att sterlingen från Næstved hade viss grad av cirkulation i andra miljöer (England) och att det är möjligt att Næstved-typen föredrogs på grund av dess högre silverhalt. Vetskapen om detta kan bidra till att det fanns ett högre förtroende för typens bättre reella värde vilket gjorde att den föredrogs i besparingar. Vilket bevisas med att Næstved-sterlingen förekommer i det enda större skattfyndet under Eriks tid i Skåneland (Ha 329), samt två senare skatter efter Eriks tid under senare 1400-talet och tidigare 1500-talet.

8. Slutsatser

Översiktligt så går det att dela upp den skåneländska myntcirkulationen, under Erik av Pommern, i en tidigare och senare period. Den tidiga perioden, ca. 1400–1420, kännetecknas av en svag inhemska prägling och ett högre antal utländska valörer i cirkulation. Detta bevisas både bland ensamfynden samt det enda större skattfyndet från Skogaby (Ha 329) som tyder på att utländska valörer föredrogs före de inhemska sterlingarna. Detta förhållande är tydligare i Skåneland i jämförelse med resten av medeltida Danmark som har en mindre andel av utländska myntfynd under tidsspännet 1380–1440. Den tidigare perioden ska även ses som ett försök att öka förtroendet för inhemska valörer i Danmark. I jämförelser med 1300-talet så var utländska valörer betydligt vanligare, medan 1400–1420 ändå har viss cirkulation av inhemska valörer. Den senare perioden, ca. 1420–1440, ser en ökad inhemska myntprägling som främst kännetecknas av införandet av den nya 3-penningen, kopparsterlingen. Den vanligaste typen, som utgör 69% av kopparsterlingfynden, är den regionala från Lund (Galster 10).

Greshams lag har påverkat myntcirkulationen på olika sätt under Erik av Pommern beroende på hur stark den inhemska präglingen har varit. 1400-talet föregås av perioder där utländska mynt har värderats högt (Märcher 2018b: Fig. 6.8). I skattfynden så dominerar utländska mynt fullständigt vilket har en påverkan på de första 20 åren av 1400-talet. För besparingar så värderas de utländska mynten, främst tyska witten-mynt. Det visas i de danska skattfynden, Skåneland inkluderat. Skatten från Skogaby (SML 10: Ha 329), likt skattfynd från resten av Danmark, visar att tyska mynt hade ett större förtroende för att behålla värde över tid. På så sätt cirkulerar de lägre värderade inhemska

mynten eftersom det inte finns ett förtroende för att de håller värde över tid. Då blir det mer praktiskt att använda sig av dem sämre pengarna i transaktioner och spara på bättre pengar.

I en uppdelning av medeltida Skåneland i olika sfärer så visar resultatet att glesbygden hade en högre andel brakteater än städer och elitmiljöer. Detta stämmer väl med att brakteater är vanligast funna i landsortskyrkor, vilket utgör majoriteten av ensamfynden som har kategoriserats som glesbygd. Detta beror på att de som gick i kyrkan hade en skild börs för kyrkliga transaktioner, där lågt värderade eller ogiltiga valörer spenderades. Under Eriks regeringstid i Skåneland så handlade det till stor del om brakteater, men de vanligaste mynten för kyrkliga transaktioner ska ha varit utländska. Från glesbygden så är lite mer än hälften av ensamfynden utländska, vilket betyder att det måste ha skett en medveten utfösning av utländska valörer genom kyrkliga transaktioner. Utländska valörer var fortfarande vanligt i staden, men inte i lika hög grad. Inhemska valörer var något vanligare i staden då förtroendet var högre för det nominella värdet för de danska mynten, vilket kan ses i en hög andel kopparsterlingar. Samma går att säga om elitmiljöer där det har hittats ytterst få utländska valörer och ett större antal kopparsterlingar.

Kopparsterlingens cirkulation i Skåneland visar förväntat att Lund är den vanligaste myntorten. Därefter följer Næstved och Randers med liknande andelar, där Næstved-typen främst hittas i Lund och Randers-typen främst i Halland. Odense-typen är den minst vanliga typen vilket stämmer överens med resultaten från resterande danska regioner. Betydelsen av resultatet belyses i jämförelse med forskningen om kopparsterlingens cirkulation i Jylland, Fyn och Själland. Næstved-typen har en relativt låg andel i Skåneland vilket kan bero på att dessa var vanligare i området som inte har inkluderats fullständigt i denna uppsats, Malmöhus län. Med sin närhet med Själland och högre antal fynd i Lund så bör Malmöhus län bidra med att öka denna andel. Randers-typen är något vanligare i Skåneland än förväntat eftersom den ska ha haft en sämre cirkulation. Den högre andelen från Halland visar att den kan ha haft bättre cirkulation i norra Skåneland på grund av närheten med Jylland på andra sidan Kattegatt. Lund-typen bör ses ha en liknande cirkulation som Randers-typen eftersom den har majoritet i Skåneland, men utgör mindre andelar i resterande regioner.

Ett översiktligt mönster kring fortsatt användning av Eriks mynt efter 1439 visar att det är möjligt att det har varit en mindre cirkulation av Næstved-sterlingar in i det sena 1400-talet och tidiga 1500-talet. Typen hade ett förtroende för att ha högre silverhalt på grund av relationen med sterlingen från Lund som inte hade lika högt silverinnehåll.

Oavsett om myntfynden från Skåneland inte är i kvantitet jämförbart med resten av Danmark så har det visats att materialet självständigt kunnat bidra till en del av förståelsen om den danska myntcirkulation under Erik av Pommern på en regional nivå. Skillnaderna med resten av Danmark bör öppna för mer numismatisk forskning kring Skåne, Blekinge och Halland i relation till resten av Danmark under medeltiden.

En slutsats kring hela materialet som har använts för uppsatsen är att det förtjänar en fullständig genomgång. Samtliga mynt behöver undersökas på plats i samtliga samlingar

i syfte att göra nya bestämmningar gällande valör och myntort. Det är delvis eftersom en del uppgifter har visats vara felaktiga eller inkonsekventa. Några exempel på detta är inkonsekventa uppgifter där valör och myntort inte stämmer överens, som 79 kronbrakteater från Getakärr (SML 9: Bl 297B) med myntorten Randers, samt uppgifter där valören är felaktigt identifierad, som kopparsterlingen-fyndet i Torekov (SML 15: SkK 284, Fig. 7) som tidigare var identifierad som en sterling, Galster 9. Detta gäller även en av kopparsterlingarna som hittades i Falkenbergshus (SML 10: Ha 39). Den har bedömts vara svårbestämbar mellan Næstved och Lund som myntort, men efter egen observation så kunde den bestämmas vara en Galster 15, alltså från Randers (Fig. 6). Eftersom en stor del av materialet inte har observerats i respektive samlingar så är det osäkert om vissa publicerade bestämmningar stämmer eftersom det finns felaktigheter som dessa. Flera liknande fall kan finnas i materialet som endast kan identifieras genom att undersöka exemplar efter exemplar. Detta tillsammans med en fullständig genomgång av myntfynden från Malmöhus län och Bornholm skulle möjliggöra en fullständig analys av myntcirkulationen i Skåneland under Erik av Pommern.

Det finns också en betydelsefull poäng i att även genomföra fullständiga studier av tidigare och senare perioder av myntcirkulationen i Skåneland. Hade utländska valörer större roll under tidigare skeden innan Erik av Pommern blev kung i Danmark? Förbättras fördelningen av inhemska valörer under Danmarks nästa regent, Kristoffer av Bayern? Nu har endast en del av medeltida myntcirkulationen i Skåneland undersökts, men det finns fortfarande möjligheter att fylla forskningsluckan.

9. Summary

The research into the Danish coin circulation during Eric of Pomerania's reign has been done systematically within the borders of today's Denmark. One part of medieval Denmark has not been included in this, Skåneland. This region is today a part of Sweden and is composed of areas in Halland, Scania and Blekinge, as well as the Danish island Bornholm. This essay aims to contribute to the understanding of the Danish coin circulation during Eric of Pomerania's reign by filling this research gap. The coin circulation has been approached from different angles to achieve this aim: the relationship between domestic and foreign coins in the whole region, the distribution of coins in different environments, the distribution of copper sterling types, and the circulation of Eric's coins after his reign.

The overall distribution of single finds from Skåneland shows that there was a higher percentage of Eric's earlier coins (1400-1420), and foreign coins compared to the research that is focused on today's Danish borders (Märcher 2018b). The lesser percentage of Eric's later coins (1420-1440) can partly be explained by less metal detecting in Sweden in comparison to Denmark. During this period there is only one larger hoard found in Skåneland and it is composed of mostly foreign coins from northern German areas. The composition and dating (tpq 1410) fit in with other hoards from Denmark that mostly contain foreign denominations. Overall, the results point to a preference in foreign coins for savings but also a coin circulation with both domestic and foreign coin use.

The foreign denominations showed further differences when placing them in different spatial categories. The countryside showed a significant percentage of pennies (bracteates). This is because a large amount of the countryside single finds comes from churches, which commonly have a larger percentage of pennies. This was also the case for foreign coins which was slightly more common than domestic coins. The reason larger quantities of pennies and foreign coins is that unwanted denomination were often used for transactions in churches, which often contain pennies in Danish contexts. This shows that even the foreign coins were unwanted on the countryside. The cities showed a larger percentage of copper sterling coins and overall, a larger percentage of domestic coins in circulation. Still, almost a third of the single finds in cities were foreign denominations. Elite environments such as monasteries and castles showed by far to have the largest percentage of domestic coins, especially the copper sterling.

The distribution of copper sterling coins in Skåneland revealed expected results. The regional type from Lund was the most common type followed by Næstved and Randers. By far the least common was the Odense type. Together with the research focused on today's Denmark (Märcher 2018b; Horsnæs 2020) shows that the Randers type might have had a better circulation than previously expected based on its presence in Halland and a similar percentage to the Næstved type, which is considered the type with the best circulation. All the coin finds could not be included in this essay because all of it has not been published yet. The finds from Malmöhus county are expected to have a larger percentage of Næstved types because of its proximity to Zealand.

A continued circulation of Eric's Danish coins was not on a large scale. Some sterling coins from Næstved has been found in late 15th and early 16th century hoards, which shows that there was some confidence in its ability to hold value.

Most of the results confirm former assumptions, but the material deserves a further and more complete study. A lot of the coin finds was not used in this study because of some unsure accounts regarding denominations, minting cities, etc. Some of these could be cleared up through observations, but not most of it.

Referenser

- Allen, L. 1999. *The Encyclopedia of Money*. Santa Barbera.
- Andrén, A. 1997. *Mellan ting och text. En introduktion till de historiska arkeologierna*. Stockholm.
- Carelli, P. 2005. *Från Vespasianus till Leopold II: en sammanställning av jordfunna mynt i Lund 1833–1994*. Lund.
- Dannenberg, H. 1893. *Münzgeschichte Pommerns im Mittelalter*. Berlin.
- Fridh, S. 2011. *Mer än en skärv! En studie av den danska myntningen hos unionskungarna Erik av Pommern och Kristofer av Bayern och hur dessa mynt återfinns i svenska fyndkontexter*. C-uppsats. Stockholm.
- Galster, G. 1972. *Unionstidens udmøntninger: Danmark og Norge 1397–1540: Sverige 1363–1521*. København.
- Grinder-Hansen, K. 1992. Fundtyper og sammensætning af skattefund, i J. S. Jensen (red.) *Danmarks middelalderlige skattefund, ca. 1050–1550*, 26–41. København.
- 2000. *Kongemagtens krise. Det danske møntvæsen 1241–1340*. København.
- Haljak, G. 2010. *Livonian coins XIII-XVIII century. Part I: Feudal states*. Tallinn.
- Heljeback, M. 2016. Haltanalyser av danska mynt ca 1400–1448, i *Metal analyses of coins 2016:1*. Stockholm
- Horsnæs, H. W. 2020. De mange små kobbersterlinge, in *Fund & Fortid (2)*, 27–30.
- Ingold, T. 2007. Materials against materiality, in *Archaeological dialogues 14(1)*, 1–16.
- Ingvardsson Tarnow, G. 2016. Sjælefrelse eller lommespild – møntfundene fra Hedensted Kirke, i M. Andersen & H. Mikkelsen (red.) *Hedensted Kirke. Undersøgelser og restaureringer*, København-Odense, 78–97.
- Jensen, J. S., K. Bendixen, N.- K. Liebgott & F. Lindahl 1992. *Danmarks middelalderlige skattefund c. 1050- c. 1550*. København.
- Jensen, J. S. 2003. Møntværkstedet på Gurre, i V. Etting, J. S. Jensen, L. Hvass & C. B. Andersen. *Gurre slot – Kongeborg og sagnskat*, 101–113. København.
- Jesse, W. 1928. *Der wendische Münzverein*. Lübeck.
- Klackenberg, H. 1992. *Moneta nostra: monetarisering i medeltidens Sverige*. Lund.
- KLNM = (red.) Hødnebo, F. 1971. *Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder fra vikingetid til reformasjonstid. 16: Skulehandel-stadsskatter*. København.
- Lagerqvist, L. O. 1970. *Svenska mynt under vikingatid och medeltid (ca 995–1521) samt gotländska mynt (ca 1140–1565): värderingspriser satta i samarbete med Harry Glück: samt kända mynttyper avbildade*. Stockholm.

- Lindahl, F. 1955. Danmarks mønter 1377–1448, i *Nordisk Numismatisk Årsskrift 1955*, 73–92.
- Malmer, B. 1980. *Den senmedeltida penningen i Sverige: svenska brakteater med krönt huvud och krönte bokstäver*. Stockholm.
- Moesgaard, J. C. 2005. Erik av Pommerns danske mønter, i *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*, 79–86.
- 2006. Single Finds as Evidence for Coin Circulation in the Middle Ages – Status and Perspectives, i *Nordisk Numismatisk Årsskrift / Nordic Numismatic Journal 2000-2002*. 228–275.
 - 2018. Reconstructing the context of metal detector finds from top soil. A case study of the redundant/ abandoned churches of Oldrup and Uld, Jutland, Denmark, i *The Journal of Archaeological Numismatics Vol. 8*, 175-206.
- Myrberg, N. 2008. *Ett eget värde. Gotlands tidigaste myntning, ca 1140–1220*. Västerås.
- Märcher, M. 2018a. Fra masser af penninge til møntvæsenets sammenbrud – ca. 1230–1380, i (red.) H. W., Horsnæs, J. C. Moesgaard & M. Märcher, *Denar til daler. Danmarks mønthistorie indtil 1550*, 282–353. København.
- 2018b. En ny start i en krisetid – ca. 1380–1480, i (red.) H. W., Horsnæs, J. C. Moesgaard & M. Märcher, *Denar til daler. Danmarks mønthistorie indtil 1550*, 354–425. København.
- Odebäck, K. 2008. *Tyska mynt från Hansan. Lösfynd och hopade fynd i Sverige*. B-uppsats. Stockholm.
- Oertzen, O. 1900. *Die Mecklenburgischen Münzen des Grossherzoglichen Münzkabinetts* I. Schwerin.
- Schive, C. J. & C. A. Holmboe 1865. *Norges mynter i middelalderen*. Christiania.
- Skaare, K. 1995. *Norges mynthistorie: mynter og utmyntning i 1000 år: pengesedler i 300 år: numismatikk i Norge*. Oslo.
- SML 9: Bl = Myrberg, N. 2000. *Sveriges mynthistoria: landskapsinventeringen. 9, Myntfynd från Blekinge*. Stockholm.
- SML 10: Ha = Bornestaf, U. 2003. *Sveriges mynthistoria: landskapsinventeringen. 10, Myntfynd från Halland*. Stockholm
- SML 15: SkK = von Heijne, C. 2015. *Sveriges mynthistoria: landskapsinventeringen. 12, Myntfynd från Skåne: Kristianstads län*. Stockholm.
- Stefke, G. 1988. *Tietjen+Co, Auktion 56*. Nr. 1-134. Hamburg.
- 1989. Der Wendische Münzverein und seine Nachbarn im 14. Jahrhundert, i *Hamburger Beiträge zur Numismatik 33/35*, 107–152.

- 1995. Der Beginn der Sterling-Prägung in Lund und das Ende der Münzstätte Næstved, i *Studia numismatica, Festschrift Arkadi Molvugin* 65, 151–171.
- 2005. *Tietjen+Co, Auktion 96*. Nr. 1-288. Hamburg.

von Toll, R. 1887. *Siegel Und Münzen Den Weltlichen Und Geistlichen Gebietiger über Liv-, Est- Und Curland Bis Zum Jahre 1561: Nebst Siegeln Einheimischer Geschlechter. Aus Dem Nachlasse Von Baron Robert v. Toll Mit Hinzufügung Eines Textes Für Die Siegel: Herausg. Von Dr. Joh. Sachssendahl*. Reval.

(SOL) (red.) Wahlberg, M. 2016. *Svenskt ortnamnslexikon, andra upplagan*. Uppsala.

Wennberg, F. 2011. *Hanseatiska mynt i de forna danska och norska landskapen – En jämförande studie av förekomsten av hanseatiska mynt i Blekinge, Bohuslän, Halland, Härjedalen och Jämtland under perioden 1300–1500*. B-uppsats. Stockholm.

Appendix: myntlista

Myntlistan är utformad för att ge en bild av materialet som har använts i uppsatsen. Listan är sorterad efter valörer. De utländska ensamfunna mynten är först sorterade efter land och sedan valör. Tyska mynt är sorterade efter myntort och sedan valör. Förändringar eller tillägg gällande myntort och typ har markerats inom hakparenteser (exv. [Lund]). Vissa valörer har ändrats efter termer som står i ursprunglig katalog för att vara konsekvent. Listan presenterar ensamfunna danska mynt, ensamfunna utländska och skattfynd separat.

Ensamfunna danska mynt

Valör	Typ	Antal	Datering	Myntort	Socken	Fyndplats	Katalog nr.
Kronbrakteat av silver	[Galster 5]	9	ca. 1400–20	Lund	Torekov	Torekovs ödekyrka	SML 15: SkK 284
Kronbrakteat av silver	[Galster 5]	1	ca. 1400–20	Lund	Östra sönnarslöv	Östra tommarp	SML 15: SkK 432a
Kronbrakteat av silver	Galster 5	3	ca. 1400–20	Lund/Næstved	Norra Åsum	Norra Åsums kyrka	SML 15: SkK 193
Kronbrakteat av kopparhaltigt silver	[Galster 5]	2	ca. 1420–1439	[Næstved/Lund]	Åhus stad	Kv. Vesslan 28	SML 15: SkK 365
Kronbrakteat av kopparhaltigt silver	[Galster 5]	1	ca. 1420–1439	[Næstved/Lund]	Östra sönnarslöv	Östra tommarp	SML 15: SkK 432a
Kronbrakteat av kopparhaltigt silver	Galster 5	2	ca. 1420–1439	Lund/Næstved	Norra Åsum	Norra Åsums kyrka	SML 15: SkK 193
Kronbrakteat av kopparhaltigt silver	[Galster 5]	1	ca. 1420–1439	Næstved	Östra sönnarslöv	Östra tommarp	SML 15: SkK 432a
Kronbrakteat av kopparhaltigt silver	[Galster 5]	2	ca. 1420–1439	Næstved/Lund	Östra sönnarslöv	Östra tommarp	SML 15: SkK 432a
Kronbrakteat	[Galster 5]	2	ca. 1400–20	[Næstved eller Lund]	Lösen	Lösens k: a	SML 9: BI 101
Kronbrakteat	[Galster 5]	1	ca. 1400–20	[Næstved eller Lund]	Sölvesborgs stad	Handelsträdgården	SML 9: BI 152
Kronbrakteat	[Galster 5]	4	ca. 1400–20	[Næstved eller Lund]	Övraby	Nedraby kyrkoruin	SML 15: SkK 445
Kronbrakteat	[Galster 5]	6	ca. 1400–20	[Næstved/Lund]	Knäred	Knäred gamla kyrka	SML 10: Ha 155a
Kronbrakteat	[Galster 5]	1	ca. 1400–20	[Næstved/Lund]	S:t Olofs	S:t Olofs kyrka	SML 15: SkK 270
Kronbrakteat	[Galster 5]	1	ca. 1400–20	[Næstved/Lund]	Lund	Klosterkyrkan	Carelli 1721
Kronbrakteat	[Galster 5]	1	ca. 1400–20	Lund	S:t Olofs	S:t Olofs kyrka	SML 15: SkK 270
Kronbrakteat	[Galster 5]	1	ca. 1400–20	Lund	Tjörnarps	Tjörnarps kyrka	SML 15: SkK 281
Kronbrakteat	[Galster 5]	1	ca. 1400–20	Lund	Lund	Kv. S:t Clemens 9	Carelli 800
Kronbrakteat	Galster 5	1	ca. 1400–20	Lund	Lund	Kv. Föreningen 5	Carelli 390
Kronbrakteat	[Galster 5]	1	ca. 1400–20	Lund eller Næstved	Åhus stad	S:t Jörgen	SML 15: SkK 371a
Kronbrakteat	[Galster 5]	4	ca. 1400–20	Lund/Næstved	Tjörnarps	Tjörnarps kyrka	SML 15: SkK 281
Kronbrakteat	Galster 5	1	ca. 1400–20	Næstved	Lund	Kv. Repslagen 13–14	Carelli 722
Kronbrakteat	[Galster 5]	1	ca. 1400–20	Næstved eller Lund	Okänd	Okänd	SML 9: BI 174
Kronbrakteat	Galster 5	1	ca. 1400–20	Næstved eller Lund	Hästveda	Hästveda kyrka	SML 15: SkK 90

Kronbrakteat	[Galster 5]	1	ca. 1400–20	Næstved eller Lund	Vä	Vä kyrka	SML 15: SkK 331b
Kronbrakteat	[Galster 5]	2	ca. 1400–20	Næstved eller Lund	Åhus stad	Kv. Spritan	SML 15: SkK 363b
Kronbrakteat	Galster 5	1	ca. 1400–20	Næstved/Lund	Kviinge	Kviinge kyrka	SML 15: SkK 155
Kronbrakteat	[Galster 5]	1	ca. 1400–20	Næstved/Lund	Simris/Simrishamns stad	Simrishamn k: a	SML 15: SkK 258b
Kronbrakteat		71		"Randers?" [kopparsterling?]	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Kronbrakteat av koppar		8	ca. 1420–1439	"Randers?" [kopparsterling?]	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Halvpenning	Galster 6	1	ca. 1400–20	[Næstved/Lund]	Enslöv	Enslöv k: a	SML 10: Ha 25
Halvpenning	[Galster 6]	3	ca. 1400–20	[Næstved/Lund]	Övraby	Övraby	SML 10: Ha 371b
Halvpenning	Galster 6	6	ca. 1400–20	[Næstved/Lund]	Övraby	Övraby	SML 10: Ha 371b
Sterling	[Galster 4]	1	ca. 1405–1412/13	Næstved	Sölvesborgs stad	Kvarteret uttern 8 & 29	SML 9: Bl 156
Sterling	[Galster 4]	1	ca. 1405–1412/13	Næstved	Skummeslöv	Skummeslöv kyrka	SML 10: Ha 220
Sterling	[Galster 4]	1	ca. 1405–1412/13	Næstved	Torekov	Torekovs ödekyrka	SML 15: SkK 284
Sterling	[Galster 4]	2	ca. 1405–1412/13	Næstved	Torekov	Hallands väderö	SML 15: SkK 282
Sterling	[Galster 4]	2	ca. 1405–1412/13	Næstved	Vä	Vä	SML 15: SkK 338
Sterling	Galster 4	1	ca. 1405–1412/13	Næstved	Lund	Kv. Myntet 11	Carelli 336
Sterling	Galster 4	1	ca. 1405–1412/13	[Næstved]	Övraby	Övraby	SML 10: Ha 371b
Sterling	[Galster 4]	5	ca. 1405–1412/13	"Næstved?"	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Sterling	[Galster 9]	1	ca. 1412/13–1420	"Lund?"	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Sterling	[Galster 9]	1	ca. 1412/13–1420	"Lund?"	Åhus stad	S:t Jörgen	SML 15: SkK 371b
Sterling	[Galster 9]	1	ca. 1412/13–1420	Lund	Ronneby stad	Kvarteret Ernst 1–6	SML 9: Bl 128b
Sterling	[Galster 9]	1	ca. 1412/13–1420	Lund	Sölvesborgs stad	Sölvesborgs Slott	SML 9: Bl 160a
Sterling	[Galster 9]	1	ca. 1412/13–1420	Lund	Knäred	Knäred gamla kyrka	SML 10: Ha 155a
Sterling	[Galster 9]	10	ca. 1412/13–1420	Lund	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Sterling	Galster 9	1	ca. 1412/13–1420	Lund	Lund	Stadsäga 443 (S:t Jörgens hospital)	Carelli 560
Sterling	[Galster 4 eller 9]	1	[ca. 1405–20]	[Næstved/Lund]	Lund	Stadsäga 443 (S:t Jörgens hospital)	Carelli 608
Sterling(?)	[Galster 4 eller 9]	1	ca. 1405–20	[Næstved/Lund]	Lund	Stadsäga 443 (S:t Jörgens hospital)	Carelli 574
Sterling, okänd valör	[Galster 4 eller 9]	1	ca. 1405–20	[Næstved/Lund]	Ingelstorp	Ingelstorp och Granhill	SML 15: SkK 102
Sterling	[Galster 4 eller 9]	1	efter 1422 [kopparsterling?]	Næstved/Lund	Vä	Vä	SML 15: SkK 333
Sterling	[Galster 4 eller 9]	1	efter 1422 [kopparsterling?]	Næstved/Lund	Östra sönnarslöv	Östra tommarp	SML 15: SkK 432b
Kopparsterling	Galster 7	2	ca. 1420–30/35	[Næstved]	Övraby	Övraby	SML 10: Ha 371b
Kopparsterling	Galster 7	1	ca. 1420–30/35	Næstved	Lund	Stadsäga 443 (S:t Jörgens hospital)	Carelli 480

Kopparsterling	Galster 10	1	ca. 1420–30/35	Næstved	Lund [inkonsekvent med typ]	Kv. Gråbröder 14, 17 & 21–23	Carelli 284
Kopparsterling	[Galster 7]	1	ca. 1420–30/35	Næstved	Lund	Botulfsplatsen	Carelli 1060
Kopparsterling	[Galster 7]	1	ca. 1420–30/35	Næstved	Lund	Kv. Myntet 3–5	Carelli 1013
Kopparsterling	[Galster 7]	1	ca. 1420–30/35	Næstved	Lund	Lund	Carelli 1731
Kopparsterling	[Galster 7]	3	ca. 1420–30/35	Næstved	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Kopparsterling	[Galster 10]	1	ca. 1420–30/35	Lund	Halmstad stad	Kv. S:t Nikolaus	SML 10: Ha 107
Kopparsterling	[Galster 10]	1	ca. 1420–30/35	Lund	Hanhals	Hanhals gamla kyrka	SML 10: Ha 129
Kopparsterling	[Galster 10]	3	ca. 1420–30/35	Lund	Knäred	Knäred gamla kyrka	SML 10: Ha 155a
Kopparsterling	[Galster 10]	11	ca. 1420–30/35	Lund	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Kopparsterling	[Galster 10]	1	ca. 1420–30/35	Lund	Åhus stad	"Åhus borgruin?"	SML 15: SkK 386b
Kopparsterling	[Galster 10]	1	ca. 1420–30/35	Lund	Åhus stad	S:ta Anna kapellruin	SML 15: SkK 370
Kopparsterling	[Galster 10]	1	ca. 1420–30/35	Lund	Åhus stad	Kv. Vesslan 28	SML 15: SkK 365
Kopparsterling	[Galster 10]	6	ca. 1420–30/35	Lund	Åhus stad	Kv. Spritan	SML 15: SkK 363b
Kopparsterling	[Galster 10]	1	ca. 1420–30/35	Lund	Övraby	Nedraby kyrkoruin	SML 15: SkK 445
Kopparsterling	[Galster 10]	1	ca. 1420–30/35	Lund	Lund	Kv. S:t Peter 18	Carelli 85
Kopparsterling	Galster 10	1	ca. 1420–30/35	Lund	Lund	Stadsäga 443 (S:t Jörgens hospital)	Carelli 557
Kopparsterling	Galster 10	1	ca. 1420–30/35	Lund	Lund	Stadsäga 443 (S:t Jörgens hospital)	Carelli 483
Kopparsterling	[Galster 10]	1	ca. 1420–30/35	Lund	Lund	Kv. Tegnér 1	Carelli 310
Kopparsterling	[Galster 10]	1	ca. 1420–30/35	Lund	Lund	Kv. Repslagen 7	Carelli 290
Kopparsterling	[Galster 10]	1	ca. 1420–30/35	Lund	Lund	Kv. Paradis 34–36	Carelli 251
Kopparsterling	[Galster 10]	1	ca. 1420–30/35	Lund	Lund		Carelli 201
Kopparsterling	[Galster 10]	1	ca. 1420–30/35	Lund	Lund	Kv. Bagaren 8	Carelli 1695
Kopparsterling	[Galster 10]	1	ca. 1420–30/35	Lund	Lund	Domkyrkan	Carelli 1669
Kopparsterling	[Galster 10]	1	ca. 1420–30/35	Lund	Lund	Lund	Carelli 1628
Kopparsterling	[Galster 10]	1	ca. 1420–30/35	Lund	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Kopparsterling	Galster 10	2	ca. 1420–30/35	Lund	Norra Åsum	Norra Åsums kyrka	SML 15: SkK 193
Kopparsterling	[Galster 10]	1	ca. 1420–30/35	Lund	Åhus stad	Kv. Vesslan 28	SML 15: SkK 365
Kopparsterling	[Galster 10]	1	ca. 1420–30/35	Lund	Östra sönnarslöv	Östra sönnarslöv	SML 15: SkK 428
Kopparsterling	Galster 14	1	ca. 1420–30/35	[Odense]	Övraby	Övraby	SML 10: Ha 371b
Kopparsterling	[Galster 15]	4	ca. 1420–30/35	Randers	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Kopparsterling	[Galster 15]	1	ca. 1420–30/35	Randers	Tjörnarps	Tjörnarps kyrka	SML 15: SkK 281
Kopparsterling	[Galster 15]	1	ca. 1420–30/35	Randers	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Kopparsterling	[Galster 15]	1	ca. 1420–30/35	[Randers]	Falkenberg stad	Falkenbergshus	SML 10: Ha 39
Kopparsterling	Galster 15	1	ca. 1420–30/35	[Randers]	Övraby	Övraby	SML 10: Ha 371b
Kopparsterling	[Galster 7/10]	7	ca. 1420–30/35	Næstved/Lund	Kristanopel	Avaskär	SML 9: BI 78
Kopparsterling	Galster 7/10	2	ca. 1420–30/35	Næstved/Lund	Falkenberg stad	Falkenbergshus	SML 10: Ha 39
Kopparsterling	[Galster 7/10]	1	ca. 1420–30/35	Næstved/Lund	Halmstad stad	Kv. Karl X	SML 10: Ha 88
Kopparsterling	[Galster 7/10]	1	ca. 1420–30/35	Næstved/Lund	Simris/Simrishamns stad	Okänd	SML 15: SkK 263

Kopparsterling	Galster 7/10	1	ca. 1420–30/35	Næstved/Lund	Simris/Simrishamns stad	Simrishamns k: a	SML 15: SkK 258a
Kopparsterling	[Galster 7/10]	2	ca. 1420–30/35	Næstved/Lund	Simris/Simrishamns stad	Simris kyrkogård	SML 15: SkK 245
Kopparsterling	[Galster 10/15]	1	ca. 1420–30/35	Lund/Randers	Östra sönnarslöv	Östra tommarp	SML 15: SkK 431a
Kopparsterling	[Galster 10/14]	1	ca. 1420–30/35	[Lund/Odense]	Torekov	Torekovs ödekyrka	SML 15: SkK 284
Kopparsterling	[Galster 14/15]	1	ca. 1420–30/35	Odense/Randers	Halmstad stad	Kv. S:t Nikolaus	SML 10: Ha 107
Kopparsterling	[Galster 7/10/14/15]	1	ca. 1420–30/35	[Næstved/Lund/Odense/Randers]	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Kopparsterling	[Galster 7/10/14/15]	43	ca. 1420–30/35	[Næstved/Lund/Odense/Randers]	Brönnestad	Gårdstaliden	SML 15: SkK 24
Kopparsterling	[Galster 7/10/14/15]	6	ca. 1420–30/35	[Næstved/Lund/Odense/Randers]	Brönnestad	Gårdstaliden	SML 15: SkK 24
Kopparsterling	[Galster 7/10/14/15]	1	ca. 1420–30/35	[Næstved/Lund/Odense/Randers]	Gråmannatorp	Gråmannatorps kyrka	SML 15: SkK 73b
Kopparsterling	[Galster 7/10/14/15]	2	ca. 1420–30/35	[Næstved/Lund/Odense/Randers]	Riseberga	Herrevadskloster	SML 15: SkK 235
Kopparsterling	[Galster 7/10/14/15]	2	ca. 1420–30/35	[Næstved/Lund/Odense/Randers]	Tjörnarps	Tjörnarps kyrka	SML 15: SkK 281
Kopparsterling	[Galster 7/10/14/15]	1	ca. 1420–30/35	[Næstved/Lund/Odense/Randers]	Vä	Vä	SML 15: SkK 330
Kopparsterling	[Galster 7/10/14/15]	1	ca. 1420–30/35	[Næstved/Lund/Odense/Randers]	Östra sönnarslöv	Tommarps kyrkogård	SML 15: SkK 442a
Kopparsterling	[Galster 7/10/14/15]	3	ca. 1420–30/35	[Næstved/Lund/Odense/Randers]	Östra sönnarslöv	Tommarps kyrkogård	SML 15: SkK 442a
Kopparsterling	[Galster 7/10/14/15]	1	ca. 1420–30/35	[Næstved/Lund/Odense/Randers]	Lund	Stadsäga 443 (S:t Jörgens hospital)	Carelli 614
Kopparsterling	[Galster 7/10/14/15]	1	ca. 1420–30/35	[Næstved/Lund/Odense/Randers]	Lund	Stadsäga 443 (S:t Jörgens hospital)	Carelli 536
Kopparsterling	[Galster 7/10/14/15]	1	ca. 1420–30/35	[Næstved/Lund/Odense/Randers]	Lund	Stadsäga 443 (S:t Jörgens hospital)	Carelli 438
Kopparsterling	[Galster 7/10/14/15]	1	ca. 1420–30/35	[Næstved/Lund/Odense/Randers]	Lund	Kv. Kulturen 24	Carelli 385
Kopparsterling	[Galster 7/10/14/15]	1	ca. 1420–30/35	[Næstved/Lund/Odense/Randers]	Lund	Kv. S:t Mikael	Carelli 1742
Kopparsterling	[Galster 7/10/14/15]	1	ca. 1420–30/35	[Næstved/Lund/Odense/Randers]	Lund	Lund	Carelli 1677
Kopparsterling	[Galster 7/10/14/15]	1	ca. 1420–30/35	[Næstved/Lund/Odense/Randers]	Lund	Lund	Carelli 1676
Kopparsterling	[Galster 7/10/14/15]	1	ca. 1420–30/35	[Næstved/Lund/Odense/Randers]	Lund	Kv. Tegnér 1	Carelli 1074
Kopparsterling	[Galster 7/10/14/15]	1	ca. 1420–30/35	[Næstved/Lund/Odense/Randers]	Lund	Västra Mårtensgatan	Carelli 1058
Leopardbrakteat	[Galster 8]	4	efter 1424	Næstved	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Gros	[Galster 16]	2	1430-talet	Gurre	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Gros	[Galster 13]	1	1430-talet	Lund	Kristanopel	Avaskär	SML 9: Bl 78
Gros	[Galster 13]	1	1430-talet	Lund	Knäred	Knäred gamla kyrka	SML 10: Ha 155a
Gros	[Galster 13]	1	1430-talet	Lund	Tjörnarps	Tjörnarps kyrka	SML 15: SkK 281
Gros	Galster 13	1	1430-talet	Lund	Övraby	Övraby	SML 10: Ha 371b
Gros	[Galster 13/16]	1	1430-talet	Lund/Gurre	Åhus stad	Kv. Carl XI	SML 15: SkK 351
Gros	[Galster 13/16]	1	1430-talet	Lund/Gurre	Eldsberga	Eldsberga	SML 10: Ha 20

Okänt E av P mynt		1	1422 [koppärsterling?]	Lund	Ivetofta	Åby bytomt	SML 15: SkK 105
Osäker typ		1	1396–1439	"Lund?"	Åhus stad	Kv. Lyckan	SML 15: SkK 356b
Osäker typ		1	1396–1439	Næstved	Åhus stad	Kv. Lyckan	SML 15: SkK 356b
Osäker typ		2	1396–1439	Lund	Åhus stad	Kv. Lyckan	SML 15: SkK 356b
Osäker typ		1	1396–1439		Lund	Kv. Blekhagen 1 & 16	Carelli 189
Osäker typ		1	1396–1439		Lund	Stadsparken	Carelli 1634
Penning		1	1396–1439	Gurre [gros?]	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Penning		1	1396–1439	"Gurre?" [gros?]	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Penning		1	Efter 1422 [koppärsterling?]	"Lund?"	Järrestad	Järrestad	SML 15: SkK 113

Ensamfunna utländska mynt

Valör	Typ	Antal	Datering	Land	Myntherre	Myntort	Socken	Fyndplats	Katalog nr.
Viennese		1	enl. 1428 myntordning	[Savojen]	Hertig Amadeus VIII		Falkenberg stad	Falkenbergshus	SML 10: Ha 39
Artiger	von Toll 6, 11 [Hajlak 2010: 73. T1a-T3a]	8	Före 1400	Baltikum	Livländska orden	Reval	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Artiger	[von Toll 6, 11–15] [Hajlak 2010: 73. T1a-T4/3]	1	1350–1400/10	Baltikum	Livländska orden	Reval	Halmstad stad	Kv. Erik Dahlberg	SML 10: Ha 67
Artiger	[von Toll 6, 11–15] [Hajlak 2010: 73. T1a-T3b]	1	1350–1400	Baltikum		Reval	Halmstad stad	Kv. Hjärtat	SML 10: Ha 81a
Artiger	[von Toll 6, 11–15] [Hajlak 2010: 73. T1a-T3b]	1	1300/1400	Baltikum	Livländska orden	Reval	Simris/Simrishamns stad	Simrishamns k:a	SML 15: SkK 258b
Artiger	[von Toll 6, 11–15] [Hajlak 2010: 73. T2a-T3d]	1	1395–1406	Baltikum	[Livländska orden]	Reval	Åhus stad	Gamla Furuboda	SML 15: SkK 345
Artiger	von Toll 13, 33 [Hajlak 2010: 227. T-1a-T2c]	1	1379–1400	Baltikum	Dietrich II	Dorpat	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Artiger	von Toll 13, 34 [Hajlak 2010: 227. T-1a-T2c]	3	1379–1400	Baltikum	Dietrich II	Dorpat	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Artiger	von Toll 13, 35 [Hajlak 2010: 227. T-1a-T2c]	1	1379–1400	Baltikum	Dietrich II	Dorpat	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Rosenobel		1	1413–22	England	Henrik V	England	Falkenberg stad	S:t Laurentii k:a	SML 10: Ha 44

Örtug (gote)	[LL XXXV:3–5]	1	1400-talet	Gotland		[Visby]	Kungsbacka stad	Kungsbacka medeltidsk: a	SML 10: Ha 162
Örtug (gote)	[LL XXXV:4–5]	1	1420–50	Gotland		[Visby]	Kungsbacka stad	Kungsbacka medeltidsk: a	SML 10: Ha 162
Örtug (gote)	[LL XXXV:1–3]	3	1340–1400	Gotland		[Visby]	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Örtug (gote)	[LL XXXV:3–5]	4	1400–20	Gotland		[Visby]	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Örtug (gote)	[LL XXXV:4–5]	9	1420–40	Gotland		[Visby]	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Örtug (gote)	[LL XXXV:3]	1	cirka 1380/90–1420	Gotland	[LL XXXV:3]	[Visby]	Simris/Simri shamns stad	Simrishamns k: a	SML 15: SkK 258b
Penning	LL XXXV 4	1	1420–40	Gotland		Visby	Övraby	Övraby kyrkoruin	SML 10: Ha 371b
Penning	LL XXXV 5	2	1420–40	Gotland		Visby	Övraby	Övraby kyrkoruin	SML 10: Ha 371b
Trepning		1	1420–40	Gotland		Visby	Knäred	Knäred gamla kyrka	SML 10: Ha 155a
Örtug (gote)	LL XXXV:4–5	1	ca 1420–1440/50	Gotland		Visby	Falkenberg stad	Falkenbergshus	SML 10: Ha 39
Örtug (gote)	[LL XXXV:3–5]	1	1410–40	Gotland		Visby	Halmstad stad	Kv. Hertig Knut	SML 10: Ha 80
Örtug (gote)	LL XXXV:1a	1	före ca 1380/90	Gotland		Visby	Halmstad stad	Kv. Hjärtat	SML 10: Ha 81a
Örtug (gote)	[LL XXXV:1–5]	1	1330–1450?	Gotland		Visby	Torekov	Torekov ödek: a	SML 15: SkK 284
Örtug (gote)	[LL XXXV:3–5]	1	1400-tal	Gotland		Visby	Valleberga	Valleberga kyrkogård	SML 15: SkK 296b
Örtug (gote)	[LL XXXV:3]	1	1400-talets början?	Gotland		Visby	Åhus stad	S:t Jörgen	SML 15: SkK 371a
Örtug (gote)	LL XXXV:4	1	1420–40	Gotland		Visby	Ronneby Stad	Sankt Jörgens Hospital	SML 9: BI 138
Örtug (gote)	[LL XXXV:3–5]	1	slutet av 1300-talet-ca 1450	Gotland		Visby	Okänd	Okänd	SML 9: BI 174
Örtug (gote)	[LL XXXV:4–5]	3	1420–40	Gotland		Visby	Kristianopel	Avaskär	SML 9: BI 78
Okänd valör	van der Chijs XXV, 1	1	1400-talets början	Nederländerna		Biskopsdömet Utrecht	Vä	Vä	SML 15: SkK 335
Penning	Schive XIII [Skaare 289]	1	ca. 1350–1400	Norge	[Anonym]		Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297a
Penning	Schive XII 50 ff. [Skaare 277–278]	3	1380–87	Norge	Olav Håkonsson		Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Penny		1	1406–36/7	Scotland	Jacob I	Edinburgh	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Örtug	[LL s. 112f. A]	1	Efter 1405	Sverige	Erik av Pommern	Stockholm	Kungsbacka stad	Kv. Fisken - RAÄ 10	SML 10: Ha 161
Örtug	LL 3	1	Efter 1405	Sverige	Erik av Pommern	Stockholm	Falkenberg stad	Falkenbergshus	SML 10: Ha 39
Örtug	[LL s. 112f. A]	1	Efter 1405	Sverige	Erik av Pommern	Stockholm	Kristianopel	Avaskär	SML 9: BI 78, Pl. 3:10
Osäker typ		1	Efter 1405	Sverige	Erik av Pommern		Vä	Vä	SML 15: SkK 336
1/4 witten, falsk		1	efter 1379/81	Tyskland		ej bestämbar	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
1/4 witten, falsk?		1	efter 1389	Tyskland		ej bestämbar	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
1/4 witten		1	13/1400-tal	Tyskland		[Okänt]	Halmstad stad	S:t Nikolai k:a	SML 10: Ha 106
Witten		1	1400-talet	Tyskland		Okänt	Vä	Vä	SML 15: SkK 326a

Brakteat		1	1400-tal	Tyskland		Okänt	Lund	Stadsäga 443	Carelli 558
Penning		1	1400-talet	Tyskland		Norra Tyskland	Övraby	Övraby kyrkoruin	SML 10: Ha 371a
Guldmynt		1	1371–95	Tyskland	Ärkehertig innan Maria	Gelderland	Morup	Morup	SML 10: Ha 205
Grosspfennig	[Jesse 493]	1	efter 1424	Tyskland		Griefswald	Kristianopel	Avaskär	SML 9: Bl 78
1/4 witten	Oertzen 1900 nr 476	1	1300-talets slut	Tyskland		Mecklenburg-Güstrow	Sölvesborgs stad	Sölverborgs slott	SML 9: Bl 160b
1/4 witten	Jesse 398	4	ca. 1387	Tyskland		Güstrow	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
1/4 witten	Jesse 395	9	ca. 1390	Tyskland		Güstrow	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
1/4 witten	Jesse 397	3	ca. 1390	Tyskland		Güstrow	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Witten	[Jesse 393/394/452/453]	1	sent 1300-/tidigt 1400-tal	Tyskland		Güstrow	Simris/Simri shamns stad	Kv. Lejonet 10	SML 15: SkK 250
1/4 witten	Jesse 364	2	efter 1379/81	Tyskland		Hamburg	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
1/4 witten	Jesse 364	1	efter 1379/81	Tyskland		Hamburg	Tjörnarp	Tjörnarps k: a	SML 15: SkK 281
1/4 witten	Jesse 364	1	efter 1379/81	Tyskland		Hamburg	Östra Tommarp	Klostret	SML 15: SkK 432c
1/4 witten	[Jesse 381]	1	efter 1387	Tyskland		Hamburg	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Brakteat	Jesse 175	1	1400-talets första hälft	Tyskland		Hamburg	Åhus stad	S:t Jörgen	SML 15: SkK 371a
Pfennig (brakteat)	[Jesse 175–7?]	1	1400-talets första hälft	Tyskland		Hamburg	Lösen	Lösens k: a	SML 9: Bl 101
Witten		1	1365–92	Tyskland		Hamburg	Jämshög	Okänd fyndplats	SML 9: Bl 73
Witten	Jesse 363	1	efter 1379	Tyskland		Hamburg	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Witten	[Jesse 471/474/476]	1	cirka 1400–50?	Tyskland		"Jever?"	Åhus stad	Kv. Ripan	SML 15: SkK 358
Drieling	Jesse 414	3	ca. 1390	Tyskland		Lübeck	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Drieling	Jesse 415	1	efter 1392	Tyskland		Lübeck	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Dreiling	Jesse 415	1	efter 1392	Tyskland		Lübeck	Lund	Kv. Glädjen 6	Carelli 1703
Osäker typ		1	1400-tal	Tyskland		Lübeck	Övraby	Övraby kyrkoruin	SML 10: Ha 371b
Penning	[Jesse 184]	1	1300-talets senare hälft	Tyskland		Lübeck	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Penning	Jesse 184	1	1300-talets senare hälft	Tyskland		Lübeck	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Penning		1	ca 1400?	Tyskland		Lübeck	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Penning	Jesse 186	1	1400-talets första hälft	Tyskland		Lübeck	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Penning	Jesse 190	1	1400-talets första hälft	Tyskland		Lübeck	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Brakteat	Jesse 190?	1	1400-talets första hälft	Tyskland		"Lübeck?"	Åhus stad	Kv. Lyckan	SML 15: SkK 356b
Scherf	Jesse 189	2	1400-talets första hälft	Tyskland		Lübeck	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Scherf	Jesse 189	1	1400–50	Tyskland		Lübeck	Tjörnarp	Tjörnarps k: a	SML 15: SkK 281

Groschen	Crappe plansch 113	1	1397–1419	Tyskland	Johan av Nassau	Mainz	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Brakteat		1	omkring 1400	Tyskland		Mecklenburg	Lund	Kv. Föreningen 5	Carelli 161
Penning		2 1	1400-tal	Tyskland		Mecklenburg	Övraby	Övraby kyrkoruin	SML 10: Ha 371b
1/4 witten	Jesse 345	1	ca 1384/85	Tyskland		Oldeslohe	Kiaby	Bäckaskogs kloster	SML 15: SkK 118
Penning	Jesse 251	2	efter ca. 1435	Tyskland		Ottendorf	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
1/4 witten	Jesse 400	5	efter 1384/85?	Tyskland	Herrskape t Werle	Parchim	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
1/4 witten	Jesse 400	1	efter 1384/85?	Tyskland	Herrskape t Werle	Parchim	Åhus stad	S:t Jörgen	SML 15: SkK 371a
1/4 witten	Jesse 334	1	efter 1384/85	Tyskland	Herrskape t Werle	Parchim	Åhus stad	S:t Jörgen	SML 15: SkK 371a
1/4 witten	Jesse 400	1	efter 1384/85?	Tyskland	Herrskape t Werle	Parchim	Lund	Stadsäga 443	Carelli 423
1/4 witten	Jesse 400	5	efter 1384/85?	Tyskland	Herrskape t Werle	Parchim?	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
1/4 witten	[Jesse 334]	1	efter 1384/85	Tyskland	Herrskape t Werle	Parchim?	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
1/4 witten	Jesse 401	1	ca. 1387	Tyskland	Herrskape t Werle	Parchim	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
1/4 witten	Jesse 398	1	efter 1389	Tyskland		Parchim [inkonsekvent med typ]	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Brakteat	Dbg 370	1	1418–1446	Tyskland	Hertig Bogislav XI	Pommern/Sto lp	Åhus stad	S:t Jörgen	SML 15: SkK 371a
Brakteat	Dbg 370a	1	1418–1446	Tyskland	Hertig Bogislav XI	Pommern/Sto lp	Åhus stad	S:t Jörgen	SML 15: SkK 371a
Denar	Dbg 353a	1	1413–1434	Tyskland	Hertig Kasimir IV	Pommern-Stettin	Åhus stad	S:t Jörgen	SML 15: SkK 371a
1/4 witten	[Jesse 440]	2	ca. 1387	Tyskland		Rostock	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
1/4 witten	Jesse 440	7	ca. 1387	Tyskland		Rostock	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
1/4 witten	Jesse 440?	1	ca. 1387	Tyskland		Rostock	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
1/4 witten	Jesse 440	1	ca. 1387	Tyskland		Rostock	Lund	Kv. Gråbröder 14, 17 & 21–23	Carelli 118
Witten	Jesse 368	1	efter 1381	Tyskland		Rostock	Falkenberg stad	Falkenbergshus	SML 10: Ha 39
Witten	Jesse 368	1	efter 1381	Tyskland		Rostock	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Penning		1	1400-tal	Tyskland		Saalfeld	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
Witten	Jesse 370	1	efter 1381	Tyskland		Stralsund	Falkenberg stad	Falkenbergshus	SML 10: Ha 39
Witten	Jesse 370	1	efter 1381	Tyskland		Stralsund	Simris/Simri shamns stad	Simrishamns k: a	SML 15: SkK 258a
Witten	Jesse 370	1	efter 1381	Tyskland		Stralsund	Simris/Simri shamns stad	Tobisborg	SML 15: SkK 261
Witten	[Jesse 311/407/455]	1	1400-talet	Tyskland		Stralsund	Åhus stad	Kv. Spritan	SML 15: SkK 363b
Witten	Jesse 455	1	1410/11	Tyskland		Stralsund	Löderup	Hagestad	SML 15: SkK 171
Witten	Jesse 455?	1	efter 1410/11?	Tyskland		Stralsund	Åhus stad	Kv. Lyckan	SML 15: SkK 356b

Witten	Jesse 370	1	efter 1381	Tyskland		Stralsund	Östra Tommarp	Östra Tommarp	SML 15: SkK 438
Witten	Jesse 370	1	efter 1381	Tyskland		Stralsund	Övraby	Nedraby kyrkoruin	SML 15: SkK 445
Witten	Jesse 370	1	efter 1381	Tyskland		Stralsund	Lund	Stadsäga 443	Carelli 490
Witten	Jesse 270	1	efter 1379/81	Tyskland		Stralsund [inkonsekvent med typ]	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
1/4 witten	Jesse 404	5	ca. 1390?	Tyskland		Waren	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
1/4 witten	Jesse 366	8	efter 1379	Tyskland		Wismar	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
1/4 witten	Oerstzen 277	1	efter 1387	Tyskland		Wismar	Östra Tommarp	Klostret	SML 15: SkK 432a
1/4 witten	Jesse 384	9	efter 1387/89	Tyskland		Wismar	Varberg stad	Getakärr - Gamla Varberg	SML 10: Ha 297b
1/4 witten	Jesse 384	1	efter 1387/89	Tyskland		Wismar	Övraby	Nedraby kyrkoruin	SML 15: SkK 445
Witten	[Jesse 365]	1	efter 1379	Tyskland		Wismar	Sölvesborgs stad	Handelsträdgård en	SML 9: Bl 152

Skattfynd

Valör	Typ	Antal	Daterin g	Land	Myntherre	Myntort	Socken	Fyndplats	Katalog nr.
Artiger	von Toll 13:25 [Hajlak T-1a-T2c]	1	1379–1400	Baltikum	Biskop Theodericus II Damerow	Dorpat	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Sterling	[Galster 4]	1	1405–1412/13	Danmark	Erik av Pommern	Næstved	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten [Hvid]	[Galster 2/3]	1	ca. 1397–1405	Danmark	Erik av Pommern	Næstved	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Örtug (gote)	[LL XXXV:3]	1	1380/90–1420	Gotland		Visby	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Dreiling	Jesse 414	1	ca. 1390	Tyskland		Lübeck	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Sechsling	Jesse 410	1	efter 1388	Tyskland		Lübeck	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Jesse 347	1	ca. 1410	Tyskland		Anklam	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Dbg 175	1	efter ca. 1390	Tyskland		Anklam	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Jesse 346	3	efter ca. 1390	Tyskland		Anklam	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Jesse 389	5	efter ca. 1403	Tyskland		Anklam	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Dbg 176 e	1		Tyskland		Anklam	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Dbg 209	1	efter 1389	Tyskland		Griefswald	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Dbg 209	1	efter 1389	Tyskland		Griefswald	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Dbg 210 b-c	1	efter ca. 1405	Tyskland		Griefswald	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Jesse 493 & Dbg 210 a	7	efter ca. 1405	Tyskland		Griefswald	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Jesse 493 & Dbg 210 c	1	efter ca. 1405	Tyskland		Griefswald	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Jesse 326	1	ca. 1380	Tyskland		Güstrow	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b

Witten	Jesse 341	1	1370-talet	Tyskland		Kiel	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Jesse 330	1	före 1379/81	Tyskland		Malchin	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Dbg 210 a	1	efter ca. 1405	Tyskland		Pommern- Griefswald	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329a
Witten	Jesse 370	1	efter 1381	Tyskland		Pommern- Stralsund	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329a
Witten	Jesse 450	5	ca. 1395	Tyskland		Rostock	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Jesse 369	5	ca. 1410– 20	Tyskland		Rostock	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Jesse 368	2	efter 1381	Tyskland		Rostock	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Jesse 307	1	slutet av augusti 1371	Tyskland		Rostock	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Jesse 307	2	slutet av augusti 1371	Tyskland		Rostock	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Jesse 371	1	1381– 1403	Tyskland		Rostock [inkonsekvent med typ]	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Jesse 311	1	ca. 1410	Tyskland		Stralsund	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Jesse 442–3	1	ca. 1410– 20	Tyskland		Stralsund	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Jesse 370	11	efter 1381	Tyskland		Stralsund	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Jesse 310	14	sent 1360- tal	Tyskland		Stralsund	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Jesse 310	1	sent 1360- tal	Tyskland		Stralsund	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Jesse 455	1	efter 1410/11	Tyskland		Stralsund	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten	Jesse 304	1	tidigt 1370-tal	Tyskland		Wismar	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Witten, efterprägl. /falsk		1	ca. 1400	Tyskland		Mecklenburg	Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329b
Obestämda silvermynt		3	1300-tal				Veinge	Skogaby	SML 10: Ha 329c

Valör	Typ	Antal	Datering	Land	Myntherre	Myntort	Socken	Fyndplats	Katalog nr.
Kopparsterling	[Galster 7/10/14/ 15]	2	1420–30/35	Danmark	Erik av Pommern	Næstved/Lund/ Odense/ Randers	Halmstad stad	Kv. Erik Dahlberg	SML 10: Ha 66

Valör	Typ	Antal	Datering	Land	Myntherre	Myntort	Socken	Fyndplats	Katalog nr.
Guldgyllen		2	1423–71	Nederländerna -Tyskland	Hertig Arnold av Geldern		Källna	Silvåkra	SML 15: SkK 158
Obestämd		1					Källna	Silvåkra	SML 15: SkK 158

Stockholms
universitet